

**Viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden infinitiivituotosten vertailua
virheanalyysin keinoin**

Katariina Lampinen

Tampereen yliopisto

Viestintätieteiden tiedekunta

Suomen kielen maisteriopinnot

Pro gradu -tutkielma

Lokakuu 2017

Tampereen yliopisto

Viestintätieteiden tiedekunta

Suomen kielen tutkinto-ohjelma

LAMPINEN, KATARIINA: Viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden infinitiivituotosten vertailua virheanalyysin keinoin

Pro gradu -tutkielma/ 105 sivua

Lokakuu 2017

Tutkimuksen kohteena ovat viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden infinitiivituotokset, joita on analysoitu virheanalyysin keinoin. Tutkimuksen teoreettinen tausta on kontrastiivinen kielentutkimus eli kielten vertailuun ja niiden keskinäiseen vaikutukseen kielen oppimisessa keskittyvä tutkimus. Tutkimuskysymykset ovat: Mitkä ovat viron- ja englanninkielisten 3-tason S2-oppijoiden yleisimpiä virheitä infinitiivirakenteissa? Mitä selittäviä tekijöitä näille virheille voidaan löytää? Millaiset infinitiivirakenteet vironkieliset ja englanninkieliset 3-tason S2-oppijat onnistuvat tuottamaan oikein?

Tutkimusaineistona on Yleisten kielitutkintojen korpuksesta (YKI-korpus) satunnaisotannalla valittuja alemman keskitason (3-taso) S2-oppijoiden kirjoittamisen testisuorituksia yhteensä 20 S2-oppijalta, joista puolet on viron- ja puolet englanninkielisiä. Aineistoa on analysoitu lähinnä laadullisin keinoin. Analyysin kohteena ovat A- ja MA-infinitiivit ja niissä neljä eri infinitiivirakennetta, jotka ovat *Ison suomen kieliopin* (ISK) luokittelun mukaisesti verbiketjut (nesessiivirakenteet ja muut verbiketjut), verbiliitot, objektina olevat infinitivilausekkeet ja adverbiaalina olevat infinitivilausekkeet.

Viron- ja englanninkielisten 3-tason S2-oppijoiden tekstien analyysi toi esiin sekä yhtäläisyyksiä että joitakin eroja kahden eri äidinkieltä puhuvan ryhmän välillä. Viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden tekemät yleisimmät virheet ovat monelta osin samat. Yleisin virheryhmä on vokaalivartalon käyttö A-infinitiivin perusmuodon sijaan sekä viron- että englanninkielisillä S2-oppijoilla. Sekä vokaaliharmonia- että astevaihteluvirheitä ryhmät tekevät lähes saman verran, mutta nesessiivirakenteiden subjektivirheitä vironkielisillä S2-oppijoilla on vähemmän kuin englanninkielisillä S2-oppijoilla. Vironkielisten S2-oppijoiden virheiden taustalla voi nähdä sekä kohdekielestä että oppijoiden lähdekielestä nousevia tekijöitä, mutta lähdekielen malli näyttää monilta osin selittävän virheitä enemmän kuin englanninkielisillä S2-oppijoilla, joiden virheiden taustalla näyttävät olevan enemmän haasteet kohdekielen rakenteiden omaksumisessa. Vironkieliset S2-oppijat tuottavat toisaalta enemmän analyysin kohteena olevia infinitiivirakenteita ja käyttävät niissä jonkin verran laajempaa kirjoa finiittimuotoisia verbejä kuin englanninkieliset S2-oppijat, mitä voi selittää lähdekielen eli läheisen sukukielen viron positiivinen vaikutus.

Avainsanat: S2-oppija, infinitiivi, kontrastiivinen kielentutkimus, virheanalyysi

Luettelo pro gradu -tutkielman taulukoista:

Taulukko 1. Englanninkielisten S2-oppijoiden ikä, peruskoulutus, sosioekonominen asema/toimiala ja suomen kielen käytön taajuus

Taulukko 2. Vironkielisten S2-oppijoiden ikä, peruskoulutus, sosioekonominen asema/toimiala ja suomen kielen käytön taajuus

Taulukko 3. Analyysin kohteena olevien infinitiivejä sisältävien rakenteiden jakautuminen englanninkielisten S2-oppijoiden aineistossa.

Taulukko 4. Vokaalivartalotuotosten jakautuminen englanninkielisten S2-oppijoiden kesken

Taulukko 5. Astevaihteluvirheiden jakautuminen englanninkielisten S2-oppijoiden kesken

Taulukko 6. Nesessiivirakenteen subjektivirheiden jakautuminen englanninkielisten S2-oppijoiden kesken

Taulukko 7. Vokaaliharmoniavirheiden jakautuminen englanninkielisten S2-oppijoiden kesken

Taulukko 8. Analyysin kohteena olevien infinitiivejä sisältävien rakenteiden jakautuminen vironkielisten S2-oppijoiden aineistossa

Taulukko 9. A-infinitiivin perusmuodon sijaan tuotettujen vokaalivartaloiden jakautuminen vironkielisten S2-oppijoiden kesken

Taulukko 10. Vokaaliharmoniavirheiden jakautuminen vironkielisten S2-oppijoiden kesken

Taulukko 11. Astevaihteluvirheiden jakautuminen vironkielisten S2-oppijoiden kesken

SISÄLLYS

1. Johdanto	6
2. Tutkimusaineisto	8
3. Kontrastiivinen kielentutkimus	14
3.1 Kontrastiivisen kielentutkimuksen vaiheita – innostuksesta torjuntaan ja elpymiseen	14
3.2 Ristiriitaisia tutkimustuloksia ja määrittelyn haasteita	15
3.3 Lähdekielen vaikutuksen osoittamisen haasteista	17
3.4 Taustamuuttujien kontrollointi	19
4. Tutkimusmenetelmä	22
5. Suomen, viron ja englannin infinitiivijärjestelmien piirteitä	25
5.1 Suomen infinitiivijärjestelmän piirteitä ja analyysin kohteena olevat infinitiivirakenteet	25
5.2 Viron infinitiivijärjestelmän piirteitä	28
5.3 Englannin infinitiivijärjestelmän piirteitä	29
6. Tutkimusaineiston analyysi	31
6.1 Englanninkielisten S2-oppijoiden infinitiivirakenteiden analyysi	31
6.1.1 Vokaalivartalon käyttö A-infinitiivin perusmuodon sijaan	33

6.1.2 Astevaihteluvirheet ja nesessiivirakenteen subjektivirheet	40
6.1.3 Vokaaliharmoniavirheet	49
6.1.4 Infinitiivin valinta ja MA-infinitiivissä esiintyvät virheet	53
6.2 Vironkielisten S2-oppijoiden infinitiivirakenteiden analyysi	59
6.2.1 Vokaalivartalon käyttö A-infinitiivin perusmuodon sijaan	62
6.2.2 Vokaaliharmoniavirheet	72
6.2.3 Astevaihteluvirheet	77
6.2.4 Virheet konditionaalimuodoissa ja nesessiivirakenteen subjektissa	84
6.2.5 Infinitiivin valinta ja MA-infinitiivissä esiintyvät virheet	87
6.3. Tulosten yhteenveto	92
7. Lopuksi	101

LÄHTEET

1. Johdanto

Tutkin pro gradu -työssäni sitä, millaisia eroja ja yhtäläisyyksiä on viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden infinitiivituotoksissa. Olen valinnut pro graduni tutkimusalueen henkilökohtaisen kiinnostuksen vuoksi. Haluan työskennellä S2-opettajana ja kiinnostuin suomen kielen infinitiiveistä suorittaessani suomi toisena kielenä -opettajan opintokokonaisuuteen kuuluvaa opetusharjoittelua. Seurasin silloin tunteja, joissa opiskelijat ottivat ensi askeleitaan MA-infinitiivin käytön harjoittelussa. Jäin miettimään, miten mutkikasta infinitiivien käyttö suomen kielessä on ja miten näitä asioita olisi hyvä opettaa. S2-oppijanhan on kyettävä omaksumaan sekä useampia infinitiivimuotoja (A-infinitiivi, MA-infinitiivi, E-infinitiivi) että niihin liitettävien sijamuotojen antamia eri merkityksiä.

Olen valinnut tutkittaviksi kieliryhmiksi viron- ja englanninkieliset S2-oppijat, koska nämä kielet edustavat nähdäkseni ikään kuin kahta porrasta suhteessa suomen kieleen. Läheisessä sukukielessä virossa on suomen A- ja MA-infinitiivejä vastaavat *ma-* ja *da-*infinitiivit sekä suomen E-infinitiivin inessiiviä vastaava *des-*muoto ja infinitiivirakenteilla on myös sijataivutusta, kun taas germaanisiin kieliin kuuluvassa englannin kielessä on yksi infinitiivi (*to work*) ja ns. *ing-*muoto (*working*). Koska vertailen kahta eri äidinkielisten ryhmää, olen valinnut tutkimukseni teoreettiseksi taustaksi kontrastiivisen kielentutkimuksen eli kielten vertailuun ja niiden keskinäiseen vaikutukseen kielen oppimisessa keskittyvän tutkimuksen. Tutkimusmenetelmänäni on virheanalyysi, joka on ollut kontrastiivisessa kielentutkimuksessa usein käytetty menetelmä.

S2-oppijoiden infinitiivituotoksia ovat tähän mennessä tutkineet pro gradu -tutkielmissaan Tanja Seppälä (2012), Vilja Paavola (2008) ja Terhi Haapala (2008). Paavola ja Seppälä tutkivat työsään verbiketjuja ja Seppälä myös verbin ja deverbaalisubstantiivin yhdistelmiä, kun taas Haapala analysoi infinitiivejä osana laajempaa verbien taivutusta käsittelevää analyysia. Seppälä, Paavola ja Haapala eivät kuitenkaan vertailleet eri äidinkielisten S2-oppijoiden tuottamia infinitiivirakenteita. Sophie Kuiperin (2011) nomini- ja verbitaivutusmorfeemien omaksumisjärjestystä S2-oppijoilla käsitelleessä maisterintutkielmassa MA-infinitiivi on yhtenä analyysin kohteena ja Kuiper vertailee tuloksia äidinkieleltään venäjänkielisten ja muunkielisten S2-oppijoiden välillä. Läheistä sukukieltä äidinkielenään puhuvien vironkielisten S2-oppijoiden infinitiivituotoksia ei ole tutkittu, joten viron- ja toisaalta eng-

lanninkielisten S2-oppijoiden infinitiivituotosten analysointiin ja vertailuun keskittyvä pro gradu -tutkielmani laajentaa osaltaan ymmärrystämme S2-oppijoiden haasteista suomen infinitiivirakenteiden omaksumisessa.

Tavoitteenani on selvittää, mitä ryhmäkohtaisia eroja viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden suomen kielen infinitiivituotoksista voidaan löytää ja voidaanko näitä eroja selittää ainakin joiltakin osin äidinkielen vaikutuksella. Tutkimusaineistonani on Yleisten kielitutkintojen korpuksesta saatavia S2-oppijoiden kirjoittamisen testisuorituksia. Hypoteesini on, että aineistosta on havaittavissa ainakin jonkinlaisia ryhmäkohtaisia eroja. Tutkimuskysymykseni ovat:

- 1) Mitkä ovat viron- ja englanninkielisten 3-tason S2-oppijoiden yleisimpiä virheitä infinitiivirakenteissa? Mitä selittäviä tekijöitä näille virheille voidaan löytää?
- 2) Millaiset infinitiivirakenteet vironkieliset ja englanninkieliset 3-tason S2-oppijat onnistuvat tuottamaan oikein?

Olen rajannut analyysini kohteena olevat infinitiivit A- ja MA-infinitiiveihin, sillä aineistostani ei löytynyt yhtään E-infinitiiviä. Olen edelleen rajannut analysoitavat infinitiivirakenteet neljään tyyppiin, jotka ovat *Ison suomen kieliopin* eli ISK:n (2005: 488-489) luokittelun mukaisesti verbiketjut (nesessiivirakenteet ja muut verbiketjut), verbiliitot, objektina olevat infinitivilausekkeet ja adverbialina olevat infinitivilausekkeet. Olen päätenyt tähän rajaukseen siksi, että olen kiinnostunut sekä infinitiiveistä että niiden yhteispeleistä finiittisen verbimuodon kanssa. Verbiliitossa verbit muodostavat yhdistelmän, jonka kokonaismerkitys ei ole osista pääteltävissä (mts. 443). Sekä verbiketjuissa että infinitivilausekkeen toimiessa objektina tai adverbialina infinitiivin sijamuoto riippuu puolestaan finiittisestä verbimuodosta.

2. Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoni on otos Yleisten kielitutkintojen korpuksesta (YKI-korpus) saatavaa aineistoa. Olen hakenut ja saanut tutkimusluvan korpuksen käyttöön Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskukselta joulukuussa 2014. YKI-korpus on koostettu Yleisten kielitutkintojen testiaineistosta ja siitä voi tehdä yksilöityjä hakuja paitsi taitotason, myös muun muassa kielitutkintoon osallistuneiden äidinkielen, iän, koulutustaustan ja sosioekonomisen aseman mukaan (YKI-korpus 5.6.2017). Yleisillä kielitutkinnoilla arvioidaan aikuisen toiminnallista kielitaitoa (Yleisten kielitutkintojen perusteet 2011: 5, Opetushallituksen sivusto 26.7.2017). Käsite toiminnallinen kielitaito viittaa siihen, miten luontevasti ja sujuvasti henkilö suoriutuu eri tilanteista ja tehtävistä, joissa vaaditaan kielen ymmärtämistä ja tuottamista. Yleiset kielitutkinnot suoritetaan perus-, keski- tai ylimmällä tasolla ja niissä on neljä osakoetta: puheen ymmärtäminen, puhuminen, tekstin ymmärtäminen ja kirjoittaminen. (mp.)

Olen valinnut tutkimusaineistokseni viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden keskitason kirjoittamisen suorituksia. Keskitason tutkinto kattaa Yleisten kielitutkintojen kuusiportaisen taitotasoasteikon tasot 3 ja 4, jotka vastaavat Euroopan neuvoston kehittämän yleiseurooppalaisen viitekehysten (EVK) taitotasoasteikon tasoja B1 ja B2 (Yleisten kielitutkintojen perusteet 2011: 19, Opetushallituksen sivusto 26.7.2017). Olen rajannut analysoimani testisuoritukset taitotasolle 3 (EVK:n mukaan B1), jotta aineistoni olisi taitotasoltaan mahdollisimman yhtenäinen. B1-tasoa pidetään itsenäisen kielenkäyttäjän kynnystaitotasona (*Eurooppalainen viitekehys: Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys* 2012: 46-47). Esimerkiksi maahanmuuttajien kotoutumiskoulutuksen tavoitetaso on B1.1, ja sitä luonnehditaan toimivan peruskielitaidon tasoksi, jonka avulla opiskelija selviytyy itsenäisesti arki- ja työelämässä (Kokkonen, Laakso & Piikki 2008: 6). Yleisten kielitutkintojen taitotasojen kuvauksessa kirjoittamisen 3-tason taitoa luonnehditaan seuraavasti:

Pystyy kirjoittamaan yksinkertaista, yhtenäistä tekstiä tavallisista aiheista. Teksti on sisällöltään pääosin ymmärrettävää, mutta jotkin epäselvät ilmaukset, epä johdonmukaisuudet tai ei-kohdekielinen rakenteiden käyttö katkaisevat paikoin lukurytmin tai vaikeuttavat ymmärtämistä. (Yleisten kielitutkintojen perusteet 2011: 11, Opetushallituksen sivusto 26.7.2017.)

S2-oppijoiden tuottamia finiittiverbin ja infinitiivi(e)n yhdistelmiä eli verbiketjuja eri taitotasolla tutkinut Paavola (2008: 70) havaitsi pro gradu -tutkielmassaan, että verbiketjujen tarkkuudessa tapahtuu taite juuri keskitasolla eli B1- ja B2-tasojen välillä, jolloin kohdenkielen mukaisten verbiketjujen osuus kasvaa 75 prosentista 82 prosenttiin. Paavola (mts. 72) päättelee, että verbiketjujen hallinta tarkkuuden osalta näkyy saavutettavan B1–B2-tasojen taitteessa. EVK:n luokituksessa B2-

tasoa luonnehditaankin jo osaaajan tasoksi, jolloin oppija osaa jo tuottaa selkeää, yksityiskohtaista tekstiä hyvinkin erilaisista aiheista (*Eurooppalainen viitekehys: Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys 2012: 47-48*). Toisaalta Paavolan (2008: 39) mukaan merkittäviä muutoksia verbiketjujen tarkentumisessa tapahtuu jo B1-tasoa edeltävällä A2-tasolla, jolloin kohdekielenmukaisten verbiketjujen osuus kasvaa 66 prosenttiin, kun A1-tasolla vielä 43 prosenttia oppijoiden verbiketjuista on kohdekielenvastaisia. Paavolan tulosten perusteella olen päätenyt valitsemaan omaksi aineistokseni 3-tason (EVK:n mukaan B1) suoritukset, koska S2-oppijat näyttävät tällöin jo lähestyvän kohdekielisyttä (suomenkielisyttä), mutta eivät ole sitä vielä täysin saavuttaneet.

Vironkielisten S2-oppijoiden 3-tasoisiksi arvioituja kirjoittamisen testisuorituksia löytyi YKI-korpuksesta hakuhetkellä (5.6.2017) 47 kappaletta ja englanninkielisiltä S2-oppijoilta 34 kappaletta. Jokaiselta oli tallennettuna kolme lyhyttä tekstiä, joiden tekstilajit vaihtelivat epämuodollisen viestin, muodollisen viestin ja mielipidetekstin välillä. Olen päätenyt tutkimaan yhteensä 20:n S2-oppijan testisuorituksia, joista puolet on viron- ja toiset puolet englanninkielisiä. Kaikkiaan analysoitavia tekstejä on siis 60 kappaletta, koska jokaiselta S2-oppijalta on kolme eri tekstiä. Olen antanut aineistoni 20 S2-oppijalle keksityt koodinimet, jotta lukijan on helpompi seurata virheiden jakautumista eri S2-oppijoiden kesken.

Olen valinnut aineiston satunnaisotannalla: aineistoksi päätyivät ne 10 ensimmäistä haun tuottamaa kunkin kieliryhmän 3-tason testisuorittajaa, joilla sekä kirjoittamisen suoritus että yleis-tasoarvio oli 3, eikä mikään muista osa-alueista (puhuminen, puheen ymmärtäminen, tekstin ymmärtäminen, rakenne ja sanasto) ollut 2-tasolla ja korkeintaan yksi näistä muista osa-alueista oli 4-tasolla. Olen päätenyt suppeaan otokseen siksi, että analyson aineistoani pääasiassa laadullisin keinoin, jolloin kohdeherkkään analyysiin yltämäinen edellyttää melko pientä otosta.

YKI-korpukseen voi tehdä hakuja kielitutkintoon osallistuneiden äidinkielen, iän, koulutustaustan ja sosioekonomisen aseman perusteella. Osallistujilta on myös kysytty, kuinka kauan ja minkälaisissa oppilaitoksissa he ovat opiskelleet suomea sekä kuinka usein ja missä he käyttävät suomen kieltä arjessaan. Toisaalta tutkimieni vironkielisten ja englanninkielisten S2-oppijoiden opiskeluajan todellista pituutta on vaikea päätellä heidän testin yhteydessä täyttämäänsä taustatietolomakkeeseen antamistaan vastauksista: taustatietolomakkeessa tarjotaan 11 erilaista vaihtoehtoa opiskelupaikalle (peruskoulu/kansakoulu, lukio, ammatillinen oppilaitos, ammattikorkeakoulu, yliopisto, kansan-/kansalais-/työväenopisto, itsenäinen opiskelu, työnantajan järjestämät kurssit, työvoimakoulutus, opiskelu ulkomailla ja muu vaihtoehto) ja jokaiseen näistä vaihtoehdoista tarjotaan valitta-

vaksi kuutta eri vaihtoehtoa opiskeluajan pituudelle. Aineistoni 20 S2-oppijasta 7 on ilmoittanut 10-11 erilaista opiskelupaikkaa, joista suurimmassa osassa opiskeluajan pituudeksi on valittu vaihtoehto "alle 1 vuosi". Näiden opiskelijoiden osalta onkin vaikea laskea todellisen opiskeluajan pituutta, sillä "alle vuosi" voi tarkoittaa esim. kahden viikon tai lähes vuoden pituista kurssia. Kaikkien tai lähes kaikkien opiskelupaikkavaihtoehtojen valitseminen herättää nähdäkseni myös epäilyksen siitä, onko vastaaja täysin ymmärtänyt kysymystä ja/tai vastausvaihtoehtoja. Kolme aineistoni S2-oppijaa on jättänyt vastaamatta kysymykseen opiskelupaikasta ja opiskeluajan pituudesta ja yksi S2-oppija ei ole ilmoittanut opiskeluajan pituutta, vaan on vain valinnut vaihtoehdon "itsenäinen opiskelu". Yhdeksän S2-oppijaa eli vajaa puolet aineistoni tutkittavista on valinnut 1-2 vaihtoehtoa opiskelupaikaksi ja valinnut myös opetusajan pituuden. Näistä neljällä opiskeluajan pituus on 1-2 vuotta ja viidellä tätä pidempi. On lisäksi huomattava, ettei YKI-korpuksesta saatavat taustatiedot kerro myöskään, kuinka tiivistä opiskelu on ollut: onko S2-oppija opiskellut suomea esim. viitenä päivänä viikossa 4-5 tuntia päivässä vai kahdesti viikossa pari tuntia kerrallaan.

Esittelen taulukoissa 1 ja 2 äidinkielen vaikutusta mahdollisesti edistäviä tai sitä rajoittavia taustamuuttujia, jotka tutkimusaineistostani on mahdollista saada selville. Taulukoista puuttuvat S2-oppijoiden antamat tiedot suomen kielen opiskelun kestosta, koska niiden pohjalta on ollut edellämämainitun mukaisesti vaikea päätellä opiskeluajan todellista pituutta.

Taulukko 1. Englanninkielisten S2-oppijoiden ikä, peruskoulutus, sosioekonominen asema/toimiala ja suomen kielen käytön taajuus

koodinimi	ikä	peruskoulutus	sosioekonominen asema ja toimiala	missä ja kuinka usein käyttää suomea
Jane	47	lukio	alempi toimihenkilö (ei tietoa toimialasta)	vapaa-aikana kerran pari viikossa
Peter	35	ammattikorkeakoulu	ylempi toimihenkilö (rakennustoiminta)	kotona, työssä ja vapaa-aikana lähes päivittäin
Mary	56	peruskoulu/kansakoulu	työntekijä (teollisuus)	kotona, työssä ja vapaa-aikana lähes päivittäin, opiskelussa kerran kuussa tai harvemmin

Tom	27	yliopisto	työntekijä (julkiset ja muut palvelut)	työssä ja vapaa-aikana lähes päivittäin
Phyllis	58	yliopisto	sosioekonominen asema "muu" (kauppa-, majoitus- ja ravitsemistoiminta)	kotona, työssä, vapaa-aikana ja opiskelussa lähes päivittäin
John	34	ammattikorkeakoulu	työvoimakoulutuksen opiskelija (teollisuus)	vapaa-aikana lähes päivittäin
Steven	28	ammattikorkeakoulu	alempi toimihenkilö (maa- ja metsätalous)	kotona, työssä ja vapaa-aikana lähes päivittäin, opiskelussa kerran pari viikossa
Gary	44	ammattikorkeakoulu	työvoimakoulutuksen opiskelija (toimiala "muu")	vapaa-aikana ja opiskelussa lähes päivittäin, kotona kerran kuussa tai harvemmin
Max	61	peruskoulu/kansakoulu	ylempi toimihenkilö (teollisuus)	kotona, työssä ja vapaa-aikana lähes päivittäin
Charles	28	yliopisto	työvoimakoulutuksen opiskelija (toimiala "muu")	kotona, vapaa-aikana ja opiskelussa lähes päivittäin, työssä kerran kuussa tai harvemmin

Kuten taulukosta 1 voidaan havaita, aineistoni englanninkieliset S2-oppijat ovat sekä iältään, koulustaustaltaan että sosioekonomiselta asemaltaan varsin heterogeeninen ryhmä. Siksi erittelen näiden tekijöiden mahdollista vaikutusta englanninkielisten S2-oppijoiden yleisimpien virheiden tarkemmassa analyysissä alaluvussa 6.2.1. Suomen kielen käytön taajuuden osalta englanninkieliset S2-oppijat ovat sen sijaan melko yhtenäinen ryhmä, sillä yhtä henkilöä lukuun ottamatta (Jane) kaikki ilmoittavat käyttävänsä suomen kieltä lähes päivittäin. Kielitaitotasoltaan S2-oppijoiden aineisto on yhtenäinen, sillä jokaisen kirjoittamisen suoritus ja yleistasoarvio on YKI-testissä arvioitu tasolle 3 (alempi keskitaso).

Taulukko 2. Vironkielisten S2-oppijoiden ikä, peruskoulutus, sosioekonominen asema/toimiala ja suomen kielen käytön taajuus

koodinimi	ikä	peruskoulutus	sosioekonominen asema ja toimiala	missä ja kuinka usein käyttää suomea
Kaja	25	peruskou- lu/kansakoulu	opiskelija /tieto toimialasta puuttuu	tieto puuttuu
Inger	29	ammattillinen oppilaitos	opiskelija/kauppa-, majoi- tus- ja ravitsemistoiminta	kotona, vapaa-aikana ja opiske- lussa lähes päivittäin
Piret	54	yliopisto	työtön/julkiset ja muut pal- velut	kotona, vapaa-aikana ja opiske- lussa lähes päivittäin
Imbi	46	ammattillinen oppilaitos	työntekijä/kauppa-, majoi- tus- ja ravitsemistoiminta	kotona, työssä ja vapaa-aikana lähes päivittäin
Mari	48	ammattillinen oppilaitos	työntekijä/teollisuus	kotona, työssä, vapaa-aikana ja opiskelussa lähes päivittäin
Aliide	36	lukio	työntekijä/julkiset ja muut palvelut	kotona, työssä, vapaa-aikana ja opiskelussa lähes päivittäin
Laine	35	peruskou- lu/kansakoulu	työvoimakoulutuksen opis- kelija/tieto toimialasta puut- tuu	opiskelussa lähes päivittäin, va- paa-aikana kerran pari viikossa.
Kadri	35	yliopisto	työtön/julkiset ja muut pal- velut	opiskelussa lähes päivittäin, koto- na kerran pari viikossa
Linda	60	lukio	työntekijä/kauppa-, majoi- tus- ja ravitsemistoiminta	tieto puuttuu
Pilve	42	lukio	sosioekonominen asema "muu"/tieto toimialasta puuttuu	kotona, vapaa-ajalla ja opiskelus- sa lähes päivittäin

Kuten taulukosta 2 voidaan havaita, myös aineistoni vironkieliset S2-oppijat ovat sekä iältään, koulustaustaltaan että sosioekonomiselta asemaltaan melko heterogeeninen ryhmä. Siksi erittelen näiden tekijöiden mahdollista vaikutusta vironkielisten S2-oppijoiden yleisimpien virheiden tarkemmassa analyysissä (alaluvussa 6.2.3). Suomen kielen käytön taajuuden osalta vironkieliset S2-oppijat ovat englanninkielisten S2-oppijoiden tavoin melko yhtenäinen ryhmä, sillä kahta henkilöä lukuun ottamatta (Linda ja Kaja eivät ole vastanneet suomen kielen käytön taajutta koskevaan kysymykseen) kaikki ilmoittavat käyttävänsä suomen kieltä lähes päivittäin. Kielitaitotasoltaan S2-oppijoiden aineisto on yhtenäinen, sillä jokaisen kirjoittamisen suoritus ja yleistasoarvio on YKI-testissä arvioitu tasolle 3 (alempi keskitaso).

3. Kontrastiivinen kielentutkimus

Tutkimukseni teoreettinen tausta on kontrastiivinen kielentutkimus eli kielten vertailuun ja niiden keskinäiseen vaikutukseen kielen oppimisessa keskittyvä tutkimus. Esittelen tässä luvussa kontrastiivisen kielentutkimuksen vaiheita, haasteita ja luotettavan kontrastiivisen analyysin vaatimuksia.

3.1 Kontrastiivisen kielentutkimuksen vaiheita – innostuksesta torjuntaan ja elpymiseen

Oletukset lähdekielen vaikutuksesta kohdekielen oppimiseen ovat vaihdelleet toisen ja vieraan kielen tutkimushistoriassa sen mukaan, millaisista teoreettisista perusteista lähtien asiaa on pohdittu (Kaivapalu 2005: 23). Lähdekielellä Kaivapalu viittaa kielenoppijan äidinkieleen/ensikieleen ja kohdekielellä opittavaan kieleen. Kaivapalu (mp.) luonnehtii näkemyksiä lähdekielen vaikutuksesta jatkumoksi, jonka toisessa ääripäässä on sellainen strukturalistis-kontrastiivinen teoria, jossa lähdekieli on yksinomaan interferenssin eli negatiivisen siirtovaikutuksen lähteenä ja positiivinen siirtovaikutus saa vähän huomiota. Toisessa ääripäässä on puolestaan sellainen universaalikieliopin versio, jossa toisen kielen omaksumisen ajatellaan olevan täysin samanlaista kuin ensikielen, jolloin lähdekielellä ei voi olla merkitystä. Kaivapalu (mp.) huomauttaa, että useimmat toisen kielen oppimisen teoriat ja suuntaukset pitävät kuitenkin lähdekielen vaikutusta tärkeänä, mutta eivät yksinomaisena.

Sajavaara (1999a: 76) toteaa, että ennen varsinaisen toisen kielen oppimisen tutkimuksen alkua uskottiin yleisesti opittujen kielten vaikuttavan myöhemmin opittaviin kieliin. Tämä olettamus oli perustana kontrastiivisen kielentutkimuksen varhaisvaiheille (mts. 77). Kontrastiivinen kielentutkimus eli voimakasta kehitysvaihetta 1960-luvulla erityisesti Yhdysvalloissa, mutta ajautui siellä kuitenkin jo pian vaikeuksiin (Sajavaara 1999b: 105). Kielenoppijan ongelmat oli katsottu voitavan ennustaa vertaamalla huolellisesti oppijan lähtökieltä kohdekieleeseen. Pian kuitenkin huomattiin, ettei näin käynyt ja apua etsittiin oppijoiden virheiden analyysistä. Virheiden katsottiin olevan osoitus kielenoppijan

ongelmista. Virheanalyysikään ei kuitenkaan tuonut läpimurtoa, sillä virheiden takaa oli usein vaikea löytää niitä syitä, jotka olivat aiheuttaneet poikkeavuuden. (Sajavaara 1999a: 77.) Sajavaara (mp.) toteaa Dulay'hin, Burtiin ja Krasheniin (1982) viitaten, että Yhdysvalloissa tuli sittemmin tavaksi kieltää äidinkielen vaikutuksen olemassaolo lähes kokonaan, kun toisen kielen oppimisen tutkimus vilkastui huomattavasti. Kontrastiivisen kielentutkimuksen keskeisiin käsitteisiin kuuluvan transferenssin eli kieltenvälisen siirtovaikutuksen torjuminen johtui Sajavaaran (mts. 80) mukaan osaltaan behavioristisen ajattelun syrjäytymisestä 1960-luvulla keskeisen oppimisteorian paikalta. Silloinen näkemys transferenssista oli nimittäin peräisin behavioristisesta ajattelusta: oletettiin, että ensikielen käytön yhteydessä vakiintuneet reaktiot tulisivat esiin myös toista kieltä käytettäessä, jos ärsykkeet olisivat samat. Kun behavioristinen oppimisteoria jäi syrjään, transferenssikin joutui epäilyksenalaiseksi. (Mp.) Toisaalta Sajavaara (1999b: 108) huomauttaa, että samoihin aikoihin, kun amerikkalainen kontrastiivinen kielentutkimus joutui ankaran arvostelun kohteeksi, Euroopassa heräsi kiinnostus kontrastiiviseen kielten vertailuun. Joissakin Euroopan maissa harjoitettiin 1970- ja 80-luvuilla kontrastiivista tutkimusta laajoina hankkeina (Sajavaara 1999b: 105).

Kontrastiivinen kielentutkimus on myöhemmin elpynyt ja transferenssin ajatus on noussut 1980-luvun lopulta uudelleen esiin ilman behavioristista ajatusmallia (Sajavaara 1999 a: 80). Kaivapalu (2005: 20) mukaan toisen ja vieraan kielen tutkimuksessa ollaan nykyään yksimielisiä siitä, että oppijankielessä esiintyy systemaattisia eroja, jotka riippuvat muun muassa erilaisista lähde- ja kohdekielen välisistä suhteista. Kaivapalu (2005: 20) toteaa Schmidtiin (2001) viitaten, että eri mieltä taas ollaan lähdekielen vaikutuksen ulottuvuuksista: millä alueilla ja missä oppimisvaiheessa lähdekieli vaikuttaa ja missä ei.

3.2 Ristiriitaisia tutkimustuloksia ja määrittelyn haasteita

Lähdekielen vaikutus on todennäköisesti toisen ja vieraan kielen oppimisen tutkimuksessa eniten huomiota saanut, mutta vähiten selviä tuloksia tuottanut ala (Kaivapalu 2005: 27). Kielten vuorovaikutuksen luonne on itsessään erittäin monimutkainen ilmiö ja monet empiiriset tutkimukset ovat keskittyneet kahden samantapaisen kielen (kuten suurten indoeurooppalaisten kielten englannin ja espanjan)

vuorovaikutukseen, jolloin monet arjessa tapahtuvat heterogeeniset usean kielen kontaktit (esim. Afrikassa) ovat jääneet vähemmälle huomiolle (Hans W. Dechert & Manfred Raupach 1989: ix). Kielten välisen vaikutuksen positiivisia vaikutuksia on myös aliarvioitu ja kontrastiiviselta kielentutkimukselta on lisäksi puuttunut yhtenäinen teoreettinen ja metodologinen viitekehys (mts. x).

Lähdekielen vaikutuksen tutkimukselle keskeisen siirtovaikutus-käsitteen (transfer) määrittelemisenkin on ollut haastavaa. Dechert ja Raupach (1989: x-xii) luettelevat 17 tapaa määritellä ilmiö ja huomauttavat, ettei lista ole tyhjentävä. Kaivapalun (2005: 29) mukaan siteeratuin on Terence Odlinin esittämä määritelmä:

Transfer on kohdekielen ja minkä tahansa muun aiemmin (kenties epätaäydellisestikin) omaksutun kielen yhtäläisyyksistä ja eroavaisuuksista johtuva vaikutus (Odlin 1989: 27).

Odlin (mts. 42) huomauttaa, että lähdekielen vaikutusta voidaan arvioida pikemminkin todennäköisyyksinä ja yleisinä suuntauksina kuin tarkkoina malleina, koska kieltä puhuvat yksilöt eroavat toisistaan useilla tavoilla kuten kielten oppimiskyvyltään ja -kokemukseltaan, mikä puolestaan vaikuttaa siirtovaikutuksen ilmenemiseen.

Lähdekielen vaikutuksen tutkimuksissa erotetaan useimmiten positiivinen ja negatiivinen lähdekielen vaikutus. Kun lähde- ja kohdekieli konvergoivat, puhutaan lähdekielen positiivisesta vaikutuksesta. Kun ne puolestaan divergoivat, kyseessä on negatiivinen vaikutus. (Kaivapalu 2005: 30.) Kaivapalun (mp.) mukaan tutkimuksessa on kuitenkin tähän saakka keskitytty lähinnä lähdekielen negatiiviseen vaikutukseen ja positiivinen vaikutus on saanut sangen vähän huomiota. Väitöskirjatutkimuksessaan Kaivapalu keskittyy ensisijaisesti lähdekielen positiiviseen vaikutukseen läheisen sukukielen oppimisessa, vaikka ottaakin myös negatiiviset vaikutukset huomioon (mp.). Kaivapalu (mts. 250) havaitsi viron- ja venäjäkielisten suomen oppijoiden nominien monikkotaivutusta käsitellessä väitöstutkimuksessaan, että kohdekielen osaamisen tason noustessa lähdekielen positiivinen vaikutus lisääntyy vironkielisillä oppijoilla ja negatiivinen vaikutus vähenee. Kyse ei Kaivapalun (mp.) mukaan ole niinkään siitä, väheneekö vai lisääntykö lähdekielen vaikutus kohdekielen osaamisen kohenemisen myötä, vaan pikemminkin siitä, ovatko lähde- ja kohdekielen järjestelmät oppijoiden kielitajussa jo erillään vai vielä päällekkäisiä. Vironkielisten aloittelevien oppijoiden tuotoksissa havaitut lähde- ja kohdekielen sekamuodot kertovat Kaivapalun (mp.) mukaan taivutusjärjestelmien ainakin osittaisesta päällekkäisyydestä. Aloittelevan vironkielisen suomen oppijan on vaikea päätellä, mikä lähdekielen taivutusmalli johtaa kohdekielessä norminmukaiseen tuotokseen ja mikä ei (mp.). Kai-

vapalun (mts. 251) mukaan lähde- ja kohdekielen mallien samanlaisuus osoittautui edistyneiden oppijoiden prosessoinnissa paljon vahvemaksi kuin muut tekijät, kun taas aloittelevien oppijoiden tuottamisprosessissa myös muilla, varsinkin kohdekielen taivutusmalliin liittyvillä tekijöillä oli lähes yhtä tärkeä osuus. Kaivapalu (mts. 274) havaitsi, että sekä aloittelevilla vironkielisillä oppijoilla että aloittelevilla ja edistyneillä venäjänkielisillä oppijoilla monikkomuotojen prosessoinnissa erittäin tärkeää oli morfofonologisen vihjeen vahvuus kohdekielessä. Sen sijaan vironkielisten edistyneiden oppijoiden prosessoinnissa kohdekielen morfofonologinen vihje ei ollut yhtä olennainen kuin lähde- ja kohdekielen taivutusmallin samanlaisuus (mp.). Kaivapalun tutkimat viron- ja venäjänkieliset lukiolaiset opiskelivat suomea vieraana kielenä omista maistaan (mts. 69-70). Aloittelevien vironkielisten ryhmä oli opiskellut suomea koulussa vieraana kielenä noin 200 tuntia ja edistyneiden ryhmä noin 450 tuntia ja venäjänkielisten ryhmien opiskelemat tuntimäärät olivat suunnilleen samassa suuruusluokassa (mts. 69-71). Kaivapalun tutkimia ryhmiä ei siis voi suoraan verrata omaan tutkimusaineistooni, jonka viron- ja englanninkieliset S2-oppijat ovat saaneet YKI-testistä taitotasoarviokseen 3 (alempi keskitaso) ja joiden opiskeluajan pituus voi vaihdella paljonkin eri yksilöiden välillä.

3.3 Lähdekielen vaikutuksen osoittamisen haasteista

Scott Jarvis (2000: 245, 253-255) esittää, että lähdekielen vaikutuksen olisi ilmevä kolmealla seuraavalla tavalla, jotta lähdekielen siirtovaikutuksen eli transferin luonteesta, voimakkuudesta ja suhteesta muihin kielenoppimiseen vaikuttaviin tekijöihin voitaisiin tehdä vakuuttavia johtopäätöksiä:

- 1) samaa lähdekieltä puhuvan kielenoppijaryhmän sisäinen homogeenisuus kohdekielen tuotoksissa
- 2) eri lähdekieliä puhuvien kielenoppijaryhmien heterogeenisuus kohdekielen tuotoksissa
- 3) kielenoppijaryhmän sisäinen yhdenmukaisuus lähdekielen ja kohdekielen tuotosten välillä.

Jarvis (mts. 254) toteaa, että ensimmäistä todistetyyppiä eli samaa lähdekieltä puhuvan kielenoppijaryhmän sisäistä homogeenisuutta kohdekielen tuotoksissa tarvitaan, jotta voidaan osoittaa samaa lähdekieltä puhuvien käyttäytyvän ryhmänä tutkittavan ilmiön suhteen. On kuitenkin tilanteita, missä samaa

lähdekieltä puhuvien sisäinen homogeenisuus on suurta, muttei johdu lähdekielen vaikutuksesta, vaan syynä voi olla esimerkiksi kohdekielen rakenne tai kielenoppimisen universaalit piirteet. Siten tämä todistetyyppi ei yksinään sulje pois mahdollisuutta, että yhdellä ryhmällä havaittu ilmiö kohdekielen tuotoksissa onkin yleinen kaikille kohdekielen oppijoille lähdekielestä riippumatta. Homogeenisuuden puute samaa lähdekieltä puhuvan kielenoppijaryhmän kohdekielen tuotoksissa voi puolestaan johtua useista syistä, jotka voivat peittää alleen lähdekielen mahdollisen vaikutuksen. Tutkimukset ovat osoittaneet, että erot samaa lähdekieltä puhuvan kielenoppijaryhmän jäsenten iässä, persoonallisuudessa, kielellisessä kyvykkyydessä, kohdekielen taidossa sekä muissa yhteiskunnallisissa ja pedagogisissa taustatekijöissä voivat aiheuttaa eroja saman kohdekielen käytössä eri yksilöiden välillä. (Jarvis 2000: 256-257.)

Heterogeenisuus eri lähdekieltä puhuvien oppijoiden tuotoksissa onkin vahvempi todiste kuin samaa lähdekieltä puhuvan oppijaryhmän kohdekielen tuotosten homogeenisuus, koska tällöin tulee osoitetuksi, ettei tietty kohdekielen tuotoksissa näkyvä ilmiö ole samanlainen kaikilla oppijoilla (Jarvis 2000: 257). Tämäkin todiste voi kuitenkin johtaa harhaan: eri lähdekieliä puhuvien oppijoiden kohdekielen tuotokset voivat olla samanlaisia siitä syystä, että kunkin lähdekielen vaikutus sattuu tuottamaan analyysin kohteena olevassa ilmiössä samanlaisen vaikutuksen kohdekielessä (mp.). Jarvis (mp.) toteaaakin, että eri lähdekieliä puhuvien kielenoppijaryhmien kohdekielen tuotosten heterogeenisuuden vaatimus voi johtaa tutkijan päättelemään virheellisesti, ettei lähdekielen vaikutusta ole sellaisissa tilanteissa, missä se voikin olla merkittävä tekijä. Toisaalta eri lähdekieliä puhuvien kielenoppijaryhmien kohdekielen tuotosten heterogeenisuus ei aina ole osoitus lähdekielen vaikutuksesta. Jarvis (mp.) huomauttaa, että lähdekielen ohella myös muut taustatekijät kuten kulttuuri ja koulutus voivat aiheuttaa eroja eri kielenoppijaryhmien välille.

Jarvisin (2000: 258) mukaan vahvin todistetyyppi lähdekielen vaikutuksesta saattaa olla yhteys samaa lähdekieltä puhuvien lähdekielen ja kohdekielen käytön välillä, mutta tämäkin todistetyyppi voi johtaa harhaan. Tutkimukset ovat osoittaneet, että oppijoilla on esimerkiksi taipumus käyttää prototyyppisempiä ja yleisempiä ilmaisuja kuin äidinkielisillä kielenkäyttäjillä (mp.). Jarvis painottaakin (mts. 259), että edellämainituista kolmesta todistetyypistä vähintään kahden on ilmentävä, jotta voidaan argumentoida vakuuttavasti lähdekielen vaikutuksen tai lähdekielen vaikutuksen puuttumisen puolesta. Jarvisin (mp.) mukaan kaikkia kolmea olisi kuitenkin tutkittava, ennen kuin voidaan esittää väitteitä siitä, milloin, missä ja missä muodossa ja missä määrin lähdekielen vaikutus

ilmenee aineistossa.

Oma tutkimusasetelmani mahdollistaa kahden ensimmäisen ehdon täyttymisen, sillä aineistossani on kaksi eri lähdekielisten ryhmää. Kolmatta ehtoa tutkimukseni ei kuitenkaan täytä, sillä minulla ei ole käytettävissä viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden omalla kielellään tekemiä tekstejä, vaan vain heidän suomenkielisiä tuotoksiaan. Tutkimukseni voi siten nähdäkseni lähinnä osoittaa, että lähdekielen vaikutusta on tai ei ole havaittavissa oppijoiden suomenkielisissä infinitiivituotoksissa. Kolmannen todistetyypin puuttuminen merkitsee, että analyysin perusteella en voi esittää laajempia johtopäätöksiä siitä, missä määrin ja miten lähdekielen vaikutusta esiintyy. Analyysini voi toki antaa niistä viitteitä, mutta niiden paikkansapitävyyden vahvistaminen tai kumoaminen jää jatkotutkimuksen tehtäväksi.

3.4 Taustamuuttujien kontrollointi

Tutkijat ovat eritelleet useita taustamuuttujia, jotka voivat joko edistää tai ehkäistä lähdekielen siirtovaikutusta eli transferia. Jarvis (2000: 260-261) esittää seuraavan taustamuuttujien listan, jonka pohjana hän on käyttänyt Rod Ellisin teoksessaan *The Study of second language acquisition* (1994: 315-316) esittämää taustamuuttujien listaa:

- 1) ikä
- 2) persoonallisuus, motivaatio, kielellinen kyvykkyys
- 3) sosiaalinen, koulutus- ja kulttuuritausta
- 4) kielitausta (kaikki edelliset lähde- ja kohdekielet)
- 5) kohdekielen syötöksen tyyppi ja määrä
- 6) kohdekielen osaamisen taso
- 7) lähde- ja kohdekielen lingvistinen etäisyys
- 8) tehtävätyyppi ja kielenkäyttöalue
- 9) lingvistisen piirteen prototyypisyys ja tunnusmerkkisyys

Nämä taustamuuttujat pitäisi Jarvisin (2000: 260) mukaan ideaalitapauksessa kontrolloida eli pitää

muuttumattomana tai tutkia niitä aktiivisesti, koska ne voivat peittää tai piilottaa lähdekielen siirtovaikutuksen sieltä, mistä vaikutusta voisi muuten löytyä. Jarvis (mts. 261) tähdentää kaikkien taustamuuttujien kontrolloinnin tärkeyttä lähdekielen siirtovaikutuksen osoittamiseksi luotettavasti, koska mikä tahansa näistä taustamuuttujista saattaa muuttaa analyysin tuloksia. Jos kaikkien taustamuuttujien kontrollointi on mahdotonta, tutkimuksen olosuhteet määräävät, mitä taustamuuttujia voidaan kontrolloida ja mitä ei (mp.).

Omassa tutkimuksessani pystyn tarkastelemaan suurinta osaa taustamuuttujista, mutten kaikkia. Tutkimusaineistoni on peräisin Yleisten kielitutkintojen korpuksesta (YKI-korpus), jonne voi luvussa 2 mainitun mukaisesti tehdä hakuja kielitutkintoon osallistuneiden äidinkielen, iän, koulutustaustan ja sosioekonomisen aseman perusteella. Osallistujilta on myös kysytty, kuinka kauan ja minkälaisissa oppilaitoksissa he ovat opiskelleet suomea sekä kuinka usein ja missä he käyttävät suomen kieltä arjessaan. Osa taustamuuttujista jää kuitenkin kokonaan tavoittamatta: ainakin persoonallisuus ja kielellinen kyvykkyys, syötöksen tyyppi sekä muut mahdollisesti opiskellut kielet eivät tule ilmi YKI-korpuksesta saatavista testeihin osallistuneiden ilmoittamista taustatiedoista. Myös kulttuuri-tausta jää osin avoimeksi kysymykseksi, vaikka oppijan äidinkieli onkin tiedossa, koska englantia puhutaan nykyään äidinkielenä hyvinkin erilaisissa maissa ja kulttuureissa. Myös opiskeluajan todellista pituutta on luvussa 2 mainitun mukaisesti vaikea päätellä viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden testin yhteydessä täyttämään taustatietolomakkeeseen antamista vastauksista: taustatietolomakkeessa tarjotaan 11 erilaista vaihtoehtoa opiskelupaikalle (peruskoulu/kansakoulu, lukio, ammatillinen oppilaitos, ammattikorkeakoulu, yliopisto, kansan-/kansalais-/työväenopisto, itsenäinen opiskelu, työnantajan järjestämät kurssit, työvoimakoulutus, opiskelu ulkomailla ja muu vaihtoehto) ja jokaiseen näistä vaihtoehtoista tarjotaan valittavaksi kuutta eri vaihtoehtoa opiskeluajan pituudelle. Opiskeluajan arvioimisen vaikeus on lähdekielen vaikutuksen pohdinnan kannalta ongelmallista, sillä opiskeluajan pituudella on vaikutusta paitsi kohdekielen hallinnan kehittymiseen, myös lähdekielen vaikutuksen ilmenemiseen kuten Kaivapalun (2005: 250-251) väitöstutkimuksen tuloksista voi havaita.

Tutkimukseni kannalta on myös ongelmallista, ettei käytettävissä ole tietoa suomen oppijoiden opiskelemista muista kielistä. Leena Nissilä (2011: 16) toteaa, että myös kielenoppijan osaamilla muilla kielillä on vaikutusta siihen, millaiseksi oppiminen koetaan. Viron kielen vaikutusta suomen kielen verbien ja niiden rektioiden oppimiseen väitöstutkimuksessaan analysoinut Nissilä käytti vertailuryhmänä sellaisia venäjänkielisiä oppijoita, jotka olivat opiskelleet aiemmin myös viroa. Sekä vi-

ron- että venäjänkieliset tutkittavat opiskelivat suomea Virossa eli kyse ei ollut S2-oppijoista vaan suomea vieraana kielenä opiskelevista. Nissilä (mts. 290) havaitsi, että opiskelun alkuvaiheessa ei ollut suurta eroa sillä, oliko transferin eli siirtovaikutuksen laukaisijana äidinkieli vai muu opittu kieli. Sen sijaan äidinkielen merkitys transferin laukaisijana kasvoi opiskeluajan myötä ja oli keski- ja loppuvaiheessa paljon muun opitun kielen transferia hyödyllisempää (mts. 290: 304). Nissilän informantit edustivat opiskeluajan pituuden suhteen kolmea vaihetta: alkuvaiheen opiskelijat olivat opiskelleet suomea noin kaksi kuukautta, keskivaiheen opiskelijat 0,5-2 vuotta ja loppuvaiheen opiskelijat 2,5-7 vuotta (mts. 109-110). Vaikka oman tutkimusaineistoni informanttien opiskeluajan pituuden arviointi on taustatietojen keräämistävän vuoksi vaikeaa, aineistoni S2-oppijat ovat taitotasoarvionsa (3-taso) ja ilmoittamiensa opiskeluaikojensa perusteella nähdäkseni verrattavissa ainakin Nissilän keskivaiheen opiskelijoihin ja osa mahdollisesti jo loppuvaiheen opiskelijoihin. Siten tiedon puuttuminen muista opiskeluista kieleistä ei ole yhtä suuri ongelma kuin jos informantit olisivat alkuvaiheen opiskelijoita, jolloin ei Nissilän (mts. 290) havaintojen mukaan ole suurta eroa sillä, oliko transferin laukaisijana äidinkieli vai muu opittu kieli.

Koska en voi kontrolloida kaikkia olennaisia taustamuuttujia, en voi yksiselitteisesti olettaa, että tutkimuksessani mahdollisesti ilmi tulevat kieliryhmien väliset erot johtuvat ainoastaan tai erityisesti lähdekielen vaikutuksesta, vaan tilanteeseen vaikuttavat aina monenlaiset tekijät. Samasta syystä myös vastakkaiseen analyysin tulokseen, ts. ryhmäkohtaisten erojen puuttumiseen tai vähäisyyteen on syytä suhtautua varovasti, koska taustamuuttujat voivat häivyttää lähdekielen vaikutusta, eikä tutkimusaineistostani ole edellä kuvatun mukaisesti saatavissa tietoa kaikista taustamuuttujista, joita pitäisi kontrolloida.

4. Tutkimusmenetelmä

Analysoin tutkimusaineistoani virheanalyysin keinoin, mikä on kontrastiivisessa kielentutkimuksessa ollut usein käytetty menetelmä. Kun on ensin luokiteltu systemaattisesti kielen oppijoiden virheitä, kielten havaitut erot (kontrastiivisuus) ovat puolestaan tarjonneet selityksiä virheanalyysissä havaituille virheille (kts. Sajavaara 1999b: 104). Virheanalyysillä tarkoitetaan Sajavaaran (1999b: 104) mukaan järjestelmällistä virheiden tarkastelua lähinnä virheitä aiheuttavien seikkojen tunnistamiseksi, jotta virheitä voitaisiin välttää tai kielenopetusta suunnata niin, että virheitä ei syntyisi. Virheanalyysissa erotetaan useita vaiheita: määrittelemine, virheiden tunnistaminen, kuvaaminen, luokittelu, selittäminen sekä niiden merkityksen arviointi (Sajavaara 1999b: 116; Korhonen 2012: 53.) Esittelen seuraavaksi virheanalyysin eri vaiheet.

Ensimmäisessä vaiheessa eli virheiden tunnistamisessa pyritään erottamaan ns. kompetenssivirheet eli kielen järjestelmään liittyvät ongelmat satunnaisista lipsahduksista, jotka kielenkäyttäjä pystyy korjaamaan (Sajavaara 1999b: 116). Sajavaara (mp.) huomauttaa, että erityisesti kielenoppimisen varhaisemmissa vaiheissa ei kuitenkaan aina ole helppoa todentaa, mitä kielenkäyttäjällä on pyrkinyt tuottamaan. Esimerkiksi Seija Korhonen (2012) on ottanut virheanalyysiä hyödyntäneessä, suomen kielen oppijoiden omia näkemyksiä suomen kielen vaikeudesta ja helppoudesta käsitelleessä väitöstutkimuksessaan mukaan kaikki virheet – niin systemaattisesti toistuvat kuin mahdolliset satunnaiset lipsahduksetkin.

On myös päätettävä, katsotaanko virheiksi vain varsinaiset koodirikkomukset vai myös esimerkiksi rekisterivirheet. Toisaalta virheet voivat olla ilmeisiä tai piileviä, eli täysin koodinmukainen ilmaus voikin olla muuta kuin kielenkäyttäjällä on tarkoittanut. Virheiden tunnistaminen vaatii siis tulkintaa kontekstissa. (Korhonen 2012: 54.) Korhonen (mp.) huomauttaakin, että täysin jännöksetön virheiden tunnistaminen ei useimmiten onnistu, koska se edellyttäisi kielellisen tuotoksen tarkkaa läpikäymistä yhdessä kielenkäyttäjän kanssa. Korhonen (2012: 151) on luokitellut väitöstutkimuksessaan virheet kolmeen päätyyppiin: koodirikkomuksiin eli varsinaisiin kielivirheisiin, rekisterivirheisiin (kaikki analyysissä havaitut rekisterivirheet olivat puhekielisyksiä) ja oikeaki-

elisyysvirheisiin (esimerkiksi virheet sanojen yhteen ja erikseen kirjoittamisessa, yhdysmerkin sekä ison ja pienen alkukirjaimen käytössä). Omassa tutkimuksessani olen päätenyt luokitteluun Korhosen kolmesta päätyypistä vain varsinaisiksi kielivirheiksi tulkitsemiani virheitä, koska pidän niitä olennaisina kahden eri kieliryhmän infinitiivituotosten vertailussa ja lähdekielen vaikutuksen pohdinnassa. Olen siten jättänyt luokittelematta oikeakielisyyks- ja rekisterivirheet. Viimeksimainitut olivat myös omassa aineistossani puhekielisyyksiä. Olen Korhosen (2012) tavoin ottanut mukaan kaikki havaitsemiani varsinaiset kielivirheet – niin systemaattisesti toistuvat virheet kuin mahdolliset satunnaiset lipsahduksetkin, koska näiden erottaminen luotettavasti toisistaan on nähdäkseni usein hyvin vaikeaa ilman tekstien läpikäymistä niiden kirjoittajien kanssa. Satunnaisen lipsahduksen todennäköisyyttä on toki mahdollista pohtia ja näin myös teen tutkimusaineistoni analyysissä luvussa 6.

Seuraavassa virheanalyysin vaiheessa tunnistetut virheet kuvataan jonkin käytettävissä olevan kuvausmallin mukaisesti ja ne luokitellaan kielen kuvauksen eri tasoille. Korhonen (2012: 54) toteaa, ettei kuvaaminen ja luokittelukaan voi olla aivan aukotonta, sillä tutkijan tulkinta ei välttämättä tavoita kielenkäyttäjän todellisuutta. Luokittelun jälkeen virheanalyysissä pyritään selittämään virheet. Selittämistä seuraa niiden merkityksen arviointi suhteessa kohdekielen järjestelmään ja niiden vaikutuksen arviointi kommunikoinnin onnistumiseen, jolloin virheanalyysin tuloksia voitaisiin hyödyntää myös kielenopetuksessa. Perinteisesti on erotettu kolmenlaisia virheitä: äidinkielen aiheuttamat interlingvaaliset virheet, kohdekielen oman systeemin aiheuttamat intralingvaaliset virheet ja opetuksen aiheuttamat virheet. Tämä on kuitenkin ongelmallista, sillä ei voida varmasti osoittaa, mistä virheet johtuvat. (Sajavaara 1999b: 116). Sajavaara (mts. 116-117) ottaa esimerkiksi suomalaisen englanninoppijan tuottaman ilmauksen *She is teacher*. Artikkelin puuttumisen voi ajatella johtuvan siitä, ettei vastaavassa suomen ilmauksessa ole artikkelia. Toisaalta myös englantia äidinkielenään oppivat tuottavat tiettyssä oppimisen vaiheessa samanlaisia artikkelittomia puhunnoksia eli kyse voi olla myös englannin kielen oppimisprosessiin kuuluvista intralingvaaleista virheistä eikä lähdekielen vaikutuksesta. (mp..)

Edellä kuvatuista virheanalyysiin liittyvistä ongelmista huolimatta pidän sitä sopivana analyysin välineenä tutkimusaineistoni koostumuksen vuoksi. Aineistoni ei ole tätä pro gradu - tutkielmaa varten erikseen kerätty, jolloin olisin voinut suunnitella englannin- ja vironkielisten S2-oppilaiden infinitiivien tuottamista suomen kielessä erikseen mittaavan testin, jossa olisi huomioitu hypoteeseja esimerkiksi viron vaikutuksesta kohdekielen infinitiivituotoksiin (tutkimuksen tarpeisiin

suunniteltu testi on keskeinen osa sekä Kaivapalun että Nissilän väitöstutkimuksen aineistoa). Sen sijaan aineistoni on varsin rajattu otos YKI-korpuksesta saatuja YKI-testiin osallistuneiden viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden keskitason kirjoittamisen suorituksia, joita analysoin pääasiassa laadullisin keinoin. Toisaalta suppean aineiston analysointi laadullisin keinoin mahdollistaa virheiden analysoimisen kontekstissa ja yksittäisen S2-oppijan tuotosten yksityiskohtaisen pohdinnan.

5. Suomen, viron ja englannin infinitiivijärjestelmien piirteitä

Noudatan analyysissäni *Ison suomen kieliopin* (ISK) infinitiivien jaottelua, jota esittelen lyhyesti seuraavassa alaluvussa erityisesti analyysini kohteena olevien infinitiivirakenteiden osalta. Myöhemmin tässä luvussa esittelen myös viron ja englannin kielten infinitiivijärjestelmän pääpiirteitä.

5.1 Suomen infinitiivijärjestelmän piirteitä ja analyysin kohteena olevat infinitiivirakenteet

Verbien infiniittiset muodot eli nominaalimuodot käyttäytyvät osittain verbien, osittain nominien tavoin (ISK 2005: 487). Ne saavat verbeille tyypillisiä laajennuksia kuten objektin, mutta niiltä puuttuvat finiittiverbin tuntomerkit modus ja tempus. Persoona voidaan ilmaista osassa infiniittimuotoja samaan tapaan kuin substantiiveissa eli possessiivisuffiksilla. Infiniittiset muodot jaetaan edelleen kahteen ryhmään eli infinitiiveihin ja partisiippeihin. Infiniittisillä muodoilla on myös nominien tapaan sijataivutusta ja partisiipeilla myös lukutaivutus. Infinitiivien muodostamat lausekkeet esiintyvät lauseessa substantiivilausekkeen tehtävissä: subjektina, objektina ja adverbiaalitäydennyksenä tai -määritteenä. Infinitiivien sijataivutus on kuitenkin vain osittainen, eikä niillä ole substantiiveille ominaista lukutaivutusta. Partisiipit ovat puolestaan adjektiivisia ja niiden muodostamat lausekkeet toimivat adjektiivilausekkeen tavoin: substantiivin määritteenä, predikatiivina ja predikatiiviadverbiaalina. Partisiipeilla on myös täysi nominien luku- ja sijataivutus. (ISK 2005: 487.) Keskityn tutkimuksessani infinitiiveihin ja olen siten jättänyt partisiipit analyysini ulkopuolelle, jotta tutkimusaihe ei laajenisi liikaa.

Noudatan analyysissäni *Ison suomen kieliopin* (ISK) näkemystä, jonka mukaan suomen kielessä on kolme infinitiiviä eli A-infinitiivi, MA-infinitiivi ja E-infinitiivi (ISK 2005: 489.) ISK:n tavoin en myöskään käytä näistä infinitiiveistä niiden perinteisiä nimityksiä eli 1., 2. ja 3. infinitiivi (mts. 490). Aiemmissa kieliopissa infinitiiveiksi myös nimetyt *minen*-substantiivi (4. infinitiivi) ja *mAisillAA*n-muoto (5. infinitiivi) jäävät näin siis tarkasteluni ulkopuolelle (ks. ISK 2005: 490, Leino 2010: 87.) Aineistoni perusteella analyysini kohteeksi ovat rajautuneet A- ja MA-infinitiivit, sillä aineistostani ei löytynyt yhä E-infinitiiviä.

Infinitiivimuoto voi ensinnäkin muodostaa infinitiivilausekkeen, joka rakentuu infinitiivimuotoisesta verbistä täydennyksineen ja määritteineen, jolloin se on koostumuksestaan jossain määrin lauseen kaltainen. Infinitiivit voivat infinitiivilausekkeen lisäksi esiintyä myös osana verbiliittoa tai verbiketjua, jolloin ne eivät muodosta lauseketta eivätkä toimi lauseenjäsenenä. Verbiliitot ja verbiketjut ovat kahdesta tai useammasta verbistä koostuvia rakenteita, jotka toimivat predikaattina yhden verbin tapaan. (ISK 2005: 488-489.)

Olen rajannut tutkimuksessani analysoimani infinitiivirakenteet neljään tyyppiin, jotka ovat ISK:n (2005: 488-489) luokittelun mukaisesti verbiketjut (nesessiivirakenteet ja muut verbiketjut), verbiliitot, objektina olevat infinitiivilausekkeet ja adverbiaalina olevat infinitiivilausekkeet. Olen siten jättänyt tarkasteluni ulkopuolelle mm. substantiivin ja adjektiivin määritteenä olevat infinitiivilausekkeet. Olen päätenyt tähän rajaukseen siksi, että olen kiinnostunut sekä infinitiiveistä että niiden yhteispelistä finiittisen verbimuodon kanssa. Edellä mainitun mukaisesti verbiliitossa verbit muodostavat yhdistelmän, jonka kokonaismerkitys ei ole osista pääteltävissä (mts. 443.) Sekä verbiketjuissa että infinitiivilausekkeen toimiessa objektina tai adverbiaalina infinitiivin sijamuoto riippuu puolestaan finiittisestä verbimuodosta. Siksi analysoin myös infinitiivilausekkeiden osalta lauseen finiittimuotoista verbiä, joka määrää infinitiivin sijamuodon. Objektina tai adverbiaalina toimivan infinitiivilausekkeen jäsenistä tarkastelen vain infinitiiviä, joten esim. infinitiivin mahdollisen objektin sijamuodon analyysi jää tutkimukseni ulkopuolelle.

Verbiliitto on rakenne, joka koostuu apu- ja pääverbistä ja toimii lauseessa yksinkertaisen predikaattiverbin tavoin. Apuverbinä on useimmiten *olla*, mutta joissakin verbiliitoissa apuverbinä on *tulla* tai muu verbi. Pääverbina on infiniittinen verbinmuoto tai muu verbikantainen muodoste. Verbiliitossa verbit muodostavat yhdistelmän, jonka kokonaismerkitys ei ole osista pääteltävissä. (Mts. 443.) Oppikirjoissa S2-oppijat saavat ensikosketuksensa verbiliittoihin 'on -mA+ssA' -verbiliiton kautta (esim. *Pia ja Kaj ovat ravintolassa syömässä*) samassa yhteydessä, jossa he opiskelevat MA-infinitiivin illatiivin muodostamista *tulla-* ja *mennä-*verbien kanssa (ks. Gehring & Heinzmann 2015: 91-92; Kuparinen & Tapaninen 2017: 141; Heikkilä & Majakangas 2014: 153-154). *Suomen mestari*- ja *Hyvin menee!* -oppikirjasarjoissa nämä rakenteet esitellään A2-tasolle vievissä sarjan osissa, kun taas *Oma suomi*-sarjassa MA-nfinitiivin inessiivi ja illatiivi ovat mukana A2.2-tasolta B1.1-tasolle vievässä oppikirjassa.

Verbiketjussa infinitiivi puolestaan liittyy modaaliseen tai muuhun abstraktiin verbiin ja muodostaa sen kanssa kaksi- tai useampiverbisen predikaatin (ISK 2005: 493). Verbiketjussa on yleensä A-infinitiivin perusmuoto, mutta eräiden verbien yhteydessä on MA-infinitiivi. Verbiketjun muodostavat infinitiivimuodon kanssa ainakin seuraavat modaaliset tai muut abstraktit verbit: *kannattaa, pitää, sopia, tarvita, täytyä, alkaa, ehtiä, mahtaa, meinata, 'olla vähällä', saada, saattaa, tahtoa, taitaa, tava- ta, 'olla tapana', uhata, voida, alkaa, lakata, pakata 'pyrkiä', pyrkiä, ruveta, tupata, sattua*. Nämä verbit kvalifioivat koko asiointilaa: ne ilmaisevat asiantilan välttämättömyyttä, mahdollisuutta tai todennäköisyyttä, sen ilmenemistä, alkamista tai loppumista. Analysoin verbiketjuista nesessiivirakenteen osalta poikkeuksellisesti myös lauseen subjekin, sillä nesessiivirakenteen tunnusmerkki on genetiivisubjektin mahdollisuus. (kts. ISK 2005: 501.)

ISK (mts. 494) luonnehtii verbiketjun kaltaisiksi rakenteita, joissa infinitiivi liittyy sellaiseen ihmistarkoitteista subjektia edellyttävään verbiin kuin *aikoa, haluta, yrittää* tai *tottua*. Kun lauseessa on perussubjekti, siinä on rakenteeltaan samanlainen ketju kuin esimerkiksi *voida-* tai *sattua-*verbin muodostamassa verbiketjussa (mp.).

- 1) *Minä haluaisin opiskella saksaa./Pojat tottuivat vihdoinkin tulemaan ajoissa.*
- 2) *Minä voisin opiskella saksaa./Pojat sattuivat kerrankin tulemaan ajoissa.*

Verbiketjun kaltaisissa rakenteissa (1) voidaan ISK:n (mts. 494) mukaan kuitenkin myös tulkita infinitiivin olevan osa infinitiivilauseketta, joka toimii verbin täydennyksenä: objektina (*opiskella saksaa*) tai adverbiaalitäydennyksenä (*tulemaan ajoissa*). Verbit *haluta* ja *tottua* esiintyvät muutenkin objektin tai adverbiaalinkan kanssa (*haluaisin kahvia, tottuivat työhön*). Ne ilmaisevat tajunnallisen olion suhdetta tai asennetta potentiaaliseen toimintaansa ja niillä on elollistarkoitteinen subjekti, jollaista varsinaisten verbiketjujen (2) abstraktit verbit (*voida, sattua*) eivät edellytä. (Mts. 494-495.) ISK:n (mts. 495) mukaan verbiketjun kaltaiset rakenteet voikin jäsentää kahdella tavalla. Tutkimuksessani olen jäsentänyt nämä verbiketjun kaltaiset rakenteet predikaatiksi (finitimuotoinen verbi) ja objektiksi tai adverbiaaliksi (infinitiivilauseke), enkä siis verbiketjuiksi, jolloin kokonaisuus olisi moniosainen predikaatti. A-infinitiivilauseke (A-infinitiivin perusmuodon muodostama lauseke) esiintyy objektina pääosin samoissa yhteyksissä kuin kieliopillissijaiset substantiivilausekkeet (ISK 2005: 495). MA-infinitiivin sisäpaikallissijan muodostama lauseke esiintyy adverbiaalitäydennyksenä samoissa asemissa kuin paikallissijaiset substantiivilausekkeet (mp.). Siten esimerkiksi oppikirjoissa S2-oppijoiden ensikosketuksena

MA-infinitiiviin (*olla*-verbin ohella) toimiviin *tulla*- ja *mennä*-verbeihin liittyvät infinitiivilausekkeet ovat luonteeltaan adverbiaaleja.

5.2 Viron infinitiivijärjestelmän piirteitä

Viron kielen verbien infiniittiset muodot ovat infinitiivejä ja partisiipeja (Remes 2015: 152). Infinitiivikategorioita on kolme: kaksi infinitiiviä sekä *des*-muoto, joka äänteellisesti vastaa suomen E-infinitiivin inessiiviä. Kaksi infinitiiviä ovat tunnustensa mukaan yleensä nimetyt *ma*- ja *da*-infinitiivit. *ma*-infinitiivi vastaa käytöltään paljolti suomen MA-infinitiiviä ja on vakiintunut sanakirjoissa verbien hakusanamuodoksi. *da*-infinitiivin morfologinen ja usein käännösvastinekin on puolestaan suomen A-infinitiivin perusmuoto. (Remes 2015: 152-153.) Keskityn tässä alaluvussa *da*- ja *ma*-infinitiiveihin, koska ne paljolti vastaavat analyysini kohteina olevia suomen A- ja MA-infinitiivejä ja esittelen niitä Hannu Remeksen teoksen *Viron kielioppi* (2015) pohjalta.

Viron *ma*-infinitiivin tunnus voi liittyä sekä vokaali- että konsonantivartaloon, kun taas suomessa vastaavan MA-infinitiivin tunnus on aina vokaalivartalon jäljessä. Aktiivissa *ma*-infinitiivin vartalo on astevaihtelusanoilla vahvassa asteessa. *ma*-infinitiivi on käytöltään suomen MA-infinitiivin illatiivia vastaava muoto, esim. *ta õpib lugema* 'hän oppii lukemaan'. Illatiivin (ja instruktiivin) päätteet ovat kuluneet virossa pois, ja muodot ovat yhdistyneet päätteettömäksi perusinfinitiiviksi. *ma*-infinitiivillä on lisäksi neljä päätteellistä sijamuotoa, joissa päätte liittyy *ma*-tunnukseen:

- 1) Inessiivi *-ma/s*: *istub lugemas* 'istuu lukemassa'.
- 2) Elataiivi *-ma/st*: *tulen sõõmast* 'tulen syömästä'.
- 3) Abessiivi *-ma/ta*: *jättis tegemata* 'jätti tekemättä'.
- 4) Translatiivi *-ma/ks*: *laps tõusis püsti paremini nägemaks* 'lapsi nousi pystyyn nähdäkseen paremmin'. (Remes 2015: 153-154.)

ma-infinitiivin translatiivi-muotoa esitti kirjakieleen aikoinaan kielen uudistaja Johannes Aavik, mutta varsinaisesti se alkoi yleistyä vasta 1960-luvulta lähtien. *maks*-muotoa käytetään finaalisessa tehtävässä ja käännöksenä on usein suomen A-infinitiivin translatiivi. *ma*-infinitiivillä on yksi passiivimuoto, jossa tunnus liittyy verbin passiivivartaloon: *õpi/ta/ma* 'opittaman'. Muoto esiintyy nessesä käytössä *pidama*-verbin yhteydessä ja on nykyvirossa tavallinen toisin kuin sitä suomessa vastaava passiivin MA-infinitiivin instruktiivi (*peab kirjutatama* 'pitää kirjoitettaman'). On myös huo-

mattava, että nesessiivisissä lauseissa *pidama*-verbin yhteydessä käytetään *ma*-infinitiiviä. (Remes 2015: 153-154.)

Viron *da*-infinitiivin tunnuksat ovat *-da*, *-ta* ja *-a*: *luge/da* 'lukea', *hiipa/ta* 'hypätä', *teh/a* 'tehdä'. Tunnuksvariantti määräytyy sanatyypin perusteella (viron verbit voidaan ryhmittää neljään konjugaatioon, joista kukin jakautuu vähintään kahteen taivutustyyppiin). Astevaihtelun piirissä olevissa sanoissa *da*-infinitiivi ja indikaatiivin preesens ovat vastakkaisessa asteessa. Yksitavuisen, lyhytvokaalisen ja soinnilliseen konsonanttiin päättyvän vartalon jäljessä tunnuksen loppukonsonantti on assimiloitunut vartalon loppukonsonantin kaltaiseksi, ja tunnus esiintyy asuissa *-la*, *-ra* ja *-na*: *tul/la* 'tulla', *sur/ra* 'kuolla' ja *pan/na* 'panna'. *la*-tunnusta käytetään lisäksi ylätyyllisessä *esitlema*-tyyppisten verbien taivutuksessa, joka noudattaa *tulema*-verbiä: *esitel/la* 'esitellä'. Tärkeä vokaalinvaihtelu on *tooma*-tyyppisillä verbeillä, joilla infiniitiivin *a*-tunnuksen edellä vartalon *oo* muuttuu *uu*:ksi ja *öö* *üü*:ksi, esim. *joo/ma*: *juu/a* 'juoda', *söö/ma*: *süü/a* 'syödä'. Suomen A-infinitiivin translatiivilla ei ole virossa morfologista vastinetta. Syntaktisesti sitä vastaa kylläkin usein edellä mainittu *ma*-infinitiivin translatiivi. Suomeen verrattuna *da*-infinitiivin käytössä on erikoista mm. esiintyminen imperatiivissa (*sulgeda uks!* 'sulje/sulkekaa ovi!) varsinaisten imperatiivimuotojen ohella sekä predikaattina kovatatiivissa (*Tiina olla täna Tartus* 'Tiina on kuulemma tänään Tartossa'). Kvotatiivi eli epäsuora tapaluokka on modus, jota käytetään, kun puhuja välittää kuulijalle kolmannelta taholta peräisin olevan sanoman. (Remes 2015: 154-155, 162, 173, 177.)

5.3 Englannin infiniitivijärjestelmän piirteitä

Englannin kielessä on kolme infiniitivimuotoa (Greenbaum 1991: 57):

- 1) Infinitiivi, jonka edessä on usein *to*-prepositio: *(to) phone*. 'soittaa'.
- 2) *ing*-partisiippi: *phoning*, jonka voi kääntää usein suomeksi *minen*-substantiivilla 'soittaminen', aktiivin VA-partisiipilla 'soittava' tai E-infiniitiivin instruktiivilla 'soittaen'.
- 3) *ed*-partisiippi: *phoned* eli partisiipin perfekti, jota käytetään muodostamaan perfektiä, pluskvamperfektiä ja passiivia. (ks. Greenbaum 1991: 57; McAlester, Nyberg, Oksanen, Olkkonen, Pylkki, Pääkkönen & Tuokko 1992: 51, 56-57.)

Käsittelen tässä alaluvussa infiniitiiviä ja myös lyhyesti *ing*-partisiippia, koska se toimii myös gerundin tehtävässä eli ilmaisee jatkuvaa, parhaillaan tekeillä olevaa tai keskeneräistä tekemistä (ks. McAlester ym. 1992: 56-58; Quirk, Greenbaum, Leech & Svartvik 1985: 97). Usein *ing*-partisiipista käytetään

nimitystä *ing*-muoto (McAlester ym. 1992: 56). Aineistostani löytyneiden, parhaillaan tapahtuvaa tekemistä ilmaisevien verbiliittojen käännoksenä englantiin toimii juuri *ing*-muodon ja *be*-verbin yhdistelmä eli *ing*-muoto seuraa *be*-verbin finiittimuotoa: *he is calling her now* 'hän on soittamassa hänelle nyt' (ks. Quirk ym. 1985: 97).

Quirk ym. (1985: 96-97) käyttää kuvauksensa pohjana ilmaisua *base form* eli (verbin) kantamuoto, joka määritellään muodoksi, missä ei ole taivutus päätettä. Tämä kantamuoto on joskus finiittimuotoinen ja joskus infiniittinen. Finiittimuotoisena se ilmenee muun muassa presensissä kaikissa persoonissa yksikön kolmatta persoona lukuunottamatta, jolloin verbiin lisätään persoonapäätte *-s*. Infiniittisenä muotona kantamuoto (*base form*) ilmenee ns. paljaana infinitiivinä (*bare infinitive*) ja *to*-infinitiivinä. Näiden kahden infinitiivin erona on se, että paljas infinitiivi esiintyy ilman *to*-prepositiota. (Quirk ym. 1985: 97.) Paljasta infinitiiviä käytetään muun muassa vaillinaisten apurverbien (*can/could, may/might, must, shall/should, will/would*), sekä aistihavaintoa ilmaisevien verbien (esim. *feel, hear, see* ja *watch*) kanssa (McAlester ym. 1992: 54). Englannin kielen infinitiivin ja finiittisen verbimuodon suhde on siis morfologisesti paljon yksinkertaisempi kuin suomen (tai viron) kielessä, sillä ainoa persoonapäätteen sisältävä persoona presensissä on yksikön kolmas persoona: muutoin persoona pitää päätellä persoonapronominista, koska verbin finiittimuoto on sama kuin infinitiivi (poikkeuksena on *be*-verbi, jonka persoonamuotoja ei muodosteta infinitiivin pohjalta).

Infinitiivillä on neljä muotoa: aktiivin presens ja perfekti sekä passiivin presens ja perfekti (McAlester ym. 1992: 51). Käännettäessä lauseita englannista suomeen edellämainitut neljä muotoa saavat joko infinitiivimuodon tai partisiippimuodon kuten seuraavista esimerkeistä käy ilmi:

- (1) I want **to get up** early tomorrow. 'Haluan **nousta** aikaisin huomenna.'
- (2) He seems **to have left** already. 'Hän näyttää jo **lähteneen**.'
- (3) The window ought **to be shut**. 'Ikkuna pitäisi **sulkea**.'
- (4) This ought **to have been done** last week. 'Tämä olisi pitänyt **tehdä** viime viikolla.'
- (5) I told him **not to go** there. 'Kielsin häntä **menemästä** sinne.' (McAlester ym. 1992: 51.)

6. Tutkimusaineiston analyysi

Käsittelen tässä luvussa virheanalyysin tuloksia ensin aineistoni englanninkielisten S2-oppijoiden ja tämän jälkeen vironkielisten S2-oppijoiden tuotosten osalta, minkä jälkeen vedän tuloksia yhteen tämän luvun viimeisessä alaluvussa. Käsittelen ensin englanninkielisten S2-oppijoiden tuotoksia, koska näiden oppijoiden lähdekieli ei ole viron tavoin suomen sukukieli, ja analyysissäni havaitsin, että englanninkielisten S2-oppijoiden tuotoksissa on vähemmän lähdekielen todennäköisellä vaikutuksella selitettäviä virheitä kuin vironkielisillä S2-oppijoilla.

6.1 Englanninkielisten S2-oppijoiden infinitiivirakenteiden analyysi

Kymmenen englanninkielisen S2-oppijan teksteistä löytyi yhteensä 66 kappaletta analyysini kohteena olevaa infinitiivejä sisältävää rakennetta (verbiketjut, verbiliitot, infinitiivilauseke objektina tai adverbiaalina). Esiintymien jakautumisen eri rakenteiden kesken olen esittänyt taulukossa 3. ISK:n (2005: 491) jaottelua noudattaen olen jakanut verbiketjut nesessiivirakenteisiin ja muihin verbiketjuihin.

Taulukko 3. Analyysin kohteena olevien infinitiivejä sisältävien rakenteiden jakautuminen englanninkielisten S2-oppijoiden aineistossa.

infinitiivejä sisältävä rakenne	lukumäärä (kpl)
nesessiivirakenne	22
muu verbiketju	25
infinitiivilauseke objektina	10
infinitiivilauseke adverbiaalina	7
verbiliitto	2

Englanninkieliset S2-oppijat käyttivät nesessiivirakenteissa finiittimuotoisena verbinä niitä verbejä, joiden kanssa nesessiivirakennetta oppikirjoissa usein opetetaan opintojen alkuvaiheessa A1- ja A2-taitotasojen taitteessa: *täytyä*, *pitää* sekä *olla*-verbi ja nominin muodostama kiteytynyt sanaliitto *on pakko* (ks. Gehring & Heinzmann 2015: 55; Heikkilä & Majakangas 2014: 95). Nesessiivirakenteissa on yksi kaksi infinitiiviä sisältävä pidempi ketju (*meiden täytyy alka arvosta*), mutta muutoin nämä verbiketjut koostuvat finiittimuotoisesta verbistä ja sitä seuraavasta infinitiivistä. Muissa verbiketjuissa englanninkieliset S2-oppijat käyttivät finiittimuotoisena verbinä lähes pelkästään *voida*-verbiä, johon S2-oppijat törmäävät jo opintojensa alkuvaiheessa A1-tasolla (ks. Gehring & Heinzmann 2014: 109; Kuparinen & Tapaninen 2016: 55). Aineistosta löytyy vain yksi tapaus, jossa englanninkielinen S2-oppija on käyttänyt *voida*-verbiä harvinaisempaa verbiä *pystyä*. Muissa verbiketjuissa on yhteensä kolme kappaletta pidempiä kahden infinitiivin ketjuja, joissa ensimmäinen infinitiivi on kerran *tulla*, kerran *laittaa* ja kerran *päästä*. Kaikki nämä verbit opitaan yleensä jo S2-opintojen alkuvaiheessa (ks. Kuparinen & Tapaninen 2016: 55, 72, 130). Objektin asemassa olevien infinitiivilausekkeiden yhteydessä englanninkieliset S2-oppijat käyttivät puolestaan finiittimuotoisena verbinä pelkästään *haluta*-verbiä, jonka S2-oppijat myös oppivat jo opintojensa alkuvaiheessa. Adverbiaalina toimivien infinitiivilausekkeiden yhteydessä englanninkieliset S2-oppijat käyttivät finiittimuotoisina verbeinä enimmäkseen suomen kielessä hyvin yleisiä verbejä *mennä*, *tulla* ja *käydä*, joiden kanssa MA-infinitiivin käytön opettaminen aloitetaan oppikirjoissa (ks. Gehring & Heinzmann 2015: 91-92; Heikkilä & Majakangas 2014: 153-154; Kuparinen & Tapaninen 2017: 140-141). Ainoana poikkeuksena tästä on verbi *päätyä*.

Virheanalyysin perusteella englanninkieliset 3-taitotason S2-oppijat tekivät eniten seuraavia virheitä:

- 1) vokaalivartalon käyttö A-infinitiivin perusmuodon sijaan: 19 kappaletta
- 2) astevaihteluvirhe: 10 kappaletta
- 3) vokaaliharmoniavirhe: 10 kappaletta
- 4) nesessiivirakenteen subjektivirhe: 10 kappaletta

Muiden virheiden lukumäärät jäivät kussakin virhetyypissä 1-4 kappaleeseen eli selvästi edellisiä alemmiksi, joten olen päätenyt keskittymään virheiden tarkemmassa analyysissä edellämainittuihin yleisimpiin virheisiin.

6.1.1 Vokaalivartalon käyttö A-infinitiivin perusmuodon sijaan

Käsittelen tässä alaluvussa englanninkielisten 3-taitotason S2-oppijoiden yleisintä virhettä infinitiivirakenteissa eli vokaalivartalon käyttämistä A-infinitiivin perusmuodon sijaan. Osana vokaalivartalo-
tuotosten analysointia käsittelen tässä alaluvussa myös vokaalivartalo-
tuotoksissa ilmenneitä astevaihteluvirheitä. Muut astevaihteluvirheet käsittelen myöhemmin alaluvussa 6.1.2.

Englanninkielisten S2-oppijoiden aineistosta löytyi siis yhteensä 19 kappaletta vokaalivartalo-
tuotoksia A-infinitiivin sijaan. Lähes kaikissa tapauksissa (17 kpl) kyse on verbityypistä 1 eli
käytännössä *a:n* tai *ä:n* jäämisestä pois infinitiivin lopusta. Verbi kuuluu verbityyppi 1:een, jos verbin
perusmuoto eli A-infinitiivi päättyy kahteen vokaaliin (White 2008: 170), kun taas muiden verbityyp-
pien A-infinitiivin lopussa on yksi vokaali. Muiden verbityyppien A-infinitiivit kirjoittajat ovat osan-
neet muodostaa lähes joka kerta oikein: vain kahdessa tapauksessa oli käytetty A-infinitiivin sijaan
vokaalivartaloa (kerran verbityypissä 3 ja kerran verbityypissä 4). Tästä syystä englannin kielen siirto-
vaikutusta eli transferia ei nähdäkseni voi pitää yhtenä selittävänä tekijänä A-infinitiivin sijaan tuotet-
tuihin vokaalivartaloihin: vaikka englannin kielessä infinitiivi ja preesensin persoonamuodot ovat yksi-
kön kolmatta persoonaa lukuunottamatta lähes poikkeuksetta aina samat, oppijoiden muiden verbityyp-
pien A-infinitiivien hallinta kertoo siitä, ettei verbityyppi 1:n verbien vokaalivartalo-
tuotoksissa ole 3-
tasolla kyse lähdekielen paljon yksinkertaisemmän taivutusmallin siirtovaikutuksesta kohdekieleen.

Kaikki englanninkieliset S2-oppijat ovat yhtä poikkeusta lukuunottamatta (Gary) tuotta-
neet vokaalivartaloita A-infinitiivin sijaan. Olen kuitenkin jättänyt analyysini ulkopuolelle kaksi tapa-
usta, joissa infinitiivin asemasta on käytetty sananmuotoa, jonka voi tulkita substantiiviksi (*sana*), mut-
ta jota voisi pitää myös virheellisenä vokaalivartalona (*sana-* vs. *sano-*). Toinen näistä *sana*-
tuotoksista löytyy juuri Garyltä (*haluan sana*), jolta ei muutoin löytynyt vokaalivartalo-
tuotoksia A-infinitiivin si-
jaan. Esitän vokaalivartalo-
tuotosten jakautumisen S2-oppijoiden kesken taulukossa 4.

Taulukko 4. Vokaalivartalotuotosten jakautuminen englanninkielisten S2-oppijoiden kesken.

koodinimi	vokaalivartalotuotokset A-infinitiivin sijaan (kpl)
John	4
Tom	4
Jane	3
Mary	3
Charles	1
Gary	1
Peter	1
Phyllis	1
Steven	1
Max	–

Lähes jokainen vokaalivartalotuotoksia tehneistä englanninkielisistä S2-oppijoista on toisaalta osannut myös muodostaa osan verbityypin 1 A-infinitiiveistä oikein. Esimerkiksi seuraava kirjoittaja, Jane, on osannut muodostaa teksteissään analyysin kohteena olevissa rakenteissa A-infinitiivin oikein neljä kertaa, mutta on myös käyttänyt kolme kertaa vokaalivartaloa infinitiivin sijaan.

- (1) **Haluisin tarkista** jos meillä on jotakin vika... (Jane)
- (2) Mielistani että tämä asia **täytyy tarkista** heti.... (Jane)
- (3)... kun heillä on perhe, **täytyy hoita** oma perhe asia. (Jane)

Jane osaa käyttää oikein nollapersoonalausetta (esimerkit 2 ja 3) ja taitaa nesessiivrakenteen finiittimuotoisen verbin muodostamisen. Esimerkissä 1 finiittimuotoinen verbi on puhekielisessä muodossa, mutta muuten oikein muodostettu yksikön ensimmäisen persoonan konditionaali. Ongelmaksi muodostuukin juuri vokaalivartalon käyttö A-infinitiivin asemasta. Kahdessa vokaalivartalossa on kyse samasta verbistä (*tarkistaa*), mikä puhuu nähdäkseni sen puolesta, että kyse ei ole vain lipsahduksesta, vaan siitä, että Jane ei ole vielä täysin sisäistänyt A-infinitiivin muodostamista. Pidän mahdollisena, että Jane on yrittänyt muodostaa kenties itselleen oudomprien verbien A-infinitiivit muistelemalla verbiä per-

soonamuodossa ja poistamalla sitten persoonapäätteen. Hän ei näytä kuitenkaan vielä sisäistäneen sitä, että vokaalivartaloon on vielä lisättävä vokaaliharmonian vaatimusten mukaan aina joko *a* tai *ä* A-infinitiivin aikaansaamiseksi, minkä vuoksi Jane tulee tuottaneeksi infinitiivin sijaan verbin vokaalivartalon.

Suomen kielen taajuussanastossa (1979: 484) kirjoittajan esimerkeissä 1 ja 2 käyttämä verbi *tarkistaa* on sijalla 1513, kun taas Janen muualla teksteissään oikein tuottamat infinitiivimuodot *muuttaa*, *jatkaa*, *kutsua* ja *jakaa* asettuvat välille 306-449. Tämä tuntuisi puhuvan sen tulkinnan puolesta, jonka mukaan Jane on tuottanut vokaalivartalon itselleen oudommista verbeistä edellä kuvatulla tavalla, kun taas tutummista verbeistä myös verbin perusmuoto on jo jäänyt hänen muistiinsa, jolloin sitä ei tarvitse lähteä muodostamaan persoonamuodosta. Tätä tulkintaa vastaan puhuu kuitenkin esimerkissä 3 käytetyn verbin *hoitaa* yleisyys: kyseinen verbi on nimittäin Suomen kielen taajuussanastossa (mts. 319) 342. yleisin sana. Jane osaa myös käyttää tästä verbistä vahvaa vokaalivartaloa (*hoita*), kun tämän verbin persoonamuodoissa yleisin vartalo on heikko vokaalivartalo, jota käytetään yksikön 1. ja 2. persoonassa sekä monikon 1. ja 2. persoonassa. Tällöin olisi johdonmukaista ajatella, että Jane tuottaisi heikon vokaalivartalon (*hoida*), jos hän kerran yrittää muodostaa infinitiivin muistiin tallentuneesta verbin persoonamuodosta. Toisaalta *hoitaa*-verbin astevaihtelutapaus (t→d) on luonteeltaan kvalitatiivinen ja voi siten olla kvantitatiivisia (kk → k, pp → p, tt→t) astevaihtelutapauksia vaikeampi omaksua, koska kvalitatiivisessa astevaihelussa *k*, *p* tai *t* muuttuu heikossa asteessa toiseksi kirjaimeksi tai katoaa kokonaan. Siksi on mahdollista, että Jane ei vielä hallitse täysin verbien astevaihtelua, jolloin hän käyttää pohjana persoonamuotoja *hoitan*, *hoitat* jne. Janen teksteissä ei kuitenkaan ole astevaihtelutapauksia finiittisissä verbimuodoissa *täytyä*-verbin nesessiivirakenteessa aina samanlaisena toistuvan yksikön kolmannen persoonan vahva-asteisen muodon lisäksi, joten lisätodisteita asiasta ei ole tarjolla.

Mietittäväksi jääkin, kuinka moni aineistosta löytyneistä infinitiivin sijaan tuotetuista vokaalivartaloista voi olla satunnaisia lipsahduksia. Virheiden yleisyys kuitenkin puhuu nähdäkseni sen puolesta, että A-infinitiivin tuottamisessa oikein 1. verbityypissä on vielä aitoa horjuntaa englanninkielisillä 3-tason S2-oppijoilla, eikä kyse ole vain satunnaisista lipsahduksista. Seuraava kirjoittaja, John, on osannut muodostaa analyysin kohteena olevissa rakenteissa A-infinitiivin oikein kahdesti, mutta on käyttänyt neljästi verbin vokaalivartaloa A-infinitiivin sijaan.

(4) **Haluaisin** vain ilmoita sinulle... (John)

(5) ... siellä **voi osta** koti kaluste ja vaatteta halvempi. (John)

(6) **Se toitä pitää kestä** neljä viikkoa. (John)

(7) Tätä **voi odota** kun lapsi on vanhempi (John)

Finiittimuotoisen verbin John on osannut muodostaa esimerkeissä 4-7 oikein, joskin esimerkissä 6 finiittimuotoiseksi verbiksi on valittu väärä verbi. Käsittelen esimerkkiä 6 yksityiskohtaisemmin myöhemmin tässä aluvussa. Vokaalivartalon käyttämisen lisäksi esimerkkilauseiden 4-7 kirjoittajalla eli Johnilla on ongelmia myös astevaihtelun kanssa, sillä hän käyttää esimerkeissä 4 ja 7 heikkoa vokaalivartaloa. Tämän voi ajatella tukevan tulkintaa, jonka mukaan John on pyrkinyt muodostamaan verbien A-infinitiivejä muistelemalla verbiä persoonamuodossa ja poistamalla sitten persoonapäätteen. Astevaihtelun piirissä olevissa verbityyppi 1:n verbeissä heikko vokaalivartalo on edellämämainitun mukaisesti eri persoonissa yleisempi kuin vahva vokaalivartalo, koska heikkoa vokaalivartaloa käytetään yksikön 1. ja 2. persoonassa sekä monikon 1. ja 2. persoonassa. Siksi yksi mahdollinen tulkinta onkin, että John muistaa helpoimmin heikon vokaalivartalon, koska hän käyttää, kuulee ja löytää sitä lukemastaan eniten.

Toisaalta esimerkit 4-7 tuottaneen kirjoittajan, Johnin muualla teksteissään oikein muodostamat kaksi A-infinitiiviä ovat *laittaa* ja *soittaa*, jotka ovat astevaihtelussa. *Laittaa* on Suomen kielen taajuusanaston (1979: 379) mukaan sijalla 1475 ja *soittaa* sijalla 732 (mts. 469) sanojen yleisyysluokituksessa. Johnin virheellisesti käyttämistä verbeistä *ilmoittaa* on sijalla 314 (mts. 327), *ostaa* sijalla 427 (mts. 423), *kestää* sijalla 444 (s. 353) ja *odottaa* sijalla 277 (mts. 417). Taajuusastaston (mp.) luokituksen perusteella Johnin oikein muodostamat infinitiivit ovat siis suomen kielessä harvinaisempia kuin virheellisesti muodostamat. Taajuusastaston luokitus ei siis vahvista oletusta, että John olisi esimerkeissä 4-7 todennäköisesti tuottanut vokaalivartalon itselleen oudommista verbeistä edellä kuvatulla tavalla, kun taas tutummista verbeistä myös verbin perusmuoto olisi jo jäänyt hänen muistiinsa, jolloin sitä ei tarvitse lähteä muodostamaan persoonamuodosta. On kuitenkin muistettava, että Suomen kielen taajuusastasto (1979: 14) perustuu 1960-luvun kauno- ja tietokirjallisuudesta, radion puheohjelmista sekä sanoma- ja aikakauslehdistä kerätylle sanastolle. Taajuusastaston luokitus ei tästä syystä nähdäkseni aina heijastakaan S2-oppijoiden arjessa frekventtien ja harvinaisempien verbien jakoa. Viron vaikutusta suomen kielen verbien ja niiden rektioiden oppimiseen väitöskirjassaan tutkinut Nissilä (2011: 138) on käyttänyt työssään Suomen kielen taajuusastastoa jaotellessaan tutkimustaan varten laatimansa testin verbit niiden yleisyyden perusteella yleisiin, melko yleisiin ja harvinaisiin ver-

beihin. Nissilä (mp.) kuitenkin huomauttaa, ettei suomen kielessä ole olemassa sellaista taajuussanakirjaa, jonka sanafrekvenssit perustuisivat esiintymistiheyteen nimenomaan suullisessa kommunikaatiossa tai opetustilanteissa, joissa kielenoppijat ovat eniten tekemisissä sanojen kanssa ja jossa toistolla on merkittävä rooli.

Kun tarkastellaan edellämainittuja Johnin vokaalivartalotuotoksia ja oikein tuotettuja A-infinitiivejä S2-oppikirjojen kautta, havaitaan, että esimerkiksi *Oma suomi* -oppikirjasarjassa kaikki edellämainitut verbit (*laittaa, soittaa, ilmoittaa, ostaa, kestää, odottaa*) ovat mukana jo sarjan ensimmäisen, A2.2-taitotasolle vievän kirjan kappaleiden sanastossa (ks. Kuparinen & Tapaninen 2016: 36, 55, 72, 92, 130). Näiden verbien keskinäisestä yleisyydestä Johnin arjessa ei oppikirjojenkaan opettamisjärjestyksen tarkastelu anna tarkempaa kuvaa. Koska John on kuitenkin käyttänyt vokaalivartaloa neljästi ja A-infinitiiviä kahdesti, näyttää siltä, ettei vokaalivartalotuotoksissa kyse ole ainakaan satunnaisista lipsahduksista, vaan A-infinitiivin tunnus (*a/ä*) ei ole vielä tällä S2-oppijalla vakiintunut verbi-tyypissä 1.

Esimerkissä 6 (*se toitä pitää kestä neljä viikkoa*) ongelmana on paitsi infinitiivin sijaan tuotettu vokaalivartalo, myös ilmaisun vaikeaselkoisuus. Lause on osa taloyhtiölle osoitettua ilmoitusta tulevasta kylpyhuoneremontista ja lausetta edeltää selvitys remontissa tehtävistä korjauksista ja muutoksista. Lauseen merkityksen tulkinnessa on nähdäkseni kolme vaihtoehtoa.

- 1) Muiden asukkaiden täytyy kestää remontista aiheutuvaa haittaa neljä viikkoa.
- 2) Remontin täytyy kestää ainakin neljä viikkoa.
- 3) Remontin on määrä kestää neljä viikkoa.

Vaihtoehdoista epätodennäköisimmältä vaikuttaa vaihtoehto 2, koska remontin teettäjät tuskin halua- vat, että remontti kestää pitkään. Vaihtoehto 1 olisi jo merkityksensä puolesta loogisempi, muttei vai- kuta kuitenkaan todennäköisimmältä, koska kirjoittaja lupaa myöhemmin tekstissä, ettei häiritse naapu- reita. Nähdäkseni todennäköisin vaihtoehto tällaiseen kirjoitustehtävään eli muodolliseen ilmoitukseen remontista on arvio remontin kestosta (3). Johnin tuottamasta lauseesta tämä merkitys on kuitenkin vaikeasti pääteltävissä, koska hänen valitsemansa finiittimuotoinen verbi *pitää* tarkoittaa eri asiaa kuin ilmaisuun sopiva rakenne *on määrä*. Molemmat – sekä *pitää* että *on määrä* ovat kuitenkin nesessiivi- verbejä (ISK 2005: 500-501), joten John lienee käyttänyt itselleen tuttua verbiä *pitää* ja kohdekielen mukainen ilmaisu *on määrä* lienee ollut hänelle vieras. Tulkitsenkin, että Johnin lauseen pohjalla on

todennäköisesti hänen äidinkieliensä englannin ilmaisu *the work is due to last for four weeks* eli *työn on määrä kestää neljä viikkoa*. Tämä tulkinta vihjaa, että Johnilla on vielä ongelmia nesessiivirakenteen subjektin muodon kanssa, koska tässä tulkinnassa monikon partitiivissa oleva *toitä* asettuu nesessiivirakenteen subjektiksi, jonka pitäisi siis olla genetiivissä. John ei kuitenkaan ole käyttänyt nesessiivirakennetta muualla teksteissään, joten asia ei saa lisävahvistusta.

John on käyttänyt esimerkkilauseessa 6 myös pronominia *se*, missä voi nähdä merkkejä kirjoittajan englannin kielen määräisen ja epämääräisen artikkelin järjestelmästä (kts. Waldhorn, Zeiger, South & South 1971: 34-35). Suomen kielessä *se* ja *ne* toimivat puolestaan joskus määräisten artikkelien tavoin erityisesti puhutussa kielessä, jolloin ne eivät ole ainoastaan johonkin aiemmin mainittuun viittaavia demonstratiivipronomineja, vaan niitä käytetään myös ylipäänsä tunnistettavissa oleviin tarkoitteisiin viittaavien substantiivilausekkeiden yhteydessä. Tunnistettavuus voi perustua esimerkiksi keskustelussa aiemmin ilmi tulleeseen tietoon tai puhujien yhteiseen tietoon asiasta. (ISK 2005: 563; ks. myös Laury 1997: 264.) Johnin tuottamassa lauseessa pronominin käyttö määräisen artikkeli tavoin ei tunnu introspektioni mukaan kuitenkaan luontevalta, vaan sopivampi ilmaisu olisi *tämän työn on määrä kestää neljä viikkoa*, koska sanalla *työ* viitataan ensimmäisen kerran aiemmin tekstissä kuvailtuihin remonttitoimenpiteisiin ja koska tekstilajina on muodollinen kirje. Tästä syystä tulkitsemisen pronominin *se* käyttämisen negatiiviseksi siirtovaikutukseksi eli transferiksi Johnin äidinkielestä englannista.

Englanninkielisten 3-tason S2-oppijoiden aineistosta löytyy esimerkissä 3 olleen vahvan vokaalivartalon lisäksi kuusi muuta A-infinitiivin sijaan tuotettua vahvaa vokaalivartaloa. Nämä vahvat vokaalivartalotuotokset hajaantuvat yhteensä kuuden eri kirjoittajan teksteihin. Vahvoista vokaalivartaloista neljä on kvalitatiivisia astevaihtelutapauksia (*hoita, alka, tyyty*) ja kolme kvantitatiivisia, joiden voisi siis olettaa olevan S2-oppijalle helpompia omaksua kuin kvalitatiivisten astevaihtelutapausten. Siten ainakin kvantitatiivisten astevaihtelutapausten kohdalla aiempi tulkinta – kirjoittaja on yrittänyt muodostaa verbien A-infinitiivit muistelemalla verbiä persoonamuodossa ja poistamalla sitten persoonapäätteen – ei vaikuta näissä esimerkeissä todennäköisimmältä selitykseltä. Toisaalta on tietysti mahdollista, että vahva vokaalivartalo infiniitiivin sijaan kertoo myös näissä tapauksissa siitä, että kirjoittajat eivät ole vielä sisäistäneet astevaihtelua ja tuottavat kaikki verbityyppi 1:n persoonat vahvassa asteessa myös astevaihtelun helpoimmissa tapauksissa. Toinen tulkinta on nähdäkseni se, että kirjoittajat eivät ole vielä sisäistäneet verbityyppi 1:n verbien A-infinitiivien päättymistä kahteen vokaaliin, jolloin infiniitiivin tunnus jää vielä helposti pois.

(8) ... ja sitten **minun täytyi odotta** toiseksi myyjää. (Gary)

(9) ...ja kukka on työssä sunnuntaina **voi otta** viikonloppu. (Charles)

(10) ... **meidän pitäisi näyttää** rakkautta heille eikä **jättää** joku toinen kanssa! (Steven)

Esimerkin 8 tuottanut kirjoittaja, Gary, on teksteissään osannut muutoin tuottaa A-infinitiivin oikein. Esimerkin 9 kirjoittaja, Charles on myös osannut tuottaa muutoin *a/ä*-tunnuksen sisältävän A-infinitiivin. Charles on tuottanut kahden oikein muodostetun A-infinitiivin lisäksi ilmeisesti kahden verbin sekoittumisesta syntyneen A-infinitiivin *a*-tunnuksineen. Lauseyhteydestä voi kuitenkin tulkita, että kahdesti tekstissä toistuva verbimuoto *valitaa* ei ole astevaihteluvirheen sisältävä tuotos *valittaa*-verbistä, vaan tarkoittaa *valita*-verbiä. Esimerkit 8 ja 9 voi siis tulkita myös satunnaisiksi lipsahduksiksi. Esimerkin 10 tuottaneella kirjoittajalla, Stevenillä, on puolestaan enemmän horjuntaa A-infinitiivin tuottamisen kanssa. Kun katsotaan kaikkia Stevenin tuottamia infinitiivejä (ei vain analyysin kohteena olevia infinitiivirakenteita), hän on tuottanut A-infinitiivin kolmesti täysin oikein, joskin kahdessa näistä tapauksesta oikea muoto olisi ollut VA-partisiippi. Kahdesti Steven on tuottanut vokaalivartalon (*näyttää, puhu*) ja kerran hän on valinnut MA-infinitiivin sijaan virheellisesti A-infinitiivin, johon on jäänyt astevaihteluvirhe (*aloittaa*). Kun tähän lisätään astevaihteluvirhe MA-infinitiivissä (*pidämään*), näyttää siltä, että niin A-infinitiivin muodostaminen kuin astevaihtelusääntöjen omaksuminenkaan ei ole vielä Stevenillä vakiintunut, kun monenlaiset verbimuodot ja säännöt risteilevät ajatuksissa.

Edellä mainituista neljästä kvalitatiivisesta astevaihtelutapauksesta kaksi löytyy seuraavalta S2-oppijalta, Maryltä. Mary on aineistoni englanninkielisistä S2-oppijoista ainoa, joka on tuottanut kaikissa analyysini kohteena olevissa (ja myös yhdessä analyysini ulkopuolelle jäävässä) infinitiivirakenteissa verbityyppi 1:n A-infinitiivin sijaan vokaalivartalon. Kaikki analyysini kohteena olevat vokaalivartalovirhetapaukset tosin löytyvät Maryltä seuraavasta esimerkistä.

(11) .... **Meiden taytyy alka arvosta** ihminen enemmän kuin tavara, ja **tyyty** mitä meillä on... (Mary)

Maryn kohdalla voikin nähdäkseni tulkita virheitä niin, ettei hän ole vielä omaksunut A-infinitiivin *a/ä*-tunnuksen sisällyttämistä A-infinitiiviin verbityypeissä 1, vaan tulkitsee yhteen vokaaliin päättyvän vokaalivartalon riittävän infinitiiviksi eli verbin perusmuodoksi. Muissa verbityypeissä Mary on osannut tuottaa analyysin kohteena olevissa infinitiivirakenteissa A-infinitiivin *a/ä*-tunnuksen.

Suurin osa (14 kpl) infinitiivin sijaan tuotetuista vokaalivartaloista on englanninkielisillä 3-tason S2-oppijoilla sellaisissa verbityyppi 1:n verbeissä, joissa vokaalivartalo päättyy joko *a-* tai *ä-* kirjaimen. Kolmessa tapauksessa (*tyyty, istu, kysy*) vokaalivartalo päättyy muuhun vokaaliin. Nähdäkseni voikin pohtia myös sitä, onko virheelliseen tuotokseen vaikuttanut S2-oppijoille ainakin jonkin verran vaikeuksia aiheuttava äänteiden kahden kestoasteen järjestelmä eli kvantiteettioppositio (ks. Silfverberg 1993: 248; Tiermas 2008: 16). Silfverberg (mp.) käsittelee artikkelissaan kvantiteettioppositiota osana suomen kielen äänteellisiä ominaispiirteitä ja Tiermas (mts. 2) tutkii pro gradu -työssään opiskelun alkuvaiheessa olevien S2-oppijoiden vokaalien kvantiteettioppositioiden omaksumista sekä luku- että spontaanissa puheessa. Tiermas (mts. 58) toteaa oman tutkimuksensa antavan tukea näkemykselle, jonka mukaan vokaalien kvantiteetin vakiintuminen vie pitkään ja vielä 18 viikon opiskeluvuoron jälkeen kestoasteen tuottamista leimaa variaatio. Oman opetuskokemukseni perusteella S2-oppijat tekevät myös kirjoittaessaan virheitä vokaalien tai konsonanttien keston merkitsemisen suhteen siten, että käyttävät yhtä vokaalia tai konsonanttia kaksoisvokaalin tai -konsonantin sijaan tai päinvastoin. Todennäköistä nähdäkseni onkin, että aineiston 3-tason englanninkielisillä S2-oppijoilla ymmärrys verbin perusmuodon eli A-infinitiivin loppumisesta verbityypissä 1 aina kahteen vokaaliin (kaksi samaa tai kaksi eri vokaalia) ei ole vielä täysin juurtunut siitäkään syystä, että S2-oppijan voi olla vaikea erottaa puheessa pitkää vokaalia A-infinitiivin lopussa, jolloin oppijan kuulema puhe ei vahvasta hänen muistijälkeään verbin A-infinitiivin kirjoitusasusta. Tämä on nähdäkseni yksi tulkintavaihtoehto myös edellä käsiteltyjen kvantitatiivisten astevaihteluvirheidenkin osalta: myös niissä voi olla kyse vaikeudesta muistaa verbin kirjoitusasu (tässä tapauksessa) konsonanttien keston osalta oikein, mihin voi vaikuttaa vaikeus erottaa puheesta yksinäiskonsonantin ja geminaattakonsonantin välistä eroa. Aineistoni kymmenestä englanninkielisestä S2-oppijasta yhdeksän on ilmoittanut YKI-testin yhteydessä täyttämänsä taustatietolomakkeeseen, että he käyttävät suomen kieltä lähes päivittäin kotona, työssä, vapaa-ajalla tai opiskelussa eli lähes kaikki saavat kuitenkin päivittäin kuulla suomen kieltä.

6.1.2. Astevaihteluvirheet ja nesessiivirakenteiden subjektivirheet

Käsittelen tässä alaluvussa kahta erityyppistä virhettä englanninkielisten 3-tason S2-oppijoiden teksteissä eli astevaihteluvirheitä ja nesessiivirakenteiden subjektivirheitä. Nämä virheet kietoutuvat osin samoihin infinitiivirakenteisiin, joten niiden käsitteleminen toistensa yhteydessä on tästä syystä perus-

teltua. Astevaihteluvirheitä englanninkielisten S2-oppijoiden teksteistä löytyi yhteensä 10 ja nesessiivirakenteen subjektivirheitä 10 kappaletta. Esitän astevaihteluvirheiden jakaantumisen S2-oppijoiden kesken taulukossa 5.

Taulukko 5. Astevaihteluvirheiden jakautuminen englanninkielisten S2-oppijoiden kesken.

koodinimi	astevaihteluvirheet (kpl)
Tom	4
John	2
Phyllis	2
Gary	1
Steven	1
Charles	–
Jane	–
Mary	–
Max	–
Peter	–

Astevaihteluvirheistä kolme on edeltävässä aluvussa jo käsiteltyjä heikkoja vokaalivartaloita (*palautta, ilmoita, odota*) A-inifiniitivin sijaan, joita ovat tuottaneet kaksi kirjoittajaa, John ja Phyllis. Kahdessa tapauksessa heikko aste on puolestaan virheellisesti MA-inifiniitivissä (*pidämaan, kirjoitamaan*). Käsittelem näitä tapauksia tarkemmin MA-inifiniitivituotoksia koskevassa aluvussa 6.1.4. Yhdessä tapauksessa astevaihteluvirhe on Phyllisillä nesessiivirakenteen finiittimuotoisessa verbissä. Käsittelem tätä virhettä myöhemmin tässä aluvussa nesessiivirakenteen subjektivirheiden yhteydessä. Neljässä muussa tapauksessa on osattu tuottaa A-inifiniitivi *a/ä*-tunnuksineen, mutta tuotoksessa on heikko aste, kun tuotoksissa käytetyt verbit vaativat verbityyppi 1:een kuuluvina infiniitivissä vahvan asteen. Jokainen näistä neljästä tapauksesta löytyy yhden kirjoittajan eli Tomin teksteistä.

(12) **Voitko lahetää** minulle uusi verkot ja sitten **maksaa** minulla postirahaa Koska **minä tayttaa lahettaa** Sinulle varin verkot takaisin. (Tom)

(13) Se on hyvä asia koska **minä en tayttaa** kuluttaa kovin paljon rahaa pensinille. (Tom)

(14) Mun auton hyvä puolet on etta, mottori on pieni kokoinen ja **en pako kulluttaa** kovin paljon rahaa. (Tom)

Tom näyttää esimerkkien perusteella omaksuneen, että verbin perusmuotoon eli A-infinitiiviin kuuluu *a/ä*-tunnus, sillä hän käyttää sitä esimerkeissä johdonmukaisesti. Esimerkkien kaikissa neljässä A-infinitiivissä on sen sijaan heikko aste. Virhettä voikin selittää, että Tom on voinut muodostaa infinitiivit verbien persoonamuodoista, joissa yleisin on juuri heikko aste (verbityypissä 1 astevaihtelullisissa verbeissä heikko aste on yksikön 1. ja 2. persoonassa sekä monikon 1. ja 2. persoonassa). Toinen tulkintavaihtoehto kvantitatiivisten astevaihteluvirheiden osalta on edellisessä alaluvussa esittämäni mukaisesti se, että kyse voi olla vaikeudesta muistaa verbien kirjoitusasu konsonanttien keston osalta oikein, mihin voi vaikuttaa vaikeus erottaa puheesta yksinäiskonsonantin ja geminaattakonsonantin välistä eroa. Tällöin S2-oppijan kuulema puhe ei tukisi kirjoitusasun muistamista. Muussa oikeinkirjoituksen horjumisessa infinitiivien tuottamisessa lienee osin kyse satunnaisesta lipsahduksesta (*kuluttaa* vs. *kulluttaa*) tai vaikeudesta muistaa verbien kirjoitusasua oikein, mikä lienee johtanut myös vokaaliharmonian horjumiseen (*lahetää, lahetaa*).

Kun katsotaan Tomin tuottamia muita infinitiivirakenteita, päätelmä A-infinitiivin *a/ä*-tunnuksen omaksumisesta alkaa horjua. Hän on tuottanut teksteissään myös yhteensä neljä vokaalivartaloa A-infinitiivin sijaan. Kaksi vokaalivartaloista ovat verbityyppi 1:n verbejä (*istu, kysy*) ja toiset kaksi edellisessä alaluvussa mainitut verbityyppi 3:n ja 4:n vokaalivartalot (*mene, passe*). Näistä jälkimmäisen olen tulkinnut ympäröivän lauseen merkityksen perusteella (*minä en voi passe Sinun kanssa jalkapallo treenamaan tänään illalla*) verbin *päästä* vokaalivartaloksi (*pääse*), jota Tom ei ole kyennyt tuottamaan oikein. Tomilta löytyy myös tapaus, jonka olen jättänyt luokittelematta, mutta jonka voisi tulkita joko virheelliseksi vokaalivartaloksi verbistä *sanoa* tai substantiiviksi (*sana*). Virheettömiä A-infinitiivejä Tom on tuottanut kaksi kappaletta (*maksaa, ajaa*).

Esimerkkilauseista 12-14 käy lisäksi ilmi, että Tomilla on ongelmia paitsi infinitiivien, myös nesessiivirakenteen subjektin ja finiittimuotoisen verbinkin kanssa. Tom käyttää näiden esimerkkien lisäksi muuallakin teksteissään nesessiivirakenteita, eikä hän kykene tuottamaan rakenteen subjektia kertaakaan oikein eli genetiivissä. Sen sijaan hän käyttää nominatiivimuotoista subjektia kuten esi-

merkeissä 12 ja 13 on tapahtunut. Nominatiivimuotoinen subjekti vaikuttaa puolestaan kieltoisanan persoonaan, joka on virheellisesti yksikön ensimmäisessä persoonassa esimerkissä 13. Tässä esimerkissä Tom ei ole osannut muodostaa kielto muotoa *täytyä*-verbistä (*täydy*) – eikä myöskään yksikön 1. persoonan myönteistä muotoa (*täydyn*), vaan verbi on jäänyt myönteisen nesessiivirakenteen edellyttämään yksikön 3. persoonan muotoon. Esimerkin 12 myönteisessä nesessiivirakenteessa *täytyä*-verbi on oikein yksikön kolmannessa persoonassa, vaikka subjekti on virheellisesti nominatiivissa, joskin *täytyä*-verbissä on vokaaliharmoniavirhe. Näyttää kuitenkin siltä, ettei Tom hallitse nesessiivirakenteessa nesessiiviverbin persoonamuotoa jonkinlaisena muistiin tallentuneena kiteytymänä, sillä Tomin teksteistä löytyy myös ilmaisu, jossa hän on taivuttanut nesessiiviverbiä nominatiivisubjektin persoonassa ja luvussa (*he taytavat istu*). Käsittelem vokaaliharmoniavirheitä tarkemmin alaluvussa 6.1.3.

Esimerkissä 14 Tom on yrittänyt myös muodostaa kielteisen nesessiivirakenteen, mutta tästä verbiketjusta puuttuu finiittiverbi ja subjekti ei ole tässäkään tapauksessa genetiivissä (*minun*), vaan subjekti sisältyy yksikön ensimmäisen persoonan kielto sanaan *en*. Finiittiverbin puuttuminen esimerkissä 14 ei liene vain satunnainen lipsahdus, koska Tom tekee saman virheen myös käyttäessään toisaalla samaa *olla*-verbin ja nominin muodostamaa kiteytyntä sanaliittoa *on pakko* myönteisessä muodossa.

(15) **Minä pako mene** eilain lääkäriin koiran kanssa. (Tom)

Tom in tuottamia esimerkkejä 14 ja 15 voi nähdäkseni tulkita kahdella eri tavalla. Ensimmäisessä vaihtoehdossa lauseista puuttuu finiittimuotoinen verbi (*on*) ja Tom on yrittänyt tuottaa sen kanssa nesessiivirakenteen muodostavan sanan *pakko*, muttei muista sen oikeaa, kaksoiskonsonantin sisältävää kirjoitusasua. Tässä vaihtoehdossa Tom ei muistaisi, että rakenteessa tarvitaan *olla*-verbi yksikön kolmannessa persoonassa. Toinen mahdollisuus on, että Tom in tuotos *pako* onkin tulkittava persoonamuotoisen verbin muodostusyritykseksi, josta on myönteisessä muodossa jäänyt pois persoonapäätte. Muodostamisyhteyden pohjalla olisi tällöin Tom in virheellinen käsitys tällaisen verbin (esimerkiksi *pakoa* tai *pakkoa*) olemassaolosta. Tämäkin tulkinta on nähdäkseni mahdollinen, sillä Tom in finiittimuotoisten verbien taivutus on muualla tekstissä horjuvaa, kun tarkastellaan myös analyysini ulkopuolelle jääviä finiittimuotoisia verbejä: joskus persoonapäätte puuttuu, joskin useimmiten se löytyy finiittimuotoisesta verbistä. Pidän kuitenkin todennäköisempänä tulkintaa, jonka mukaan Tom ei muista, että rakenteessa tarvitaan *olla*-verbi yksikön kolmannessa persoonassa. Näin siksi, että finiittimuotoinen verbi puuttuu sekä myönteisestä että kielteisestä *on pakko* -nesessiivirakenteesta ja molemmissa sana *pakko*

on kirjoitettu samalla tavoin virheellisesti (*pako*). Esimerkit 12-15 tuottaneella Tomilla on siis horjuntaa useiden erilaisten verbimuotojen tuottamisessa, joten kohdekielen verbimuotojen monien eri taivutuskaavojen sisäistäminen ja erityyminen on hänellä vielä selvästi kesken.

Tomin lisäksi kolmella muulla englanninkielisellä S2-oppijalla on jonkin verran ongelmia nesessiivirakenteen subjektin sijamuodon kanssa. Muut kolme ovat tosin käyttäneet nesessiivirakennetta harvoin. Yksi S2-oppija eli Jane on puolestaan tehnyt toisenlaisen subjektivirheen nesessiivirakenteessa: hän on käyttänyt kerran muodollista subjektia nollapersoonalausessa. Analysoin myös tätä virhettä myöhemmin tässä alaluvussa. Esitän taulukossa 6 nesessiivirakenteen subjektivirheiden jakautumisen S2-oppijoiden kesken.

Taulukko 6. Nesessiivirakenteen subjektivirheiden jakautuminen englanninkielisten S2-oppijoiden kesken

koodinimi	Nesessiivirakenteiden subjektivirheet (kpl)
Tom	6
Charles	1
John	1
Phyllis	1
Jane	1
Gary	–
Mary	–
Max	–
Peter	–
Steven	–

Seuraava kirjoittaja, Phyllis, on käyttänyt nesessiivirakennetta teksteissään kerran ja rakenteen subjekti on genetiivin sijaan nominatiivissa. Subjektissa on myös vokaaliharmoniavirhe (*mina* vrt. *minä*).

(16) ... **mina pida peruttaa** meidan kuntosaali treffit tana iltana koska, ystäväts Helsingsta yllättävät minua tanaan. (Phyllis)

Phyllisillä on ongelmia lisäksi finiittimuotoisen verbin mudostamisen kanssa. Yksikön kolmannen persoonan *pitää*-muodon sijaan hän on tuottanut heikon vokaalivartalon. Koska Phyllis on käyttänyt nominatiivisubjektia, tulkitsen hänen yrittäneen taivuttaa *pitää*-verbiä yksikön ensimmäisen persoonan mukaan, mikä selittäisi astevaihteluvirheen – mutta unohtaneen persoonapäätteen verbistä. *u*-kirjaimen puuttumisen infinitiivistä tulkitsen lipsahdukseksi tai sanan kirjoitusasun muistamiseksi väärin (*peruttaa* vs. *peruuttaa*).

Charles on puolestaan käyttänyt kerran nesessiivirakenteessa nominatiivimuotoista subjektia, kun taas toisella kerralla subjekti on oikein genetiivissä.

(17) Onko totta että **kauppojen pitäisi olla** auki joka päivä? (Charles)

(18) Kirjasto myös – **se pitää olla** auki 7 päivä, 24 tuntia. (Charles)

Charlesin nominatiivimuotoinen subjekti esimerkissä 18 ei nähdäkseni kerro yhtä suurista ongelmista nesessiivirakenteen subjektin sijamuodon hallinnassa kuin Tomilla tai Phyllisillä, koska rakennuksen ja siihen viittaavan *se*-pronominin ymmärtäminen subjektiksi ei liene yhtä selvää kuin persoonan (*minä*) asettuminen lauseen subjektiksi. Charles on myös kyennyt tuottamaan genetiivimuotoisen subjektin oikein monikossa esimerkissä 6. Toisaalta on mahdollista, että tämä monikkorakenteen onnistuminen johtuu siitä, että Charles on käyttänyt lauseessa tehtävänannon otsikossa ollutta rakennetta. Esimerkit 17 ja 18 ovat mielipidetekstitehtävästä, joka on ollut YKI-korpuksen tietojen mukaan otsikkopohjainen. Aineistossani on toinenkin mitä ilmeisimmin samasta tehtävänannosta tuotettu teksti, jossa on myös osattu käyttää samaa monikkomuotoista genetiivisubjektia oikein nesessiivirakenteessa ja ilmaisu on muutoinkin samanlainen.

(19) Minun lielestäni **kauppojen pitäisi olla** auki joka päivä.... (Max)

Tässä Maxin tuottamassa esimerkissä 19 nesessiivirakenne on myös tuotettu virheettömästi, mutta voi siis olla suora lainaus tehtävänannon otsikosta. Max ei ole käyttänyt nesessiivirakennetta muualla teks-

teissään, joten hänen nesessiivirakenteen subjektin sijamuodon hallinnastaan ei ole saatavissa lisää todisteita. Neljäs nesessiivirakenteen genetiivimuotoisen subjektin hallinnan kanssa mahdollisesti kampaileva englanninkielinen S2-oppija on John, jonka nesessiivirakennetta on analysoitu jo edellisessä alaluvussa vokaalivartalovirheiden käsittelyn yhteydessä (*se toitä pitää kestä neljä viikoa*). Kuten edellä on mainittu, John ei käytä nesessiivirakennetta muualla teksteissään.

Suurimmalla osalla aineiston englanninkielisistä S2-oppijoista ei siis ole virheitä nesessiivirakenteen subjektin sijamuodon kanssa. Teksteistä ei kuitenkaan voi aina vetää sitä johtopäätöstä, että S2-oppija näyttää hallitsevan genetiivisubjektin käyttämisen kuten esimerkeistä 17 ja 19 voi päätellä. Aineiston S2-oppijoista Gary on puolestaan osannut tuottaa genetiivisubjektin oikein kerran, mutta toinen hänen tuottamansa nesessiivirakenne osoittaa, että hän ei ole vielä täysin sisäistänyt sen muodostamista.

(20) ... ja sitten **minun täytyi odotta** toiseksi myyjää. (Gary)

(21) Ei vain autot **pitäisivät muuttaa** puhdaksi ja turvaksi maailmaahan! (Gary)

Esimerkkiä 20 on jo käsitelty edellisessä alaluvussa vokaalivartalovirheiden analyysin yhteydessä. Esimerkissä 21 infinitiivi on virheetön astevaihtelua ja A-infinitiivin tunnusta myöten, mutta Gary on nostanut lauseen objektin eli *autot* subjektin asemaan ja taivuttanut nesessiivirakenteen finiittimuotoisen verbin sen luvussa eli monikon kolmannessa persoonassa. Nesessiivirakenteen finiittinen verbi ei siis ole rakenteen edellyttämässä yksikön kolmannessa persoonassa.

Nesessiivirakenteen yhden kerran teksteissään tuottaneet Peter, Mary ja Steven ovat kaikki osanneet tuottaa subjektin genetiivissä, vaikka esimerkissä 23 (Maryn tuotos) onkin lipsahdukseksi tulkitsemäni kirjoitusvirhe subjektissa.

(22) ... ja **vaimoni pitää hoita** lapset. (Peter)

(23) **Meiden taytyy alka arvosta** ihminen enemmän kuin tavara, ja **tyyty** mitä meillä on....(Mary)

(24) .... **meidän pitäisi näyttä** rakkautta heille eikä **jättää** joku toinen kanssa! (Steven)

Esimerkit vahvistavat toisaalta edellisessä alaluvussa käsiteltyjen vokaalivartalovirheiden tyypillisyyttä aineistoni englanninkielisten S2-oppijoiden teksteissä. Esimerkissä 22 (Peterin tuotos) on kaksikin vokaalivartaloa: finiittisestä verbimuodosta puuttuu yksikön kolmannen persoonan päätte ja A-

infinitiivistä *a/ä*-tunnus. Kuten aiemmin on mainittu, vokaalivartalotuotokset A-infinitiivin sijaan ovat englanninkielisillä S2-oppijoilla yleisin virhe (19 kpl). Analyysini kohteena olevista infinitiivirakenteista löytyi vain kolme tapausta, joissa finiittisestä verbimuodosta puuttuu persoonapäätte eli kirjoittaja on tuottanut vokaalivartalon (*pitä, voi, pidä*). Esimerkkejä 23 ja 24 on jo käsitelty vokaalivartalovirheidensä analyysin yhteydessä. Esimerkissä 23 olevan *täytyä*-verbin yksikön kolmannessa persoonassa (*täytyy vs. täytyy*) on myös vokaaliharmonivirhe. Käsitelen vokaaliharmoniavirheitä alaluvussa 6.1.3.

Englanninkielisistä S2-oppijoista useampia vokaalivartalovirheitä tuottanut Jane on puolestaan käyttänyt nesessiivirakennetta melko usein, yhteensä kuusi kertaa. Viisi näistä on nollapersoonalauseita ja yksi lauseista on subjektin sisältävä nesessiivirakenne, jonka Jane on osannut tuottaa kokonaisuudessaan virheettömästi.

(25) ... **meidän täytyy muuttaa** pois nopeasti. (Jane)

(26) ...niin että työ **täytyy jatkaa**. (Jane)

(27) Mielistani että tämä asia **täytyy tarkista** heti.... (Jane)

Esimerkeistä 26 ja 27 on havaittavissa, että Jane on osannut muodostaa nesessiivirakenteen finiittisen verbin oikein yksikön kolmannessa persoonassa myös nollapersoonalauseessa, joskin objektin sijassa onkin horjuntaa. Esimerkissä 27 nesessiiviverbiketjun objekti on oikein nominatiivissa, kun taas esimerkissä 26 objektin oikea sijamuoto on partitiivi (kts. Jönsson-Korhola & White 2010: 42). Objektin sijassa ilmenevien virheidensä analysointi jää kuitenkin tutkimukseni rajauksen ulkopuolelle. Janelta löytyy yksi nesessiivirakenteen subjektivirhe, joka on edellämainitun mukaisesti muodollisen subjektin käyttö nesessiivirakenteessa, joka on luonteeltaan nollapersoonalause.

(28) Silloin kun muutto se oli todalla raskas aika **se oli** paljon tekemistä **pakko tehdä**... (Jane)

Esimerkissä 28 luontevampi ilmaisu suomen kielellä olisi *oli pakko tehdä paljon asioita* tai *oli paljon asioita, joita oli pakko tehdä*. Janen *minen*-substantiivin ja nesessiiviverbiketjun yhdistelmä on introspektioni mukaan kieliopillisesti periaatteessa mahdollinen, muttei suomen kielessä yleensä käytetty tapa ilmaista asia. Ilmaisua ei nähdäkseni ole myöskään Janen äidinkielen mallin mukainen, vaan englannin kielellä asia voitaisiin ilmaista esimerkiksi seuraavilla tavoilla: *there were a lot of things to be done* tai *there were a lot of things that we had to do*. Englannin vaikutusta rakenteessa on todennäköisesti kuitenkin *se*-pronominin käyttäminen muodollisena subjektina nesessiivirakenteessa, jolloin se

vastaa tässä tapauksessa englannin muodollista subjektia *there: there were a lot of things to be done*. Englannin kielessä käytetään lauseessa muodollista subjektia, kun varsinaista subjektia ei ole tai se seuraa lauseessa vasta myöhemmin. Muodollinen subjekti on *it* tai *there* (ks. McAlester ym. 1992: 173; Greenbaum 1991: 112). Jane käyttää muualla teksteissään nesessiivirakenteessa nollapersoonalauseita oikein neljä kertaa ilman muodollista subjektia, joten esimerkissä 28 oleva virhe viittaa vain pieneen horjuntaan asiassa.

Virheet nesessiivirakenteen subjektissa ovat siis kasautuneet vahvasti yhdelle oppijalle eli Tomille ja suurin osa englanninkielisistä S2-oppijoista (6) ei ole käyttänyt teksteissään nominatiivisubjektia genetiivisubjektin sijaan. Kun pohditaan englannin kielen siirtovaikutuksen eli transferin mahdollisuutta nesessiivirakenteen nominatiivisubjektin selittäjänä, transferia ei näytä analyysini perusteella ilmenevän 3-tasolla ainakaan yleisemmin, koska vähemmistö aineistoni englanninkielisistä S2-oppijoista on tehnyt nesessiivirakenteessa virheen subjektin sijassa. Sinänsä englannin kieli voi tarjota mallin sanan perusmuodon eli nominatiivisubjektin käyttämiselle nesessiivirakenteessa. Englannin kielessä ei prepositiokielenä ole suomen kielen kaltaista sijamuotojen järjestelmää, joten subjekti ei voi olla siellä genetiivissä eli omistusmuodossa. Toisaalta myös suomen kielessä subjektin yleisin sija on nominatiivi ja nesessiivirakenteen genetiivisubjekti on yksi poikkeus tästä (White 2008: 270-272). Pidänkin todennäköisempänä, että kyse voi olla pikemmin kohdekielen eli suomen kielen systeemin aiheuttamasta vaikeudesta oppijalle kuin kohdekieleen nähden hyvin erilaisen lähdekielen antamasta mallista niillä oppijoilla, joilla näitä virheitä aineistossa ilmeni. Toisaalta voidaan ajatella, että lähdekielen antama malli ja kohdekielen prototyyppinen subjekti ikään kuin lankeavat yhteen, jolloin lähdekielen antama malli voi osaltaan lisätä vaikeutta omaksua kohdekielessä ei-prototyyppinen rakenne eli tässä tapauksessa genetiivisubjekti. Opetuksen aiheuttamat ongelmat tai opetuksen onnistuminen on luonnollisesti myös yksi mahdollinen selitys eroille, mutta S2-oppijoiden saaman opetuksen sisällöstä aineistoni ei tarjoa tietoa.

Niiden oppijoiden antamat taustatiedot, jotka eivät ole käyttäneet nominatiivisubjektia genetiivisubjektin sijaan (Gary, Jane, Mary, Max, Peter ja Steven), ovat varsin heterogeenisiä. Siten niiden perusteella ei voi myöskään päätellä, että esim. koulutustausta tai sosioekonominen asema voisi olla yksi selittävä, suotuisa tekijä siinä, ettei näiden oppijoiden teksteissä ole subjektivirheitä nesessiivirakenteessa. On kuitenkin muistettava, ettei aineistostani ole saatavissa tietoa kaikista olennaisista taustamuuttujista, jotka saattavat peittää (tai edistää) äidinkielen mahdollista siirtovaikutusta eli transferia.

Näitä ovat oppijoiden persoonallisuus ja kielellinen kyvykkyys, kulttuuritausta, aiemmin opiskellut muut kielet sekä kohdekielen syötöksen tyyppi. Myös S2-oppijoiden opiskelupaikoista ja -ajoista antamien tietojen perusteella on edellämainitun mukaisesti (ks. alaluku 3.4) vaikea arvioida tarkemmin opiskeluajan pituutta (kohdekielen syötöksen määrä). Jane ja Gary ovat ilmoittaneet opiskeluajakseen 1-2 vuotta ja Steven 3-5 vuotta. Jane on valinnut opiskelupaikaksi vaihtoehdon "muu", Gary työvoimakoulutuksen ja Steven ammatillisen oppilaitoksen. Peter on ilmoittanut opiskelleensa suomea itsenäisesti 6-9 vuotta ja 1-2 vuotta ammatillisessa oppilaitoksessa. Max ja Mary ovat listanneet kumpikin 9-10 eri opiskelupaikkaa, joista useimmissa he ovat merkinneet opiskeluajaksi alle vuoden. Pisimpään Mary on oman ilmoituksensa mukaan opiskellut työnantajan järjestämällä kursseilla ja työvoimakoulutuksessa, sillä molempiin on merkitty opiskeluajaksi 3-5 vuotta. Max on puolestaan ilmoittanut opiskelleensa pisimpään eli 3-5 vuotta kansan-/kansalais-/työväenopistossa. Nesessiivirakenteessa subjektiivirheitä tehneistä opiskelijoista Tom on ilmoittanut opiskelleensa työvoimakoulutuksessa 1-2 vuotta ja John yliopistossa 1-2 vuotta ja myös työvoimakoulutuksessa 1-2 vuotta. Charles on puolestaan ilmoittanut 11 eri opiskelupaikkaa, joissa hän on oman ilmoituksensa mukaan opiskellut kussakin alle vuoden yhtä poikkeusta lukuunottamatta. Poikkeus on työvoimakoulutus, jossa opiskeluajaksi Charles on merkinnyt 1-2 vuotta. Phyllis on ilmoittanut opiskelleensa suomen kieltä pelkästään itsenäisesti, eikä ole merkinnyt opiskeluaikaa.

Astevaihteluvirheiden osalta englannin kieli ei tarjoa mallia S2-oppijoiden kohdekielen tuotoksille, ellei malliksi katsota ilmiön puuttumista kokonaan lähdekielestä, jolloin tämän voi ajatella vaikeuttavan astevaihtelun omaksumista ja hallintaa. Koska aineistoni S2-oppijat ovat kuitenkin jo 3-tason eli alemman keskitason suomen kielen taitajiksi arvioituja, pidän todennäköisenä, että kyse on kohdekielen taivutusmallien virheellisestä soveltamisesta edellä kuvatuilla tavoilla.

6.1.3 Vokaaliharmoniavirheet

Englanninkielisiltä S2-oppijoilta löytyi vokaaliharmoniavirheitä analyysini kohteena olevista rakenteista yhteensä 10 kappaletta yhteensä neljältä kirjoittajalta. Vokaaliharmonia eli vokaalisointu tarkoittaa vokaalien mukautumista toistensa laatuun saman sanan sisällä: yhdessä fonologisessa sanassa voi olla vain joko takavokaaleja *a*, *o*, *u* tai vain etuvokaaleja *ä*, *ö*, *y* (ISK 2005: 49). Vokaalit *i* ja *e* ovat vokaaliharmonian suhteen neutraaleja eli ne voivat yhdistyä sekä etu- että takavokaalien kanssa. Vokaalien *i*

ja *e* luonne etuvokaaleina näkyy kuitenkin taivutuspäätteissä: vokaali on *ä, ö, y*, jos sanavartalossa on pelkästään neutraaleja vokaaleja (*i, e*). (mts. 49-50.) Esitän vokaaliharmoniavirheiden jakautumisen englanninkielisten S2-oppijoiden kesken taulukossa 7.

Taulukko 7. Vokaaliharmoniavirheiden jakautuminen englanninkielisten S2-oppijoiden kesken.

koodinimi	vokaaliharmoniavirheet (kpl)
Tom	7
Mary	1
Phyllis	1
Steven	1
Charles	–
Gary	–
Jane	–
John	–
Max	–
Peter	–

Lähes kaikki virheet (7kpl) on tuottanut sama S2-oppija kuin nesessiivirakenteiden subjektivirheidenkin osalta eli Tom. Neljä Tomin seitsemästä virheestä löytyy *täytyä*-verbin muodoista kuten esimerkeistä 1 ja 2 käy ilmi.

(29) **Minä en taytyy kysy** jos se toimi... (Tom)

(30) **he taytyvat istu** pieni takapenkilla. (Tom)

Tom *täytyä*-verbiin liittyvistä vokaaliharmoniavirheistä kolme on esimerkin 29 kanssa samoja (*taytyy* vrt. *täytyy*). Tämä viittaa nähdäkseni siihen, ettei Tom muista oikein verbin kirjoitusasua, sillä esimerkin 29 kaltaisissa tapauksissa ei ole kyse vokaaliharmonian sääntöjen mukaisen päätteen liittämisestä sanaan, vaan sanavartalossa ilmenevästä virheestä (*ä:n* sijaan *a*). Esimerkissä 29 ja 30 toistuu toinen Tomille tyypillinen virhe eli nesessiivirakenteen subjektin tuottaminen nominatiivissa genetiivin sijaan, mitä olen analysoinut tarkemmin edellisessä alaluvussa, jossa käsittelin myös esimerkin 29 kanssa identtistä nesessiiviverbin kieltomuodon virhettä. Esimerkissä 30 subjektin väärä sija nesessiivi-

rakenteessa johtaa lisäksi finiittimuotoisen verbin taivuttamiseen subjekin persoonassa ja luvussa (*taytyvat* vrt. *täytyy*), jolloin myös persoonapäätteessä on vokaaliharmoniavirhe. S2-oppijat opettelevat vokaaliharmoniasääntöjen soveltamista oppikirjojen harjoituksissa nimenomaan liittämällä päätteitä sanojen vartaloihin, jolloin heidän on valittava vokaaliharmonian kannalta oikea päätte: tuleeko esimerkiksi *-vat* vai *-vät*, *-ssa* vai *-ssä* jne. (kts. Gehring & Heinzmann 2014: 16, Kuparinen & Tapaninen 2016: 14). Kun Tom näyttää muistavan *täytyä*-verbin kirjoitusasuun väärin, hän menettää samalla sanan vartalosta yhden selkeän vihjeen vokaaliharmonian mukaisen päätteen liittämiseksi (sanon vartalossa on Tomilla *ä:n* sijaan *a*), vaikka vartalossa onkin vielä etuvokaali *y*.

Kahden Tomin vokaaliharmoniavirheeksi luokittelemani virheen osalta voidaan toisaalta miettiä, onko kyse vokaaliharmoniavirheestä.

(31) ... **minä taytuy lahetaa** Sinulle varin verkot takaisin. (Tom)

(32) ...**minä en voi laiton** auton **lampimaan**. (Tom)

Esimerkeissä 31 ja 32 oleva infinitiivituotosten kirjoitusasu, jossa jokainen *ä* on korvautunut *a:l*lla (*lahetaa*, *lampimaan*) on johtanut tilaneeseen, jossa sanojen vartaloista ei ole löydettävissä yhtään vihjetä, jonka perusteella voi valita oikean päätteen (*-ä*, *-mään*), vaan sanan vartalon kirjoitusasu sen sijaan ohjaa valitsemaan virheellisen päätteen (*-a*, *-maan*). Olen päätenyt luokittelemaan esimerkkien 31 ja 32 infinitiivituotosten virheet kuitenkin vokaaliharmoniavirheeksi, koska ne poikkeavat kirjoitusasultaan juuri vokaaliharmonian rajoitusten kannalta keskeisten vokaalien osalta. Tomin vokaaliharmonian hallinnan horjuvuudesta kertoo sekin, että esimerkki 31 on osa laajempaa virkettä, jota edeltävistä kahdesta päälauseesta ensimmäisessä hän on tuottanut samasta verbistä infinitiivimuodon *lahetää*, jossa päätte on valittu oikein, mutta sanan vartalossa on *ä:n* sijaan *a*.

Esimerkissä 32 Tom on lauseen merkitysyhteydestä päätellen pyrkinyt muodostamaan MA-infinitiivituotoksensa *lampimaan* verbistä *lämmittää* (*lämpiämään*). Sanan virheellinen vartalo (*ä:n* sijaan *a* ja *ä* puuttuu vartalon lopusta) viittaa nähdäkseni sekä kirjoitusasun muistamiseen väärin että myös vaikeuksiin taivuttaa verbityyppiin 4 kuuluvia verbejä. Opetuskokemukseni valossa verbityyppi 4:ään kuuluvia verbejä taivutettaessa persoonamuodosta unohtuu helposti vartalon viimeinen vokaali kuten esimerkissä 32 on käynyt. Tomin esimerkissä 32 tuottamassa verbiketjussa (*en voi laiton lampimaan*) finiittimuotoista verbiä *en voi* pitäisi lisäksi seurata A-infinitiivi *laittaa*. Tom on kuitenkin tuottanut muodon *laiton*. Tulkitsen lauseen merkityksen perusteella tämän yritykseksi tuottaa *laittaa*-verbistä yksikön ensimmäisen persoonan muoto. Pohdittavaksi jää, onko *a*-kirjaimen vaihtumisessa *o*:ksi kyse satunnaisesta lipsahduksesta vai preesens- ja imperfektimuotojen sekoittumisesta (*lai-*

tan/laitoin). Kun otetaan huomioon jo edellisessä alaluvussa analysoidut Tomin useat virheet, näyttää siltä, että kohdekielen verbimuotojen monien eri taivutuskaavojen sisäistäminen ja erityytyminen on hänellä vielä selvästi kesken. Vokaaliharmoniavirheiden runsas määrä viittaa nähdäkseni siihen, ettei hän vielä ole hahmottanut myöskään vokaaliharmonian asettamia rajoituksia etu- ja takavokaalien esiintymiselle suomen kielen sanoissa. Aineistostani saatavilla olevat Tomin taustatiedot eivät nähdäkseni tarjoa selittävää tekijää suomen kielen tuottamisen ongelmille: 27-vuotiaan Tomin peruskoulutus on yliopistotutkinto, sosioekonominen asema työntekijä julkisissa ja muissa palveluissa ja hän on opiskellut suomen kieltä työvoimakoulutuksessa 1-2 vuotta. Suomen kieltä hän on ilmoittanut käyttävänsä työssä ja vapaa-aikana lähes päivittäin. Tom tosin näyttää kuuluvan aineistossani kaikkein lyhyimmän aikaa suomen kieltä opiskelleisiin. Englanninkielisistä S2-oppijoista samanpituisen opiskeluajan on merkinnyt 47- vuotias Jane (peruskoulutuksena lukio ja sosioekonomisena asemana alempi toimihenkilö) ja 44- vuotias Gary (peruskoulutuksena ammattikorkeakoulu ja sosioekonomisena asemana työvoimakoulutuksen opiskelija). Pohdittavaksi jääkin, voiko kyse olla esimerkiksi opetuksen virheistä ja/tai mahdollisesti kielellisestä kyvykkyydestä.

Loput vokaaliharmoniavirheet (3 kpl) sijoittuvat kolmen eri S2-oppijan teksteihin. Käsitellen tarkemmin Stevenin MA-infinitiivituotosta *pidämaan* MA-infinitiivituotoksia käsittelevässä alaluvussa 6.1.4. Tämän tuotoksen vokaaliharmonivirhe voi kuitenkin olla satunnainen lipsahdus, sillä Stevenin tekstistä ei löydy analysoiduista rakenteista eikä muualtakaan tekstistä muita vokaaliharmoniavirheitä. Phyllisin nesessiivirakenteen subjektissa oleva vokaaliharmoniavirhe (*mina pidä peruttaa*) voi olla myös satunnainen lipsahdus sanan yleisyyden huomioon ottaen, mutta Phyllisin tekstissä on analysoitujen rakenteiden ulkopuolella useampia muitakin vokaaliharmoniavirheitä. Jo vokaalivartaloita käsittelevässä alaluvussa analysoimassani Maryn tuottamassa nesessiivirakenteessa (*meiden taytyy alka arvosta*) oleva vokaaliharmoniavirhe voi nähdäkseni johtua *täytyä*-verbin kirjoitusasun muistamisesta väärin tai kyseessä voi olla myös satunnainen lipsahdus, koska analyysin kohteena olevissa rakenteissa ei ole muita vokaaliharmoniavirheitä ja muuallakin tekstissä ne jäävät hyvin vähäisiksi.

Vokaaliharmoniavirheet näyttävätkin siis analyysini perusteella olevan 3-tasolla lähinnä kahden englanninkielisen S2-oppijan (Tom ja Phyllis) eli pienen vähemmistön ongelma. On kuitenkin huomattava, että olen tarkastellut tekstejä vokaaliharmonian näkökulmasta muidenkin kuin infinitiivirakenteiden osalta vain niiltä neljältä S2-oppijalta, joilta löytyi analyysini kohteena olevista rakenteista vokaaliharmoniavirheitä. Voin siis analyysini perusteella todeta varmaksi vain sen, että infinitiivirakenteista vokaaliharmoniavirheitä löytyi aineistostani vähemmistöltä englanninkielisistä S2-oppijoista.

Voiko englannin kielen mahdollisen siirtovaikutuksen eli transferin ajatella kuitenkin tarjoavan osaselityksen edellämainittujen kahden oppijan vaikeuksiin hallita vokaaliharmoniaa? Englannin kielessä ei ole vokaaliharmoniaa ja sieltä puuttuvat lisäksi aakkosista kirjaimet *ä* ja *ö*, joskin äänneistä nämä vokaalit on mahdollista löytää (ks. McAlester ym. 1992: 8; Christophersen & Sandved 1971: 6). Opettaessani espanjankielisiä S2-oppijoita (espanjan aakkosista ja myös äänneistä puuttuvat *ä*- ja *ö*-kirjaimet) olen havainnut, että S2-oppijat käyttävät ainakin opintojen alkuvaiheessa usein *a*- ja *o*-kirjaimia *ä*- ja *ö*-kirjainten sijaan – mahdollisesti siksi, että ero niiden merkitsemisessä on niin pieni. Opetuskokemukseni valossa vokaaliharmonian soveltaminen päätteitä valittaessa on myös ainakin osalle muunkielisistä S2-oppijoista haastavaa ainakin opintojen alkuvaiheessa. Vokaaliharmonian ja myös *ä*- ja *ö*-kirjainten puuttuminen englannin kielestä voi nähdäkseni vaikeuttaa asian omaksumista varsinkin opintojen alussa, mutta pohdittavaksi jää, voiko se selittää oppijoiden virheitä vielä keskitasollakin – vai onko silloin kyse pikemminkin opetuksen virheistä ja/tai kielellisestä kyvykkyydestä, minkä vuoksi vokaaliharmoniaa ilmiönä ei ole ymmärretty eikä sen sääntöjä osata siksi soveltaa.

6.1.4 Infinitiivin valinta ja MA-infinitiivissä esiintyvät virheet

Aineistoni englanninkielisten S2-oppijoiden tuotosten perusteella näyttää siltä, ettei valinta A-infinitiivin ja MA-infinitiivin välillä tuota heille kovin suuria ongelmia. Analyysini kohteena olevissa infiniitivirakenteissa aineistosta löytyy neljä tapausta, jossa englanninkielinen S2-oppija on valinnut väärän infiniitin tai muodon, joka on tulkittavissa vääräksi infiniitivivalinnaksi.

(33) **Voiteko tulla korjaa** heti? (Peter)

(34) Nykyäisesti ennemaan työthetäväjä ovat työssä viikonloppua a **ei pystyä käydä** kauppojen klo 08-17.00 arkipäivällä vain. (Max)

(35) **Haluan sana** kiitoskia lainasta, asiaan on on hoidettu, ja **tarjoamaan** sinä lounas. (Max)

(36) ... **haluisin kutsua** teitä **tulla käymään**... (Jane)

Esimerkissä 33 kirjoittaja eli Peter on tuottanut MA-infinitiivin sijaan tulkinnasta riippuen joko finiittimuotoisen verbin yksikön kolmannessa persoonassa tai sitten Helsingin puhekielessä nykyään yleisesti esiintyvän ns. lyhyen infiniitin, joka päättyy pitkään vokaaliin. Tällöin esimerkiksi verbityyppiin 4 kuuluvat supistumaverbit ovat muotoa *pelaa*, *korjaa* (ks. Kuparinen 2015: 20). Lyhyt infiniivi on Kuparisen (mts. 82) pro gradu -tutkielman löydösten mukaan Helsingin puhekielessä 2010-

luvulla kaikkein yleisin infinitiivimuoto. YKI-korpukseen kerätyistä S2-oppijoiden taustatiedoista ei ole saatavissa tietoa oppijoiden asuinpaikkakunnasta, joten emme voi tietää, asuuko Peter kenties Helsingissä, jolloin alueen puhekielen vaikutus ja sitä kautta lyhyen infinitiivin tulkinta kävisi varsin mahdolliseksi. Toisaalta MA-infinitiivin illatiivi esiintyy etenkin hämäläismurteissa ilman MA-tunnusta (*korjaan*) ja toisaalta sananloppuinen *n* jätetään helposti tuottamatta puheessa (mts. 19). Siten on hyvinkin mahdollista, että virheellisen tuotoksen taustalla on puhekielen vaikutus – varsinkin, kun YKI-korpukseen kerätyistä taustatiedoista käy ilmi, että Peter käyttää suomen kieltä kotona, työssä ja vapaa-aikana lähes päivittäin.

Peter on muualla teksteissään osannut joko muodostaa infinitiivit oikein tai on käyttänyt vokaalivartaloa A-infinitiivin sijaan, joten toinen tulkintavaihtoehto eli finiittimuotoisen verbin tuottaminen infinitiivin sijaan vaikuttaa tässä valossa epätodennäköiseltä tai satunnaiselta lipsahdukselta. Toisaalta on mahdollista, ettei Peter ole muistanut verbin perusmuotoa, eikä siten myöskään sitä, mihin verbityyppiin verbi *korjata* kuuluu. Peter olisi tällöin yrittänyt muodostaa A-infinitiivin verbin persoonamuodosta poistamalla persoonapäätteen. Tässä kolmannessa tulkintavaihtoehdossa hän siis olisi valinnut virheellisesti A-infinitiivin MA-infinitiivin sijaan, vaikka *korjata*-verbi toimiikin suomen kielen yleisimpiin sanoihin kuuluvan *tulla*-verbin määritteenä. *Tulla*-verbi on Suomen kielen taajuussanaston (1979: 41) mukaan suomen kielen 16. yleisin sana. on *Tulla*-verbi myös kuuluu mm. *mennä*- ja *olla*-verbien kanssa niihin verbeihin, joiden kanssa MA-infinitiivin käytön opettaminen aloitetaan oppikirjoissa (ks. Gehring & Heinzmann 2015: 91-92, Heikkilä & Majakangas 2014: 153-154, Kuparinen & Tapaninen 2017: 140-141). Mikäli Peter olisi yrittänyt muodostaa A-infinitiivin, häntä olisi saattanut hämätä hänen tuottamansa pidempi verbiketju, jonka aloittavan *voida*-verbin jälkeen tulee A-infinitiivi verbistä *tulla*, minkä kirjoittaja onkin tuottanut oikein. *Korjata* on ketjussa vasta kolmantena verbinä. *Voida* on suomen kielen 9. yleisin sana (Suomen kielen taajuussanasto: 41) ja se on myös 3-tason englanninkielisten S2-oppijoiden verbiketjuissaan eniten käyttämä finiittimuotoinen verbi. *Voida*-verbin finiittimuotoon jääneen virheen (*voiteko* vs. *voitteko*) olen tulkinnut satunnaiseksi lipsahdukseksi.

Esimerkit 34 ja 35 on tuottanut sama S2-oppija eli Max. Esimerkissä 34 Max on tuottanut itse asiassa kaksi A-infinitiiviä: virheellisen infinitiivivalinnan lisäksi hän käyttää finiittisen verbimuodon sijaan A-infinitiiviä *pystyä*. Pohdittavaksi jää, johtuuko tämä siitä, että Maxilla on vaikeuksia kieltomuodon muodostamisessa ja kenties myös siitä, että häntä on sekoittanut subjektin unohtuminen virkkeen jälkimmäisestä lauseesta. (Korjattuna virke olisi nähdäkseni seuraava: *Nykyään enemmän*

työntekijöitä on työssä viikonloppuna ja he eivät pysty käymään kaupassa vain arkipäivisin klo 8-17.) Max ei ole käyttänyt verbin kieltomuotoa muualla teksteissään, joten aineisto ei tarjoa lisää tietoa hänen verbien kieltomuodon hallinnastaan. Väärän infinitiivin valinta voi sen sijaan johtua *pystyä*-verbin suhteellisesta harvinaisuudesta keskitason S2-oppijan arjessa. Suomen kielen taajuussanaston (1979: 444) luokituksen mukaan verbi *pystyä* on 311. yleisin sana eli kovin harvinainen, mutta verrattuna verbien *tulla*, *mennä* ja *olla* yleisyyteen *pystyä* jää kauas taakse, sillä *tulla* on Suomen kielen taajuussanastossa 16. yleisin, *mennä* on 68. yleisin ja *olla* kaikkein yleisin sana (mts. 41-42). Verbi *pystyä* ei myöskään tule S2-oppijoille tutuksi jo alkeistason oppikirjoissa. Esimerkiksi *Oma suomi* -oppikirjasarjassa verbit *voida* ja *osata* opitaan sarjan ensimmäisessä osassa (ks. Kuparinen & Tapaninen 2016: 55, 170), kun taas *pystyä* opitaan vasta sarjan toisessa, B1-tasolle vievässä oppikirjassa (Kuparinen & Tapaninen 2017: 156). Väärässä infinitiivivalinnassa (*käydä* vs. *käymään*) voi siis olla kyse siitä, että *pystyä*-verbin rektio ei ole vielä vakiintunut Maxilla, koska verbi ei kuulu keskitason S2-oppijan arjessa yleisimpiin verbeihin.

Esimerkissä 35 Max on puolestaan käyttänyt jälkimmäisessä lauseessa virheellisesti MA-infinitiiviä A-infinitiivin sijaan. Häntä on kenties hämännyt kenties virkkeessä oleva ellipsi (ks. ISK 2005: 1124), jolloin jälkimmäisessä lauseessa ei ole tarvinnut toistaa finiittimuotoista verbiä *haluan*. Verbi *haluta* on nimittäin S2-oppijoiden arjessa yleinen verbi, joka opitaan jo opintojen alkuvaiheessa (ks. Kuparinen & Tapaninen 2016: 36) eli sen rektion voisi ajatella olevan Maxille todennäköisesti selvä. Max ei ole toisaalta osannut tuottaa virkkeen ensimmäisessä lauseessa oikein A-infinitiiviä *sanoa*, vaan käyttää joko substantiiviksi tai virheelliseksi vokaalivartaloksi tulkittavaa muotoa *sana*. Esimerkeistä 34 ja 35 käy siis ilmi, että Maxin verbien muodostamisessa on vielä melko paljon horjuntaa. Max on tuottanut teksteissään kaikkiaan kuusi analyysini kohteena olevaa infinitiivirakennetta, joista vain kaksi on täysin virheetömiä.

Janen tuottamassa esimerkissä 36 on kolme infinitiiviä, joista yksi eli *tulla* on tarpeeton. Mikäli tämä infinitiivi kuitenkin pidetään mukana rakenteessa, sen pitäisi olla MA-infinitiivissä, koska se on verbin *kutsua* laajennus samoin kuin *käydä*-verbi, jonka Jane on osannut tuottaa oikein MA-infinitiivissä (kts. Jönsson-Korhola & White 2010: 64). Ylimääräisen *tulla*-infinitiivin taustalla on nähdäkseni Janen äidinkielen vaikutus, sillä englannin kielessä asia voidaan ilmaista esimerkiksi seuraavasti: *I would like to invite you to come and visit*. Pohdittavaksi tämän tulkinnan myötä jää, onko Jane osannut tuottaa *käydä*-verbin oikein MA-infintiivissä juuri siksi, että sitä edeltää *tulla*-verbi, joka

on yksi niistä verbeistä, joiden kanssa MA-infinitiivin käyttöä oppikirjoissa aletaan opettaa edellämainitun mukaisesti. Sen sijaan Jane ei ehkä vielä hallitsekaan *kutsua*-verbin rektiota, koska verbi *tulla* on hänellä A-infinitiivissä. Finiittimuotoisen verbin Jane on tuottanut puhekielisessä muodossa, mutta muutoin se on oikein muodostettu konditionaalin preesens.

Aineistoni englanninkieliset S2-oppijat ovat valinneet kaikkiaan 11 kertaa oikein MA-infinitiivin ja ovat tuottaneet sen neljä kertaa virheettömästi. Englanninkieliset S2-oppijat ovat käyttäneet MA-infinitiiviä kahdesti osana verbiliittoa, jolloin finiittimuotoinen verbi on *olla*. Kahdesti MA-infinitiivi on verbiketjun osana, jolloin nämä ketjut tuottanut Tom on hallinnut verbien *päästä* ja *laittaa* rektion, vaikka näiden verbien tuotokset ovatkin virheellisiä (*en voi passe Sinun kanssa jalkapallo treenamaan/en voi laitton auton lampimaan*). Eniten eli seitsemän kertaa MA-infinitiiviä on käytetty predikaatin adverbialitäydennyksenä, jolloin predikaattina on käytetty enimmäkseen suomen kielessä hyvin yleisiä verbejä: *käydä*, *mennä* ja *tulla*, joista *käydä* on Suomen kielen taajuussanastossa (1979: 376) sijalla 87 ja *mennä* ja *tulla* edellämainitun mukaisesti sijoilla 68 ja 16. Vain kerran on käytetty selvästi harvinaisempaa *päätyä*-verbiä, joka on Suomen kielen taajuussanastossa sijalla 2186 (mts. 447).

Virheellisissä MA-infinitiivituotoksissa yleisin virhe (6 kpl) on virhe infinitiivin vartalossa. Näistä kaksi on astevaihteluvirheitä (*pidämaan*, *kirjoitamaan*) ja loput neljä virhettä viittaavat muihin ongelmiin vartalon muodostamisessa. Jälkimmäisissä on nähdäkseni lähinnä kysymys siitä, että joko kirjoittaja ei ole osannut valita oikeaa taivutusmuotoa infinitiivin muodostamisen pohjaksi tai sitten hän on mahdollisesti käyttänyt oikeaa persoonamuotoa infinitiivin rakentamisen pohjana, mutta on muodostanut itse persoonamuodon väärin, mikä on johtanut virheeseen infinitiivissä. Eedellämainitut astevaihteluvirheet ovat nähdäkseni todennäköisesti merkki siitä, että niitä tuottaneet S2-oppijat ovat valinneet väärän persoonamuodon infinitiivin muodostamisen pohjaksi.

(37) Anteeksi mutta **minä en voi passe** Sinun kanssa jalkapallo **treenamaan** tänään illalla... (Tom)

(38) **Käydään** metsässä **keräjä** voimaa, ja **halamaan** puita. (Mary)

(39) Sen vuoksi **olen päätynyt pidämaan** pieni taukko työuranissa... (Steven)

MA-infinitiivin muodostamisen pohjana käytetään verbin monikon kolmatta persoonaa, josta poistetaan persoonapäätte, minkä jälkeen lisätään infinitiivin MA-tunnus sekä tarvittava sijapäätte (ks. White 2008: 244). Esimerkeissä 37 ja 38 S2-oppijat ovat voineet päätyä virheelliseen tuotokseen nähdäkseni

ainakin kahta tietä. Näiden esimerkkien MA-infinitiivit on muodostettu verbityyppi 4:ään kuuluvista verbeistä *treenata*, *kerätä* ja *halata*, jolloin kirjoittajien voi ajatella muodostaneen MA-infinitiivin virheellisesti verbin perusmuodosta eli A-infinitiivistä samalla logiikalla, jolla esimerkiksi Suomen mestari - ja Hyvin menee -oppikirjasarjat opettavat NUT-partisiipin muodostamista kielteisen imperfektin yhteydessä (ks. Gehring & Heinzmann 2015: 127; Heikkilä & Majakangas 2014: 173) eli poistamalla A-infinitiivin lopusta *-ta* ja lisäämällä päätteeksi *-nnut/-nnyt*. Tällöin S2-oppijat olisivat muistaneet oikein verbien perusmuodon, poistaneet lopusta *-ta* ja lisänneet MA-infinitiivin tunnuksen ja kahdessa tapauksessa myös sijapäätteen eli illatiivin. Toinen vaihtoehto on, että kirjoittajat ovat muodostaneet MA-infinitiivin jonkin persoonamuodon pohjalta, mutta ovat tehneet opetuskokemukseni mukaan S2-oppijoille verbityypissä 4 varsin tyyppillisen virheen eli ovat käyttäneet taivutusvartalona yhteen vokaaliin päättyvää tyyppiä *treena-*, *kerä-*, *hala-*, eikä oikeaa kahteen vokaaliin päättyvää taivutusvartaloa eli *treenaa-*, *kerää-* ja *halaa-*. Infinitiivin vartalossa olevien virheiden lisäksi esimerkissä 38 ensimmäisestä MA-infinitiivistä puuttuu vielä sijapäätte *-ssA*. Sijapäätteen puuttuminen MA-infinitiivistä on englanninkielisillä S2-oppijoilla kuitenkin harvinainen virhe, sillä Maryn tuottamassa esimerkissä 38 oleva infiniivituotos *kerämä* on tästä ainoa tapaus aineistossani. Tomin tuottamassa esimerkissä 37 on MA-infiniivissä olevan virheen lisäksi toinen virhe verbiketjun ensimmäisessä infiniivissä. Olen tulkinnut Tomin tuottaman *passe*-muodon lauseen merkityksen perusteella verbin *päästä* vokaalivartaloksi (*pääse*), jota Tom ei ole kyennyt tuottamaan oikein.

Esimerkissä 39 olevan astevaihteluvirheen taustalla on todennäköisesti puolestaan väärän persoonamuodon valinta infiniivien muodostamisen pohjaksi, koska tuotoksessa verbityyppi 1:een kuuluva *pitää*-verbi on virheellisesti heikossa asteessa (*pidämaan*). Esimerkin 39 tuottanut Steven on todennäköisesti käyttänyt infiniivien muodostamisen pohjana yksikön ensimmäistä persoonaa, jossa on heikko aste ja jota käytetään esimerkiksi kieltomuodon muodostamisen pohjana (ks. White 2008: 183). Astevaihteluvirheen lisäksi esimerkin 39 MA-infiniivissä on myös vokaaliharmoniavirhe (*pidämaan* vs. *pitämään*).

Verbiliittoa englanninkielisten S2-oppijoiden aineistosta löytyi edellämainitun mukaisesti kaksi kappaletta.

(40) Sielä seinässä maali on hilseämässä pois ja on vähä kostea (Mary)

(41) Minä olen Keke ja **olin kirjoitamaan ilmoittaa** pari ongelmaa ovat tapahtuneet teidän kaupassa. (Gary)

Esimerkissä 40 Mary on osannut ilmaista parhaillaan tapahtumassa olevaa maalin hilseilemistä oikein MA-infinitiivin inessiivillä, joskin tuotoksessa on satunnaisesti lipsahdukseksi tulkitsemani infinitiivin MA-tunnuksen vokaaliharmoniavirhe. Infinitiivin sijapäänteen Mary on osannut muodostaa vokaaliharmonian sääntöjen mukaisesti. Mary on kuitenkin joko muistanut verbin kirjoitusasun väärin tai on muodostanut omatekoisen verbin substantiivin *hilse* pohjalta, sillä suomen kielessä ei ole verbiä *hilsetä*, jollainen verbin perusmuoto eli A-infinitiivi on muodostettavissa Maryn tuottaman MA-infinitiivin pohjalta. Kielitoimiston sanakirjasta (2006: s.v. *hilsehtiä, hilseillä, hilsettyä*) ei löydy tällaista verbiä, vaan sen sijaan kolme verbivaihtoehtoa eli *hilsehtiä, hilseillä, hilsettyä*, joista verbistä *hilseillä* annetaan sanakirjassa eniten esimerkkejä ja myös Maryn etsimään merkitykseen sopiva esimerkkilause: *Maali hilseili seinästä* (mp.).

Esimerkissä 41 kirjoittaja eli Gary on nähdäkseni pyrkinyt tuottamaan äidinkiелensä englannin mukaisen rakenteen: *I am writing to you to inform...* Tämä tulkinta selittäisi, miksi Gary on käyttänyt verbiliittoa, vaikka suomen kielessä luontevampi ja yksinkertaisempi ilmaisu olisi finiittimuotoisen verbin ja A-infinitiivin translatiivin yhdistelmä (*kirjoitan ilmoittaakseni*). Gary olisi tämän tulkinnan mukaan pyrkinyt muodostamaan parhaillaan tapahtuvaa tekemistä ilmaisevan verbiliiton *olen kirjoittamassa* äidinkiелensä antamaa mallia tavoitellen, vaikka on käyttänyt virheellisesti MA-infinitiivin illatiivia inessiivin sijaan ja aikamuotokin on virheellisesti imperfekti. Verbiliiton saaman infinitiivilaajennuksen Gary on tuottanut virheellisesti A-infinitiivin perusmuodossa, kun oikea muoto olisi A-infinitiivin translatiivi. Tämäkin ratkaisu noudattaa Garyn äidinkiелен rakenteita, sillä englannin kielessä infinitiivillä ei ole sijataivutusta (*I am writing to inform...*). Toisaalta on myös varsin todennäköistä, ettei Gary B1-tasoisena S2-oppijana ole vielä oppinut muodostamaan A-infinitiivin translatiivia, sillä tämä asia opetetaan B1-tasolle vievissä oppikirjoissa viimeisten asioiden joukossa: *Oma suomi 2 -*, *Hyvin menee! 2 -* ja *Suomen mestari 4 -* oppikirjoissa A-infinitiivin translatiivi esitellään kirjojen viimeisessä tai toiseksi viimeisessä kappaleessa osana sivulauseiden tiivistämistä lauseenvastikkeiksi (ks. Kuparinen & Tapaninen 2012: 181-182; Kuparinen & Tapaninen 2017: 224-225; Gehring, Heinzmann, Päivärinne & Udd 2016: 255). Tästäkin syystä on perusteltua ajatella, että Gary tukeutuu äidinkiелensä antamaan malliin, jos hänellä ei ole vielä tietoa tai vasta alustava käsitys kohdekiелен mallista.

6.2 Vironkielisten S2-oppijoiden infinitiivirakenteiden analyysi

Kymmenen vironkielisten 3-tason S2-oppijan teksteistä löytyi yhteensä 87 kappaletta analyysini kohteena olevaa infinitiivejä sisältävää rakennetta (verbiketjut, verbiliitot, infinitiivilauseke objektina tai adverbiaalina). Vironkielisten tuottivat siis enemmän infinitiivirakenteita kuin englanninkieliset S2-oppijat, joiden teksteistä niitä löytyi 66 kappaletta. Esiintymien jakautumisen eri rakenteiden kesken olen esittänyt taulukossa 8. ISK:n (2005: 491) jaottelua noudattaen olen jakanut verbiketjut nesessiivirakenteisiin ja muihin verbiketjuihin.

Taulukko 8. Analyysin kohteena olevien infinitiivejä sisältävien rakenteiden jakautuminen vironkielisten S2-oppijoiden aineistossa.

infinitiivejä sisältävä rakenne	lukumäärä (kpl)
nesessiivirakenne	14
muu verbiketju	42
infinitiivilauseke objektina	21
infinitiivilauseke adverbiaalina	8
verbiliitto	2

Kun taulukkoa 8 verrataan edellisessä alaluvussa olevaan englanninkielisten S2-oppijoiden infinitiivirakenteiden jakaumataulukkoon (taulukko 1), huomataan, että vironkielisten tuottivat vähemmän nesessiivirakenteita kuin englanninkieliset, joiden teksteistä löytyi kaikkiaan 22 nesessiivirakennetta. Vironkielisten S2-oppijat käyttivät englanninkielisten tavoin nesessiivirakenteissa finitiivimuotoisena verbinä niitä verbejä, joiden kanssa nesessiivirakennetta oppikirjoissa usein opetetaan opintojen alkuvaiheessa A1- ja A2-tasojen taitteessa: *täytyä*, *pitää* ja kielteisessä nesessiivirakenteessa

tarvita (ks. Gehring & Heinzmann 2015: 55; Heikkilä & Majakangas 2014: 95). Vironkielisten S2-oppijoiden tuottamien nesessiivirakenteiden joukossa on yksi pidempi, kaksi infinitiiviä sisältävä verbiketju, jossa ensimmäinen infinitiivi on tosin hyvin yleinen verbi *tulla*.

Muita verbiketjuja (kuin nesessiivirakenteita) vironkielistet tuottivat sen sijaan huomattavasti enemmän kuin englanninkieliset S2-oppijat, joilta muita verbiketjuja löytyi 25 kappaletta. Englanninkielisillä S2-oppijoilla kaikki muut verbiketjut ovat *voida*-verbin aloittamia ketjuja yhtä poikkeusta lukuunottamata (*pystyä*) ja vironkielisilläkin S2-oppijoilla tällaisia *voida*-verbin aloittamia ketjuja on suurin osa muista verbiketjuista. *Voida*-verbin lisäksi vironkielisillä S2-oppijoilla muun verbiketjun (kuin nesessiivirakenteen) aloittaa kuitenkin 11 kertaa *saada*, kerran *ehdiä*, kerran *pystyä* ja kerran *päästä*. Muiden verbiketjujen joukossa on kuusi pidempää, kaksi infinitiiviä sisältävää ketjua, joissa ensimmäinen infinitiivi on neljä kertaa *tulla*- ja kaksi kertaa *mennä*-verbi. Vironkielisillä oli myös noin kaksi kertaa enemmän rakenteita, joissa infinitiivilauseke on objektina. Kun englanninkielisillä S2-oppijoilla jokainen objektin asemassa oleva infinitiivilauseke on *haluta*-verbin täydennyksenä, vironkielisillä S2-oppijoilla infinitiivilausekkeet ovat 16 kertaa *haluta*-verbin täydennyksenä, kaksi kertaa *osata*-verbin, kaksi kertaa *aikoa*-verbin sekä kerran *yrittää*-verbin täydennyksenä. Adverbiaalitäydennyksenä vironkielistet S2-oppijat ovat käyttäneet infinitiivilauseketta paitsi suomen kielessä hyvin yleisten *tulla*-, *mennä*- ja *käydä*-verbiin, myös kahden muun verbin kanssa. Nämä verbit ovat *jäää* ja *totua*.

Aineistoni vironkielistet S2-oppijat ovat siis paitsi tuottaneet enemmän muita verbiketjuja ja objektin asemassa olevia infinitiivilausekkeita, myös käyttäneet näissä rakenteissa jonkin verran laajempaa kirjoa finiittimuotoisia verbejä kuin englanninkieliset S2-oppijat. Tätä eroa selittää nähdäkseni viron positiivinen siirtovaikutus. Nissilä (2011: 273) toteaa, että läheistä sukukieltä puhuvalle kohdekielen sanojen mieleenpainaminen on helpompaa eikä kuormita niin paljon muistia kuin kaukaisemman kielen sanojen mieleenpainaminen. Nissilä (mp.) havaitsi viron kielen vaikutusta suomen kielen verbiin ja niiden rektioiden oppimiseen käsitelleessä väitöstutkimuksessaan, että äidinkieleltään vironkielistet oppijat omaksuivat samassa ajassa enemmän verbejä ja rektioita kuin äidinkieltään venäjänkielistet oppijat. Tämä johtuu Nissilän (mp.) mukaan siitä, että esimerkiksi leksikaalinen päättely on helpompaa, kun osassa uusistakin verbeistä ja niiden rektioista on jotain tuttua. Oman analyysini tuloksia eriteltäessä on tosin muistettava, etteivät aineistoni vironkielistenkään S2-oppijoiden käyttämät finiittimuotoiset verbit ole kovin harvinaisia kahta poikkeusta lukuunottamatta. Suomen kielen taajuusanaston (1979)

perusteella selvästi harvinaisempia edellämainituista verbeistä ovat vain *aikoa* (sijalla 954) ja *tottua* (sijalla 1157) (mts. 285, 493).

Virheanalyysin perusteella vironkieliset 3-taitotason S2-oppijat tekivät eniten seuraavia virheitä:

- 1) vokaalivartalon käyttö A-infinitiivin perusmuodon sijaan: 15 kappaletta
- 2) vokaaliharmoniavirheet: 11 kappaletta
- 3) klusiilien oikeinkirjoitusvirheet (*t:n* käyttö *d:n* sijaan ja päinvastoin): 10 kappaletta
- 4) astevaihteluvirheet: 9 kappaletta

Virheanalyysin tulokset ovat vironkielisten osalta osin samanlaiset ja osin erilaiset kuin englanninkielisten S2-oppijoiden osalta. Molemmissa ryhmissä yleisin virhe oli vokaalivartalon käyttäminen A-infinitiivin perusmuodon sijaan, joskin englanninkielisillä S2-oppijoilla näitä virheitä oli jonkin verran enemmän (19 kpl) kuin vironkielisillä. Molemmat ryhmät tekivät myös lähes yhtä paljon vokaaliharmonia- ja astevaihteluvirheitä, sillä englanninkielisillä S2-oppijoilla näitä virheitä oli 10 kappaletta kumpiakin. Sen sijaan vironkieliset S2-oppijat tuottivat nesessiivirakenteen subjektin muussa sijassa kuin genetiivissä vain kolme kertaa, kun englanninkielisillä S2-oppijoilla nesessiivirakenteen subjektivirheitä oli 10 kappaletta. Klusiilien oikeinkirjoitusvirheet ovat puolestaan virheryhmä, joka on vironkielisille yksinomainen. Viron kielen klusiileja merkitään kirjaimilla *b*, *d*, *g*, *p*, *t* ja *k* ja virossa myös *b*, *d* ja *g* ovat soinnittomien äänteiden merkkejä (Remes 2015: 36). Virossa *b*, *d* ja *g* ääntyvät miltei samoin kuin suomen vokaalienväliset *p*, *t* ja *k*, mutta hieman lyhyempinä ja heikkotehoisempina (mp.).

Lähdekielen vaikutusta suomen oppijoiden nominien monikkomuotojen tuottamisessa tutkinut Kaivapalu (2005: 68) ei ole ottanut väitöstutkimuksessaan huomioon vokaaliharmonia- eikä klusiilien oikeinkirjoitusvirheitä, koska ei pidä niitä olennaisina tutkimuksensa kannalta. Olen päätenyt tutkimuksessani osin eri ratkaisuun kuin Kaivapalu, sillä analysoin pro gradu -työssäni vokaaliharmoniavirheitä, koska nämä virheet kuuluivat yleisimpien virheiden joukkoon sekä viron- että englanninkielisillä S2-oppijoilla. Sen sijaan olen päätenyt jättämään Kaivapalun tavoin klusiilien oikeinkirjoitusvirheet analyysin ulkopuolelle, koska en pidä niitä olennaisina tutkimukseni kannalta. Klusiilien 10 oikeinkirjoitusvirheestä 7 esiintyy *tehdä*-verbin A-infinitiivituotoksissa, joissa *d:n* tilalla on *t* (*tehtä*, *tehta*, *tehtää*).

Vironkielisten S2-oppijoiden edellämainittujen neljän yleisimmän virheen jälkeen seuraavaksi yleisin virhe oli persoonapäätteen puuttuminen finiittimuotoisesta verbistä. Näitä virheitä löytyi aineistosta 6 kappaletta ja jokaisessa on kyse yksikön kolmannesta persoonasta eli persoonapäätteenä toimivan vokaalin puuttumisesta verbin lopusta. Kaikki nämä virheet ovat kuitenkin yhden S2-oppijan, Kajan tuottamia, joten en tarkastele tätä virheryhmää analyysissä tarkemmin. Muiden virheiden lukumäärät jäivät kussakin virhetyypissä 1-5 kappaleeseen, joten olen päättänyt keskittymään edellämainittuihin yleisimpiin virheisiin (klusiilien oikeinkirjoitusvirheet poislukien). Käsittelen kuitenkin analyysissäni myös niitä vähemmän yleisiä virheitä, joissa viron kielen siirtovaikutus eli transfer vaikuttaa todennäköiseltä. Näiden lisäksi käsittelen lyhyesti vielä yhtä virhetyppiä, joka esiintyy aineistossani vain vironkielisillä S2-oppijoilla ja joka on kiinnostava kontrasti yleisimmälle virheelle eli vokaalivartalon käyttämiselle A-infinitiivin perusmuodon sijaan: ylimääräisen *a:n* tai *ä:n* lisääminen A-infinitiivin perusmuotoon. Näitä virheitä löytyi aineistostani yhteensä 4 kappaletta kahdelta vironkieliseltä S2-oppijalta.

6.2.1 Vokaalivartalon käyttö A-infinitiivin perusmuodon sijaan

Käsittelen tässä alaluvussa vironkielisten 3-taitotason S2-oppijoiden yleisintä virhettä infinitiivirakenteissa eli vokaalivartalon käyttämistä A-infinitiivin perusmuodon sijaan. Käsittelen tässä luvussa myös tuotettujen vokaalivartaloiden astevaihtelua, minkä hallitsemisessa vironkieliset S2-oppijat ovat pääosin onnistuneet hyvin. Vironkielisten S2-oppijoiden aineistosta löytyi edellämainitun mukaisesti yhteensä 15 kappaletta A-infinitiivin sijaan tuotettuja vokaalivartaloita. Kaikissa tapauksissa on kyse on verbityypistä 1 eli käytännössä *a:n* tai *ä:n* jäämisestä pois infinitiivin lopusta. Verbi kuuluu verbityyppi 1:een, jos verbin perusmuoto eli A-infinitiivi päättyy kahteen vokaaliin (White 2008: 170), kun taas muiden verbityyppien A-infinitiivin lopussa on yksi vokaali. Jokaisessa tuotetussa vokaalivartalossa on lisäksi kyse sellaisesta verbityyppi 1:een kuuluvasta verbistä, jossa myös verbin vartalo päättyy *a:han* tai *ä:hän* eikä johonkin toiseen vokaaliin. Vironkielisillä S2-oppijoilla näyttää olevan siis vaikeuksia A-infinitiivin tunnuksen kanssa vain silloin, kun infinitiivi päättyy pitkään vokaaliin. Aineistosta löytyy nimittäin jokaiselta vokaalivartaloita tuottaneelta kirjoittajalta oikein muodostettuja verbityyppi 1:een kuuluvia, *a/ä*-tunnuksen sisältäviä A-infinitiivin perusmuotoja, joiden vartalo päättyy muuhun vokaali-

liin kuin *a:*han tai *ä:*hän (esimerkiksi *oppia, juhlia, lukea*). Esitän vokaalivartalotuotosten jakautumisen S2-oppijoiden kesken taulukossa 9.

Taulukko 9. A-infinitiivin perusmuodon sijaan tuotettujen vokaalivartaloiden jakautuminen vironkielisten S2-oppijoiden kesken.

koodinimi	vokaalivartalotuotokset A-infinitiivin sijaan (kpl)
Laine	5
Kaja	3
Piret	3
Pilve	2
Imbi	1
Linda	1
Aliide	–
Inger	–
Kadri	–
Mari	–

Kuten taulukosta 9 voidaan havaita, vironkielististä S2-oppijoista kuusi kymmenestä on tuottanut vokaalivartaloita A-infinitiivin sijaan. Näistä kuudesta vain yksi, Kaja on tuottanut kaikki pitkään vokaaliin päättyvät A-infinitiivit vokaalivartaloina. Viisi S2-oppijaa on puolestaan sekä tuottanut virheellisesti vokaalivartaloja A-infinitiivin sijaan että on osannut myös tuottaa pitkään vokaaliin päättyviä A-infinitiivejä.

(42) ... koska vanha asunto **täyty anta** 30 maaliskuuta pois. (Kaja).

(43) Miksi **ei voida näyttä** elämistä elokuvia? (Laine)

(44) ... kun **osaat otta** aikka lomaksi.. (Piret)

(45) Pyyden sinulta apua, jos **voit autta**... (Pilve)

Esimerkin 42 tuottanut Kaja on osannut muodostaa oikein nollapersoonalauseen, mutta A-infinitiivin perusmuodon sijaan Kaja on tuottanut vokaalivartalon ja nesessiivirakenteen finiittimuotoisesta verbistäkin puuttuu yksikön kolmannen persoonan persoonapäätte. Esimerkin 43 tuottanut Laine on puolestaan osannut muodostaa finiittimuotoisen verbin passiivin kieltomuodon oikein, mutta A-infinitiivin sijalla on tässäkin tapauksessa vokaalivartalo. Esimerkin 44 tuottanut Piret on osannut tuottaa verbiketjun muuten oikein, mutta tälläkin kertaa virheenä on vokaalivartalon tuottaminen A-infinitiivin sijaan. Esimerkin 45 tuottanut Pilve on samoin tuottanut verbiketjun finiittimuotoisen verbin oikein, mutta A-infinitiivin sijalla on vokaalivartalo. Esimerkeistä 42-45 näkyy myös se vironkielisten S2-oppijoiden aineistolleni tyypillinen ilmiö, että vironkieliset S2-oppijat ovat osanneet lähes joka kerta tuottaa vokaalivartalon oikein vahva-asteisessa muodossa (tuotetuista 15 vokaalivartalosta 13 on astevaihtelun piirissä olevia verbejä). Vain kerran A-infinitiivin sijaan tuotettu vokaalivartalo on virheellisesti heikossa asteessa. Tästä syystä tulkinta, jonka mukaan vironkieliset S2-oppijat olisivat päätyneet vokaalivartaloon sitä kautta, että olisivat yrittäneet muodostaa verbin A-infinitiivin muistelemalla verbiä persoonamuodossa ja poistamalla sitten persoonapäätteen, mutta unonhtaneet lisätä infinitiivin *a/ä*-tunnuksen, johtaa kahteen erilaiseen vaihtoehtoon: S2-oppijat joko osoittavat astevaihtelun hallintaa kykenemällä tuottamaan lähes joka kerta oikein vahva-asteiset vokaalivartalat enimmäkseen heikkoasteisista persoonamuodoista – tai sitten astevaihtelun hallinnan puutetta, jos oletetaan, että S2-oppijan lähtökohtana on ollut virheellisesti vahva aste myös yleisimmissä persoonamuodoissa, joiden voi olettaa toimivan muodostamisen pohjana. (esim. *antan, näyttän, ottan, auttan*). Kolmas vaihtoehto on, että oppijat osaavat tuottaa muististaan suoraan nämä A-infinitiivit – joskin puutteellisina vokaalivartalo-tuotoksena.

Yksi tulkintavaihtoehto *a/ä*-tunnuksen puuttumiselle on vironkielisten S2-oppijoiden äidinkielen mahdollinen negatiivinen siirtovaikutus. Viron kielessä jälkitavuuissa ei esiinny vierasperäisiä sanoja lukuun ottamatta pitkiä vokaaleja, vaan suomeen vierekkäisten tavujen vokaalien yhdistymisen kautta kehittyneitä supistumavokaaleja vastaa virossa tavallisesti lyhyt vokaali: *tulema* vrt. *tulemaan*, *anda* vrt. *antaa*, *vastan* vrt. *vastaan* (Remes 2015: 32). Viron da-infinitiivin tunnukset ovat puolestaan *-da*, *-ta* ja *-a*: *lugeda, hüpata, teha* (mts. 154). Tunnusvariantti määräytyy sanatyypin perusteella (mp.). Da-infinitiivin *a*-tunnusvariantti on kahdessa I konjugaatioon kuuluvassa tyypissä (*käima/käia/käin* ja *tooma/tuua/toon*) sekä III konjugaatioon kuuluvilla *näha-* ja *teha-*verbeillä. (mts. 179, 186). Viron kie-

lessä da-infinitiivin *a*-tunnusvariantti ei siis voi muodostaa pitkää vokaalia infinitiivin loppuun, mikä on puolestaan suomen kielen A-infinitiivissä mahdollista verbityyppi 1:een kuuluvien verbien kohdalla. Nähdäkseni pitkän vokaalin mahdollisuuden puuttuminen da-infinitiivin lopusta voi osaltaan olla vaikuttamassa aineistoni vironkielisten S2-oppijoiden A-infinitiivin sijaan tuotettujen vokaalivartaloiden syntyprosessiin.

Kaksi esimerkeissä 42-45 olevien verbien (*antaa, ottaa*) vironkielistä samanhahmoista käännösvastinetta *anda* ja *võtta* tukevat vastaavien suomen kielen verbien tuottamista myös astevaihtelun osalta oikeassa muodossa: *andma/anda/anna-* ja *võtma/võtta/võta-*. Molemmat verbit kuuluvat taivutukseltaan III konjugaatioon, johon kuuluvien verbien paradigmassa on heikkenevä astevaihtelu eli ma- ja da-infinitiivit on vahvassa ja kaikki aktiivin indikatiivin preesensin persoonat heikossa asteessa (ks. Remes 2015: 184, 187-188). Sen sijaan *näyttää*-verbin samanhahmoinen käännösvastine *näidata* sekä *auttaa*-verbin käännösvastine *aidata* kuuluvat IV konjugaatioon, johon kuuluvilla verbeillä on käänteinen eli vahveneva astevaihtelu, jossa ma-infinitiivi on vahvassa, da-infinitiivi heikossa ja aktiivin indikatiivin preesens vahvassa asteessa: *näitama/näidata/näita-* ja *aitama/aidata/aitan* (ks. Remes 2015: 189-190). *Näidata-* ja *aidata-*verbien astevaihtelusta vironkielinen S2-oppija ei saa siis tukea *näyttää-* ja *auttaa-*verbien astevaihtelun hallitsemiseen, johon näitä verbejä käyttäneet Laine ja Pilve ovat kuitenkin yltäneet.

Viron vaikutusta suomen kielen verbien ja niiden rektioiden oppimiseen tutkinut Nissilä (2011: 190-191) havaitsi väitöstutkimustaan varten toteuttamassaan vironkielisten lauseiden käännöstestissä, että verbinvalinnassa tilastollisesti erittäin merkitseviä tekijöitä olivat opiskeluaika ja verbin taajuus. Verbin sanahahmon vastaavuudella viron ja suomen kielessä oli myös merkitsevä vaikutus oikeisiin verbivalintoihin. Nissilän testaamista verbin ominaisuuksista selvästi tärkein verbien osaamiseen vaikuttava tekijä oli taajuus. Vironkieliset suomen oppijat tuottivat oikeita vastauksia 47,1 prosenttia silloin, kun verbit ovat taajuudeltaan yleisiä. Seuraavaksi tärkein muuttuja oli sanahahmon vastaavuus. Oppijat tuottivat oikeita vastauksia 38,6 prosenttia silloin, kun verbien sanahahmot ja merkitykset ovat virossa ja suomessa samanlaiset. Merkitysvastaavuuden vaikutus oikeiden vastausten määrään on sanahahmon vastaavuutta vähäisempi: oppijat tuottivat 37 prosenttia oikeita vastauksia silloin, kun yhdelle viron verbille on suomessa yksi vastine. Virolaisilla suomenoppijoilla oli aineistossa eniten oikeita vastauksia tapauksissa, joissa sanahahmot ja merkitykset ovat virossa ja suomessa samanlaiset ja vastaavasti vähiten oikeita vastauksia tapauksissa, joissa sanahahmot ovat suomessa ja virossa samat

ja merkitykset erilaiset. (Nissilä 2011: 191.) Nissilän (mts. 111) tutkimuksessa oikea verbinvalinta tarkoittaa kuitenkin lauseen kontekstiin sopivaa käännösvastinetta. Nissilä (mp.) ei siten ole kiinnittänyt huomiota verbinvalintojen analysoinnissa siihen, onko sanan kieliopillinen muoto oikea. Oman tutkimukseni kannalta Nissilän tutkimus antaa siis tukea sille oletukselle, että verbin samanhahmoisuus ja merkitysvastaavuus suomessa ja virossa auttavat vironkielisiä S2-oppijoita valitsemaan oikean verbin, mutta viron kielen vaikutuksesta kieliopilliseen oikeellisuuteen tutkimus tarjoaa tietoa vain verbin rektion valinnan osalta. Käsittelen Nissilän tutkimusta tältä osin alaluvussa 6.2.5 eritellessäni aineistoni vironkielisten S2-oppijoiden rektiovalintojen onnistumista.

Aineistoni vironkieliset S2-oppijat ovat nähdäkseni voineet saada muiden tuottamiensa astevaihtelun piirissä olevien vokaalivartaloiden osalta tukea lähdekielen mallista vielä kahdessa tapauksessa. Nämä ovat *muuttaa*-verbin yksi käännösvastine eli samanhahmoinen *muuta* ja *tietää*-verbin käännösvastine *teada*. *Muuta* kuuluu taiputukseltaan III konjugaatioon: *muutma/muuta/muuda-*, jolloin *ma-* ja *da-*infinitiivi ovat vahvassa asteessa ja kaikki persoonamuodot (myös 3. persoonat) heikossa asteessa (ks. Remes 2015: 187; Suomi–viro-suursanakirja 1 2003: s.v. *muuttaa*; Eesti Keele Instituutin verkkosanakirja Eesti keele seletav sõnaraamat: s.v. *muutma* 6.7. 2017). *Muuttaa*-verbistä vahvasteisen vokaalivartalon A-infinitiivin sijaan tuottanut Imbi on siten voinut saada tukea vahva-asteiselle muodolle äidinkielestään, sillä yksinäiskonsonanttina esiintyvä *t* ääntyy pitkän tavuaineksen jäljessä ylipitkänä geminaattana eli suomen geminaattaan verrattuna hieman venytteisempänä (Remes 2015: 60-61).

Teada kuuluu myös III konjugaatioon eli senkin *ma-* ja *da-*infinitiivi ovat vahvassa ja kaikki persoonamuodot heikossa asteessa: *teadma/teada/tean* (Remes 2015: 188), jolloin *da-*infinitiivin *d* ääntyy miltei samoin kuin suomen *t*, mutta hieman lyhyempänä ja heikkotehoisempana (mts. 36, 57). *Tietää*-verbistä A-infinitiivin sijaan vokaalivartalon tuottaneista kahdesta S2-oppijasta Piret on osannut tuottaa vahvan vokaalivartalon (*tietä*), kun taas Linda on tuottanut heikon vokalivartalon (*tiedä*).

(46) **Haluan tiedä** miäk on teidän aikataulu... (Linda)

Koska vokaalivartalo on esimerkissä 46 heikossa asteessa, varteenotettava tulkintavaihtoehto tässä tapauksessa on, että Linda on päätenyt vokaalivartaloon lähinnä sitä kautta, että on yrittänyt ensin muodostaa verbin A-infinitiivin muistelemalla verbiä persoonamuodossa ja poistamalla sitten persoonapäätteen, muttei ole muistanut tai osannut lisätä vartaloon infiniitiivin *ä*-tunnusta (mahdollisesti osin siksi,

että viron da-infinitiivin lopussa ei voi olla pitkää vokaalia). Toinen mahdollinen selitys voisi olla, että Linda on muodostanut infinitiivin viron vastaavan verbin da-infinitiivin pohjalta. *Tietää*-verbin A-infinitiivin vastine virossa on samanhahmoinen da-infinitiivi *teada*, mutta on kuitenkin muistettava, että *d* ääntyy siinä miltein samoin kuin suomen kielen *t* (ks. Remes 2015: 36, 188). Verbi kuuluu edellämainitun mukaisesti myös III konjugaatioon eli da-infinitiivi on vahvassa (*teada*) ja aktiivin indikaatiivin preesens heikossa asteessa (*tean, tead, teab, teame, teate, teavad*) eli lähdekielen astevaihtelun malli ei ole voinut tarjota tukea Lindan heikolle vokaalivartalotuotokselle. Sen sijaan voi nähdäkseni pikemminkin päätellä, että *teada*-verbin astevaihtelu ja *d*-kirjaimen ääntyminen suomen *t*:n kaltaisena olisivat tarjonneet mallia Piretille hänen tuottaessaan vahvan vokaalivartalon *tietä*. Esimerkissä 46 oleva Lindan tuottama heikko vokaalivartalo ei vaikuta toisaalta lipsahdukselta, sillä Linda on tuottanut toisenkin heikon vokaalivartalon analyysini ulkopuolelle jäävässä rakenteessa (*minulla on oikeus pyydä*). Tästä verbistä on löydettävissä *pyytää*-verbiä hahmoltaan muistuttava vironkielinen *püüda*-verbi (*püüdma/püüian*), mutta Remeksen (mp.) mukaan tämän verbin merkitys on *yrittää, koettaa* tai *pyydystää*. *Pyytää*-verbin ensisijainen merkitysvastine viron kielessä on *paluda* (Suomi–viro-suursanakirja 1 2003: s.v. *pyytää*). Esimerkissä 46 on nähdäkseni todennäköisempää, että Linda on päätenyt heikkoon vokaalivartaloon kohdekielen eli suomen verbin persoonataivutuksen kautta kuin pitämällä A-infinitiivin mallina samanhahmoista vironkielistä vastinetta *teada*.

Vaikka astevaihtelu kuuluukin sekä viron että suomen luonteenomaisiin piirteisiin, ero astevaihtelujärjestelmien välillä on kuitenkin suuri (Remes 2015: 55). Kun suomen kielessä vaihtelussa ovat yksinäis- ja geminaattaklusiilit *p, t, k*, virossa astevaihtelu on laajentunut koskemaan myös osin yksinäis-*s*:ää sekä muita geminaattakonsonantteja, konsonanttiyhtymiä, pitkiä vokaaleja ja diftongeja. Alkuperäiset tavusuhteet, jotka ovat vaikuttaneet vahvan ja heikon asteen esiintymiseen, eivät ole siellä enää useinkaan säilyneinä lukuisten äänne muutosten vuoksi. Virossa astevaihtelu on täysin morfologistunut, ja taipuvan sanan paradigman ominaisuuksiin kuuluu joko astevaihteluttomuus tai astevaihtelu. Suomen kielessä astevaihtelu on viroon verrattuna selvästi säännöllisempää ja poikkeuksineen helpommin säännötettävää. (Remes 2015: 55.) Aineistoni vironkieliset S2-oppijat ovat tuottamiensa 13 vahvan vokaalivartalon osalta voineet saada tukea äidinkieltensä antamasta mallista viidessä edellä kuvatussa tapauksessa. Suurimmassa osassa eli kahdeksassa tapauksessa viron astevaihtelu ei kuitenkaan ole tarjonnut tällaista mallia kolmesta eri syystä: 1) Samanhahmoinen käänkösvastine virossa ei ole astevaihtelussa (*kulutaa* vrt. *kulutada*, *vaihtaa* vrt. *vahetada*). 2) Samanhahmoinen käänkösvastine on virossa astevaihtelussa, mutta siten, että da-infinitiivi on heikossa asteessa ja persoonamuodot vahvassa

asteessa (*auttaa* vrt. *aidata*, *näyttää* vrt. *näidata*). 3) Suomen verbillä ei ole samanhahmoista käännös-vastinetta virossa (*soittaa* merkityksessä 'soittaa puhelimella' vrt. *helistada*, *telefoneerida*, *kõlistada*). (ks. Suomi–viro-suursanakirja 1 ja 2 2003: s.v. *kuluttaa*, *vaihtaa*, *auttaa*, *näyttää*, *soittaa*.) Siten vironkielisten S2-oppijoiden onnistuminen vahvojen vokaalivartaloiden tuottamisessa kertonee enemmän suomen kielen hallinnan edistymisestä astevaihtelun osalta kuin viron kielen tarjoamasta mallista, jonka mukaan astevaihtelua voisi useimmiten soveltaa analogisesti. Käsittelen astevaihteluvirheitä tarkemmin alaluvussa 6.2.3.

Sen sijaan S2-oppijoiden yleisimmässä virheessä eli vokaalivartalon tuottamisessa A-infinitiivin sijaan yksi selittävä tekijä on edellämainitun mukaisesti nähdäkseni viron kielen antama malli, jossa da-infinitiivissä ei ole pitkään vokaaliin loppumisen mahdollisuutta toisin kuin suomen kielessä verbityyppi 1:een kuuluvissa verbeissä A-infinitiivissä on. Toinen vokaalivartalotuotoksiin mahdollisesti vaikuttanut tekijä on nähdäkseni sama kuin englanninkielisilläkin S2-oppijoilla eli suomen kielen äänteiden kvantiteettioppositio, vaikka viron kielessä onkin oma kvantiteettioppositiojärjestelmänsä, jolloin vironkieliset S2-oppijat ovat äidinkielellään jo tottuneet erottamaan eripituisia äänneitä. Kun suomen kielessä kyse on kahdesta kvantiteettiasteesta (lyhyt ja pitkä), virossa äänneet voivat puolestaan esiintyä lyhyinä, pitkinä ja ylipitkinä eli 1., 2. ja 3. kestoasteessa (Remes 2015: 46). S2-oppijoiden vokaalien kvantiteettioppositio omaksumista pro gradu -työssään tutkinut Tiermas (2008: 60) havaitsi, että kvantiteetin tuottamisessa vaikeuksia aiheutti kaikille tutkiittaville erityisesti pitkän loppuvokaalin ääntäminen. Introspektioni mukaan myös sananloppuisten pitkien vokaalien kuuleminen äidinkieleltään suomalaisten puheesta on vaikeampaa kuin sanan alusta. Suomen kielessä pääpaino on aina sanan ensimmäisellä tavulla ja toisaalta suomen kielen intonaatio on laskeva, jolloin sekä sanan että lauseen alku ääntyy korkeammalla kuin loppu (Leino 2010: 34-35). Vironkielisillä S2-oppijoilla ymmärrys verbin perusmuodon eli A-infinitiivin loppumisesta verbityypissä 1 aina kahteen vokaaliin (myös silloin, kun tämä merkitsee infinitiivin päättymistä pitkään vokaaliin) ei liene vielä täysin juurtunut senkään vuoksi, ettei oppijan kuulema puhe vahvista hänen muistijälkeään verbin A-infinitiivin kirjoitusasusta. Vironkielisistä S2-oppijoista kahdeksan kymmenestä on ilmoittanut YKI-testin yhteydessä täyttämässään taustatietolomakkeessa käyttävänsä suomen kieltä lähes päivittäin eli lähes kaikki saavat päivittäin kuulla suomen kieltä.

Kuten edellä on mainittu, vokaalivartaloita tuottaneista kuudesta vironkielisestä S2-oppijasta viisi on tuottanut sekä vokaalivartaloja A-infinitiivin sijaan että myös pitkään vokaaliin päät-

tyviä, verbityyppi 1:een kuuluvia A-infinitiivejä. Yksi vironkielinen S2-oppija, Kaja on tuottanut kaikki pitkään vokaaliin päättyvät A-infinitiivit vokaalivartaloina. Aineistoni kymmenestä vironkielisestä S2-oppijasta neljä on siis osannut muodostaa pitkään vokaaliin päättyvistä, verbityyppiin 1:een kuuluvista verbeistä joka kerta *a/ä*-tunnuksen sisältävän A-infinitiivin, joskin A-infiniitivituotoksissa voi olla muita virheitä. Yksi tällainen muu virhe on ilmiö, joka puuttuu aineistoni englanninkielisiltä S2-oppijoilta kokonaan: kaksi vironkielistä S2-oppijaa on myös tuottanut A-infinitiivejä, jotka päättyvät virheellisesti pitkään vokaaliin. Näitä 'ylipitkiä' A-infinitiivejä on tuotettu sekä verbityyppiin 1, että verbityyppiin 2, 3 ja 4 kuuluvista verbeistä.

(47) **Haluan puhuaa** Suomen tunnetomasta julkkisistä Vesa -Keskisesta. (Imbi)

(48) ... joku **haluaa juhlia, ryyptää, laulaa, ajaa** autolla... (Imbi)

(49) asiaa **pitää muutta**, helpolla tavalla, **ei voi seuraataa** ihmisen erä elämää. ja **arvosteletää** setä huonosti! (Imbi)

(50) **Ajoisin tehtää** korjaustyöt kesäkuussa. (Aliide)

Esimerkeistä 47, 48 ja 49 käy ilmi, että Imbi osaa muodostaa A-infinitiivejä sekä oikein että kahdella eri tavalla virheellisesti: joko liian lyhyinä (vokaalivartalo) tai liian pitkinä (ylimääräinen vokaali infiniitivin lopussa). Molemmissa esimerkeissä Imbi on osannut muodostaa infiniitivirakenteen finiittimuotoisen verbin oikein ja on esimerkissä 49 osannut myös käyttää nollapersoonalausetta nesessiivirakenteessa. Esimerkeissä on kuitenkin A-infiniitivituotoksia, joiden lopussa on kolmessa tapauksessa ylimääräinen vokaali (*puhuaa, ryyptää, seuraataa*), jolloin myös verbityyppi 4:ään kuuluvat *ryypätä* ja *seurata* muistuttavat verbityyppi 1:n verbejä, joissa *taa/tää*-loppu on mahdollinen (esimerkiksi *ottaa, viettää*). *Seuraataa*-tuotoksessa infiniitivin vartalossa on myös ylimääräinen *a*-kirjain. Yhdessä tapauksessa (*arvosteletää*) verbin taivutusvartaloon on puolestaan lisätty verbityypin 1 lopussa mahdollinen *-tää*, vaikka kyse onkin verbityyppi 3:een kuuluvasta, A-infiniitivin perusmuodossa *la/lä*-loppuisesta verbistä. Esimerkissä 49 on lisäksi yksi vokaalivartalo A-infiniitivin sijaan (*muutta*). Esimerkistä 48 voidaan toisaalta havaita, että Imbi osaa myös tuottaa A-infinitiivejä täysin oikein kuten infiniitivimuodot *juhlia, laulaa* ja *ajaa* osoittavat.

Imbin tuottamat verbimuodot *seuraataa* ja *arvosteletää* viittaavat infiniitivin muodostamisen ongelmiin persoonamuodon pohjalta verbityypissä 3 ja 4, sillä näissä verbityypeissä infiniitivin vartaloa ei saa taivutusvartalosta esiin pelkästään persoonapäätteen poistamalla kuten verbityypeissä 1 ja

2 voi tehdä (astevaihteluttomissa tapauksissa). Lopputuloksen perusteella näyttää siltä, että Imbi on pyrkinyt näissä tapauksissa muodostamaan A-infinitiivin verbin persoonamuodon pohjalta vain poistamalla persoonapäätteen, kun verbityypin 3 *la/lä*-loppuisissa verbeissä pitäisi tämän lisäksi poistaa taivutusvartalon lopusta vielä *e*-kirjain ennen infinitiivin *la/lä*-päätteen lisäämistä. Verbityypissä 4 taivutusvartalosta pitäisi puolestaan poistaa vielä *a*- tai *ä*-kirjain ennen *ta*-tunnuksen lisäämistä. Kahden virheellisen A-infinitiivituotoksen vartalona on Imbillä siis verbien indikatiivin preesensin taivutusvartalo (*arvostele-*, *seuraa-*), kun A-infinitiivin vartalo on näissä tapauksissa *arvostel-* ja vartalon hahmotuksesta riippuen joko *seurat-* tai *seura-*. (S2-näkökulmasta rakennettu Whiten [2008: 167] kielioppi hahmottaa A-infinitiivin vartaloksi verbityypissä 4 *t*:n sisältävän muodon [*seurat-*], mutta ISK:n [2005: 90] mukaan molemmat edellä esiteltyt hahmotustavat ovat mahdollisia eli *t* voi olla joko vartalon loppuäänne tai taivutuspäätteen alkuosa.) *Arvosteletää*-verbimuodossa Imbi on lisäksi lisännyt taivutusvartalon perään virheellisesti kirjainyhdistelmän *-tää*, mihin päättyviä verbejä löytyy vain verbityypistä 1 (esimerkiksi *hävittää*, *käyttää*, *heittää*). Lopputuloksena on siis jonkinasteinen verbityyppi 3:n ja verbityyppi 1:n yhdistelmä. Muualla teksteissään Imbi osaa kyllä käyttää oikein toista verbityyppi 3:een kuuluvaa *la-/lä*-loppuisista verbiä A-infintiivissä, mutta tällöin on kyse suomen kielessä hyvin yleisestä verbistä *tulla*. Se on Suomen kielen taajuussanaston (1979: 495) mukaan 16. yleisin sana, kun taas *arvostella* on vasta sijalla 1752 (mts. 293) eli jo selvästi harvinaisempi verbi. Se, ettei Imbi ole osannut lisätä A-infintiiviin *arvostella*-verbille kuuluvaa infinitiivin *la*-tunnusta, vahvistaa tulkintaa, ettei Imbi hallitse vielä A-infinitiivin perusmuodon muodostamista persoonamuodon pohjalta kaikissa verbityypeissä. *Arvostella*-verbin merkitysvastineet virossa ovat *kritiseerida*, *arvustada*, *retsenseerida* (Suomi–virosuursanakirja 1 2003: s.v. *arvostella*), joten on mahdollista, että samanhahmoisen merkitysvastineen *arvustada* -infinitiivin päätte on saattanut antaa mallia Imbin tuottamalle *arvosteletää*-muodolle. On kuitenkin muistettava, että Imbi on osannut tuottaa oikein A-infinitiivit *ajaa* ja *laulaa*, joiden samanhahmoiset käänkösvastineet virossa ovat *ajada* ja *laulda* (Suomi–virosuursanakirja 1 2003: s.v. *ajaa*, *laulaa*). Nämä verbit ovat tosin yleisempiä suomen kielen verbejä kuin *arvostella*: Suomen kielen taajuussanastossa (1979: 285, 381) *ajaa* on sijalla 431 ja *laulaa* sijalla 809.

Imbin esimerkissä 48 tuottama A-infinitiivi *ryyppää* ei kirjoitusasunsa perusteella toisaalta anna viitteitä yrityksestä rakentaa tuotos verbin persoonamuodon pohjalta, koska indikatiivin preesensin taivutusvartalo olisi tässä tapauksessa *ryyppää*- ja Imbin tuotoksesta puuttuu sekä vahva aste että taivutusvartalon lopusta toinen vokaali. Tuotoksen perusteella näyttää siltä, että pohjana on Imbin muistikuva verbin A-infinitiivin kirjoitusasusta. Näyttääkin siltä, että Imbi on käyttänyt monen-

laisia strategioita A-infinitiivejä muodostaessaan. Imbin 'ylipitkissä' A-infinitiiveissä näkyy lisäksi vokaaliharmoniasääntöjen horjumista *ryypätää-* ja *arvosteletää-*verbituotoksissa. *Ryypätä-*verbillä on viron kielessä samanhahmoinen käännösvastine *rüübata* (Suomi–viro-suursanakirja 2 2003: s.v. *ryypätä*), mikä on voinut antaa osaltaan mallia Imbin A-infinitiivituotoksen vartalossa olevalle vokaaliharmoniavirheelle. Jälkimmäisessä vokaaliharmoniaa rikkova *tää-*pääte on edellämäinitun mukaisesti jo itsessään virheellinen, sillä oikea A-infinitiivin pääte on tässä tapauksessa *-la*. Analysoin vokaaliharmoniavirheitä tarkemmin seuraavassa alaluvussa.

Esimerkissä 50 Aliiden tuottama A-infinitiivi (*tehtää*) sisältää puolestaan sekä kluusilin oikeinkirjoitusvirheen (*d/t*) että ylimääräisen vokaalin A-infinitiivin lopussa. Siten verbityyppi 2:een kuuluvan *da/dä-*lopun sijaan verbissä on verbityyppi 1:ssä mahdollinen *taa/tää-*loppu. Muualla teksteissään Aliide on kuitenkin osannut tuottaa A-infinitiivit oikein, ja niiden joukossa on myös kaksi muuta verbityyppi 2:een kuuluvaa verbiä (*viedä*, *myydä*), joten kyse ei ole systemaattisemmasta eri verbityyppien A-infinitiivien sekoittumisesta. Finiittimuotoisen verbin kirjoitusasun Aliide on puolestaan ilmeisesti muistanut virheellisesti, koska hän käyttää *aikoa-*verbistä samalla tavalla virheellistä muotoa kahdesti teksteissään: *ajoin* vrt. *aikoin* (esimerkissä 50) ja muualla tekstissään muodossa *ajon* vrt. *aion*. *Aikoa-*verbillä ei ole virossa samanhahmoista käännösvastinetta, vaan sen merkitysvastine on virossa *kavatseda*, *plaanitseda*, *mõtelda* (*midagi teha*) (Suomi–viro-suursanakirja 1 2003: s.v. *aikoa*). Finiittimuotoisen verbin konditionaalin tunnus on oikein, mutta verbissä on oikeinkirjoitusvirheen (*i:n* sijaan *j*) lisäksi astevaihteluvirhe (*ajoin* vrt. *aikoin*). *Aikoa-*verbin tuotoksista ei voi kuitenkaan päätellä, miten Aliide hahmottaa verbin A-infinitiivin perusmuodon (esim. *ajoa* vai *aikoa*), joten ei voida tietää, onko hänen käsityksessään verbin perusmuodosta astevaihtelun käynnistävää *k-*kirjainta vai ei. Käsittelen astevaihteluvirheitä tarkemmin alaluvussa 6.2.3.

Imbin ja Aliiden ylimääräisen vokaalin A-infinitiivin lopussa sisältävät tuotokset viittaavat nähdäkseni siihen, että nämä S2-oppijat ovat jo hahmottaneet viron kielestä poikkeavan, mutta suomen kielen A-infinitiiville verbityypissä 1 mahdollisen ilmiön, jossa A-infinitiivin perusmuoto päättyy pitkään vokaaliin. Samalla voidaan ajatella, että asian omaksuminen ja sen hallinta on vielä kesken, koska molemmat näyttävät myös yllleistävän tätä ilmiötä tapauksiin, joihin se ei sovellu: verbityyppi 1:n vokaaliyhtymään päättyvä A-infinitiivin perusmuoto (*puhuua*), verbityyppi 2:n A-infinitiivi (*tehtää*), verbityyppi 3:n A-infinitiivi (*arvosteletää*) sekä verbityyppi 4:n A-infinitiivi (*ryypätää*, *seuraa*, *taa*). Imbillä merkkejä yllleistämisestä on runsaammin kuin Aliidella, joka näyttää jo hallitsevan pa-

remmin sen, milloin A-infinitiivi päättyy pitkään vokaaliin: Aliidella on yhden virheellisesti 'ylipitkän' infinitiivin (*tehtää*) lisäksi kolme oikein tuotettua verbityyppi 1:een kuuluvaa A-infinitiiviä (*järjestää, vaihtaa, soittaa*) eikä yhtään vokaalivartalotuotosta A-infinitiivin sijaan.

6.2.2 Vokaaliharmoniavirheet

Vokaaliharmoniavirheitä löytyi yhteensä 11 kappaletta kaikkiaan kuudelta vironkieliseltä S2-oppijalta. Esitän analyysini kohteena olevista rakenteista löytyneiden vokaaliharmoniavirheiden jakautumisen S2-oppijoiden kesken taulukossa 10.

Taulukko 10. Vokaaliharmoniavirheiden jakautuminen vironkielisten S2-oppijoiden kesken.

koodinimi	vokaaliharmoniavirheet (kpl)
Kaja	4
Imbi	2
Pilve	2
Kadri	1
Linda	1
Piret	1
Aliide	–
Inger	–
Laine	–
Mari	–

Kolmella S2-oppijalla eli Kajalla, Imbillä ja Pilvellä vokaaliharmoniavirheitä on enemmän kuin yksi: Kajalla neljä, Imbillä kaksi ja Pilvellä myös kaksi kappaletta.

(51) ... olisi hyvä jos **saisit tulla käyma**... (Kaja)

Esimerkin 51 tuottanut Kaja on osannut tuottaa verbiketjun finiittimuotoisen verbin oikein konditionaalissa, mutta finiittimuotoiseksi verbiksi sopisi suomen kielessä paremmin *voida*-verbi kuin Kajan valitsema verbi *saada*. Kajan tuottamasta tekstistä voidaan nimittäin päätellä, että esimerkissä 51 puhuteltava henkilö ei tarvitse kolmannelta osapuolelta lupaa vierailuunsa kirjoittajan luona, sillä esimerkin 51 ilmaisu edeltää tietoa siitä, että seuraavalla viikolla kirjoittaja on lomalla ja hänelle sopisi silloin, että tekstissä puhuteltava henkilö tulisi käymään. Finiittimuotoisen verbin valinnassa voi nähdä viron vaikutusta, sillä suomen *saada*-verbin samanhahmoinen käännösvastine viroksi on *saada*, mutta vironkielisellä *saada*-verbillä on myös toinen merkitys eli 'voida'. *Eesti-soome sõnaraamat* (2001: s.v. *saada*) mukaan ilmaisu *ma ei saa tulla* kääntyy suomeksi muodossa 'en voi tulla'. On kuitenkin muistettava, että myös suomen kielessä verbi *saada* voi joskus saada myös merkityksen 'voida, saattaa' (Kieli-toimiston sanakirja 2006: s.v. *saada*): *Tilatut tavarat saa noutaa huomenna. Täällä saamme olla rauhassa*. Sen arvioiminen, onko *saada*-verbiä käytetty oikein, vaatiikin aina koko lauseen merkityksen tulkintaa. Vironkielisten S2-oppijoiden aineistosta löytyy analysoimistani rakenteista nähdäkseni yhteensä kolme tapausta, joissa on käytetty *saada*-verbiä, kun tekstin merkitysyhteyden perusteella sopiva valinta olisi ollut *voida*-verbi. Kajan tuottaman esimerkin 51 lisäksi muut kaksi tällaista tapausta löytyvät toisen kirjoittajan, Pilven teksteistä.

Kaja on osannut valita esimerkissä 51 oikein A- ja MA-infinitiivit tuottamassaan verbiketjussa (*saisit tulla käyma*) ja A-infinitiivi on myös muodostettu oikein. Sen sijaan MA-infinitiivistä puuttuu tarvittava sijapäätte eli MA-infinitiivin illatiivi ja infinitiivin tunnuksessa on vokaaliharmoniavirhe. Vokaaliharmoniavirhe ja sijapäätteen puuttuminen MA-infinitiivistä *käydä*-verbin osalta ei vaikuta Kajalla satunnaiselta lipsahdukselta, sillä hän on käyttänyt *käydä*-verbistä MA-infinitiiviä myös toisessa verbiketjussa (*tulet kayma*) ja tälläkin kertaa verbistä puuttuu illatiivin päätte. Tässä tuotoksessa on myös kaksikin vokaaliharmoniavirhettä (*kayma*), joskin ensimmäisen tavun *a*:n voi tulkita olevan satunnainen lipsahdus, sillä Kaja on käyttänyt *käydä*-verbin MA-infinitiivin illatiivista kahdesti muotoa *käyma* muualla teksteissään. Sijapäätteen puuttumista voi selittää äidinkielen vaikutus, sillä viron kielessä MA-infinitiivin illatiivilla ei ole sijapäätettä (ks. Remes 2015: 153). Viron kielessä illatiivin (ja instruktiivin) päätteet ovat kuluneet ma-infinitiivissä pois, ja muodot ovat yhdistyneet päätetömäksi perusinfinitiiviksi (mp.) Siten suomen kielen MA-infinitiivin illatiivimuotoa *käymään* vastaa viron kielessä sijapäätteetön ma-infinitiivi *käima*, jonka merkitysvastineet suomessa ovat *kävellä*, *käy-*

dä, kulkea (Eesti-soome sõnaraamat 2001: s.v. *käia*). Toisaalta Kaja on osannut muodostaa muualla teksteissään kahdesti sijapäänteen sisältävän MA-infinitiivin illatiivin, vaikka näissä tuotoksissa (*ototaman, ymärtämään*) onkin muuta virheellisyttä. Kaja siis osoittaa merkkejä myös kohdekielen eli suomen kielen MA-infinitiivin rakenteiden omaksumisesta. Vironkielisten S2-oppijoiden tekseistä löytyy yhteensä neljä tapausta, jossa on käytetty sijapääntetöntä MA-infinitiiviä. Jokaisessa niistä on kyse samasta verbistä *käydä*. Kolme niistä ovat edellämainitut Kajan tuotokset ja neljäs Ingerin teksteistä löytynyt (*voitko joskus tulla käymä*). Käsittelen vironkielisten S2-oppijoiden MA-infinitiivituotoksia tarkemmin omassa alaluvussa.

Esimerkissä 51 olevan vokaaliharmoniavirheen ja vironkielisten S2-oppijoiden muidenkin vokaaliharmoniavirheiden osalta voi pohtia, mikä merkitys on sillä, ettei viron yleis- ja kirjakielessä ole vokaaliharmoniaa (kts. Remes 2015: 29). Vokaalit *ä, ö* ja suomalaista *y*:tä vastaava *ü* voivat esiintyä vain sanan ensimmäisessä tavussa. Vokaalisoinnuttomuuteen johtaneiden muutosten sekä muun äännekehityksen vuoksi yleisviron fonologisessa järjestelmässä esiintyvät vain ensi tavussa edellämainittujen vokaalien lisäksi vokaalit *o* ja *õ*. Kaikissa tavuissa esiintyviä vokaaleja ovat ainoastaan *a, e, i* ja *u*. (mp.). Toisaalta on muistettava, että vokaaliharmoniaa ei ole myöskään englannin kielessä ja sieltä puuttuvat lisäksi aakkosista kirjaimet *ä* ja *ö*, joskin äänneistä nämä vokaalit on mahdollista löytää (ks. McAlester et al 1992: 8; Christophersen & Sandved 1971: 6). Vokaaliharmonian ja myös *ä-* ja *ö-* kirjainten puuttuminen englannin kielestä voi nähdäkseni vaikeuttaa asian omaksumista varsinkin opintojen alussa, mutta pohdittavaksi jää, voiko se selittää englanninkielisten S2-oppijoiden virheitä vielä keskitasollakin – vai onko silloin kyse pikemminkin opetuksen virheistä ja/tai kielellisestä kyvykkyydestä, minkä vuoksi vokaaliharmoniaa ilmiönä ei ole ymmärretty eikä sen sääntöjä osata siksi soveltaa. Vironkielisten S2-oppijoiden osalta lähdekielen negatiivisen siirtovaikutuksen mahdollisuutta vielä keskitasollakin vahvistaa kuitenkin nähdäkseni se, että vokaalit *ä, ö* ja *ü* esiintyvät viron kielessä vain ensimmäisessä tavussa, jolloin ne eivät siis voi virossa esiintyä infinitiivien tunnuksissa, joista vironkielisten S2-oppijoiden vokaaliharmoniavirheet pääasiassa löytyivät. Vaikka viron kielessä ei olekaan vokaaliharmoniaa, vokaalien esiintymiselle eri tavuissa on kuitenkin omat rajoituksensa, jotka voivat aiheuttaa negatiivista siirtovaikutusta. Tätä vaikutusta voi vahvistaa suomenkielisen verbin samanhahmoinen käännösvastine virossa kuten esimerkissä 51 voi ajatella tapahtuneen (*käima* vrt. *käymään*). Näin on nähdäkseni käynyt myös yhdessä Kajan A-infinitiivin sijaan tuottamassa vokaalivartalossa (*näytta*), jonka samanhahmoinen käännösvastine virossa on *näidata* (Suomi–viro-suursanakirja 1 2003: s.v. *näyttää*).

Seuraavissa esimerkeissä analyysini kohteena olevien rakenteiden vokaaliharmoniavirheet esiintyvät A-infinitiivien perusmuodon tunnuksessa.

(52) ... kun **en halu luketä** tästä... (Kaja)

(53) ... ja sitten **voi keksia** vielä tekemisi... (Pilve)

(54) ... että kuntaa **saa** täällä **tehta** paljon. (Pilve)

Esimerkissä 52 Kaja on tuottanut A-infinitiivin perusmuodon, jossa on vokaaliharmoniavirheen lisäksi virheellinen tunnus eli *-tä*, kun oikea tunnus on tälle verbityyppiin 1 kuuluvalla *lukea*-verbille *-a*. Pidän todennäköisenä, että virheellisen tunnuksen pohjana on *lukea*-infinitiivin vironkielinen käännösvastine *lugeda* (Suomi–viro-suursanakirja 1 2003: *lukea*), sillä molempien verbien A-infinitiivissä on samanhahmoisuutta ja sitä on myös verbin persoonataivutuksessa astevaihtelun osalta, vaikka suomen ja viron astevaihtelujärjestelmä onkin erilainen: *lukea: luen* ja *lugeda: loen*. Sen sijaan vokaaliharmoniavirhe ei esimerkissä 52 noudata viron kielen edellämainittua sääntöä, jonka mukaan vokaalit *ä, ö, ü* voivat esiintyä vain sanan ensimmäisessä tavussa. Tätä äidinkiellensä vokaalien sijainnin ehtoa noudattamalla Kaja olisi itse asiassa kyennyt tuottamaan vokaaliharmonian kannalta oikean muodon *luketa*. Vastavankaltainen tapaus esiteltiin lyhyesti jo edellisen alaluvun lopussa (*arvosteletää*), jossa Imbin tekemän vokaaliharmoniavirheen selitystä ei myöskään voi etsiä edellämainituista viron kielen vokaalien sijaitsemista koskevista säännöistä. Näyttääkin siltä, että Kajalla ja Imbillä on vielä varsin horjuva käsitys suomen kielen vokaaliharmoniasta: *ä*-vokaalia osataan jo käyttää lähdekielen mallin vastaisesti ja kohdekielen mallin mukaisesti myös jälkitavussa, mutta *ä*-vokaalia käytetään sielläkin, minne sitä ei suomen kielen vokaaliharmoniasääntöjen mukaan voi sijoittaa (*luketa, arvosteletää*).

A-infinitiivin virheiden lisäksi Kajan tuottamassa esimerkissä 52 on virhe myös finiittisessä verbimuodossa: kieltomuodon lopusta puuttuu *a*-kirjain. Vironkielisten S2-oppijoiden aineistossa tämä virhe oli ainoa virhe kieltomuodossa analyysini kohteena olevissa rakenteissa. Virhe voi olla sattunainen lipsahdus tai sitten se voi myös kertoa vaikeuksista muodostaa verbityyppi 4:ään kuuluvasta *haluta*-verbistä kieltomuoto. Vaikka virossa kieltosana *ei* onkin taipumaton, indikatiivin preesensin kieltomuoto muodostetaan muuten suomen kielen tapaan verbin preesensvartalosta: *söö/n – ei söö, kannan/n – ei kannan, jätän/n – ei jätän* (Remes 2015: 169-170). *Haluta*-verbillä ei ole samanhahmoista vironkielistä käännösvastinetta, vaan sen käännösvastineet ovat *soovida* ja *tahta* (Suomi–viro-suursanakirja 1 2003: s.v. *haluta*). Siten näyttäisi varsin mahdolliselta, että virheessä näkyvät Kajan

vaikeudet kohdekielen verbityyppi 4:n verbien persoonataivutuksessa – mikäli virhettä ei siis tulkita satunnaiseksi lipsahdukseksi. Opetuskokemukseni valossa verbityyppi 4:n persoonataivutus on nimitäin monelle S2-oppijalle ainakin aluksi hankalampi taivuttaa preesensissä kuin useimmat muut verbityypit, koska *t* katoaa persoonataivutuksessa, mutta sitä seurannut *a* pysyy mukana persoonamuodossa. Tämän voisi ajatella vahvistavan tendenssiä jättää *t*:n jälkeinen *a* pois persoonataivutuksesta.

Esimerkin 53 tuottanut Pilve on puolestaan osannut muodostaa verbiketjun finiittimuotoisen verbin oikein ja A-infinitiivikin on vokaaliharmoniavirhettä lukuunottamatta oikein tuotettu. Tähän vokaaliharmoniavirheeseen vaikuttavana tekijänä voi olla se, että viron kielessä vokaalit *ä*, *õ* ja *ü* voivat edellämainitun mukaisesti esiintyä vain ensimmäisessä tavussa. Toisaalta virhe voi kertoa myös ope- tuksen virheistä ja/tai kielellisestä kyvykkyydestä, minkä vuoksi vokaaliharmoniaa ilmiönä ei ole täysin ymmärretty ja sen soveltamisessa on horjuntaa. Viron kielessä *keksiä*-verbillä ei ole samanhahmoista merkitysvastinetta, vaan sen käänkösvastineita ovat mm. *leiutada*, *leida* ja *välja mõelda* (Viro–suomi- suursanakirja 1 2003: s.v. *keksiä*). Tilanne on siis eri kuin esimerkissä 52, jossa viron ma-infinitiivin (*käima*) voi ajatella lisäksi antaneen mallia oppijan tuottamalle *käyma*-muodolle vokaaliharmoniavir- heineen. Viron kielessä on kyllä *keksida*-verbi, mutta se merkitsee hyppelemistä tai kerskumista (Eesti- soome sõnaraamat 2001: s.v. *keksida*).

Esimerkissä 54 Pilve on osannut muodostaa finiittimuotoisen verbin oikein, joskin lau- seyhteyteen sopivampi verbi suomen kielessä olisi *voida*, sillä Pilve antaa seuraavaksi tekstissään esi- merkkejä siitä, mitä kunta voisi tehdä, jotta nuorille saataisiin mielekästä tekemistä vapaa-aikana. Esi- merkissä 54 voi esimerkin 51 tavoin nähdä finiittimuotoisen verbin valinnassa viron vaikutusta, sillä edellämainitun mukaisesti vironkielisellä *saada*-verbillä on kaksi merkitystä: 'saada' ja 'voida' (Eesti- soome sõnaraamat 2001: s.v. *saada*). A-infinitiivin vokaaliharmonia- ja myös kluusilin oikeinkirjoitus- virheen (*tehta*) voi tulkita satunnaiseksi lipsahdukseksi, sillä myöhemmin tekstissä Pilve osaa tuottaa *tehdä*-muodon täysin oikein (*nuoret haluavat tehdä*). Toinen vaihtoehto on tulkita virheellinen *tehta*- muoto merkiksi siitä, ettei Pilve ole vielä täysin omaksunut suomen kielen vokaaliharmoniaa, vaan tulee edelleen helposti tuottaneeksi myös vokaaliharmoniavirheitä oikein tuotettujen muotojen rinnalla. Viron kielen vastaavan verbimuodon *teha* (Viro–suomi-suursanakirja 2 2003: s.v. *tehdä*) samanhah- moisuuden voi myös ajatella antavan tukea verbin muodostamiseen suomeksi, jolloin se on yksi mah- dollinen tekijä vokaaliharmoniavirheen syntymisessä.

Puolet vokaaliharmoniavirheitä tehneistä vironkielisistä eli kolme S2-oppijaa (Kadri, Linda ja Piret) on tehnyt analyysini kohteena olevissa rakenteissa vokaaliharmoniavirheen vain kerran. Kadri ja Piret ovat tuottaneet *mennä*-infinitiivin muodossa *menna* ja Linda on tuottanut *leikkiä*-infinitiivin muodossa *leikkia*. *Mennä*-verbillä on samanhahmoinen vironkielinen käännösvastine *minna*, kun taas *leikkiä*-verbillä ei ole samanhahmoista käännösvastinetta, vaan se on *mängida; mängelda* (Suomi–viro-suursanakirja 1 2003: s.v. *mennä, leikkiä*). Pohdittavaksi jää, kuinka moni aineistoni vokaaliharmoniavirheistä voi olla satunnainen lipsahdus ja kuinka moni todella viittaa siihen, että vokaaliharmoniasäännöt eivät olisi S2-oppijalla vielä vakiintuneet niiden puutteellisesta omaksumisesta ja mahdollisesti myös lähdekielen vaikutuksesta johtuen. Tämän osoittaminen vaatisi aineiston analysointia myös muiden kuin infiniitivirakenteiden osalta (kaikki finiittimuotoiset verbit ja nominit), mikä jää tutkimukseni rajauksen ulkopuolelle.

6.2.3 Astevaihteluvirheet

Vironkielisiltä S2-oppijoilta löytyneet astevaihteluvirheet esiintyvät viidessä eri verbimuodossa: A-infinitiivissä (2 kpl), MA-infinitiivissä (2 kpl), A-infinitiivin sijaan tuotettu vokaalivartalossa (1 kpl), indikatiivin preesensissä (2 kpl) ja konditionaalin preesensissä (2 kpl). Esitän astevaihteluvirheiden jakautumisen vironkielisten S2-oppijoiden kesken taulukossa 11.

Taulukko 11. Astevaihteluvirheiden jakautuminen vironkielisten S2-oppijoiden kesken.

koodinimi	astevaihteluvirheet (kpl)
Kaja	3
Linda	2
Aliide	1
Imbi	1
Laine	1
Mari	1

Inger	–
Kadri	–
Pilve	–
Piret	–

Kuten edeltävässä vokaalivartalotuotoksia käsitelleessä alaluvussa (6.2.1) on manittu, ero suomen ja viron kielen astevaihtelujärjestelmien välillä on suuri (Remes 2015: 55). Kun suomen kielessä vaihtelussa ovat yksinäis- ja geminaattaklusiilit *p, t, k*, virossa astevaihtelu on laajentunut koskemaan myös osin yksinäis-s:ää sekä muita geminaattakonsonantteja, konsonanttiyhtymiä, pitkiä vokaaleja ja diftongeja. Alkuperäiset tavusuhteet, jotka ovat vaikuttaneet vahvan ja heikon asteen esiintymiseen, eivät ole siellä enää useinkaan säilyneinä lukuisten ääntenmuutosten vuoksi. Virossa astevaihtelu on täysin morfologistunut, ja taipuvan sanan paradigman ominaisuuksiin kuuluu joko astevaihteluttomuus tai astevaihtelu. Suomen kielessä astevaihtelu on viroon verrattuna selvästi säännöllisempää ja poikkeuksineen helpommin säännötettävää. (Remes 2015: 55.)

Esimerkissä 55 viron kielen vaikutus voi olla yksi osatekijä astevaihteluvirhettä selittäessä.

(55) Päiväkodissa lapsi **totuu olemaan** itsenäinen. (Linda)

Esimerkin 55 tuottanut Linda on osannut sekä valita oikean infinitiivin että tuottaa sen täysin oikein. Käsittelemän MA-infinitiivin valinnan onnistumista ja sen muodostamisessa esiintyneitä virheitä tarkemmin alaluvussa 6.2.5. Linda on osannut tuottaa myös adverbiaalisen asemassa olevaa infinitiiviä edeltävän predikaatin lähes oikein: ainoa virhe on persoonamuodon heikko aste vahvan asteen sijaan. Mikäli virhettä ei tulkita satunnaiseksi lipsahdukseksi, sitä saattaa osittain selittää viron antama malli, jossa persoonapäätteet liitetään aktiivin indikatiivin preesensissä aina samanlaiseen vartaloon (Remes 2015: 168). Siten verbin kaikki persoonamuodot eli myös kolmannet persoonat ovat heikossa asteessa silloin, kun kyse suorasta eli heikkenevästä astevaihtelusta, jossa da-infinitiivi on vahvassa ja aktiivin indikatiivin preesens heikossa asteessa (Remes 2015: 168, 184). Verbin vironkielinen käännösvastine on *harjuda* ja *viluda* (Suomi–viro-suursanakirja 2 2003: s.v. *tottua*) eli se ei kuitenkaan tarjoa samanmahmoista mallia verbin tuottamiseen. Virheen tuottamisen taustalla voivat nähdäkseni olla ainakin suomen

kielen astevaihtelun omaksumisen haasteet verbityypissä 1. Opetuskokemukseni valossa ainakin osalle opiskelijoista on vaikea muistaa, että verbityyppi 1:n astevaihtelun piirissä olevien verbien 3. persoonamuodot ovat vahvassa asteessa, kun suurin osa persoonamuodoista on heikossa asteessa. Tätä vaikeutta voi vironkielisillä S2-oppijoilla vahvistaa viron taivutusmalli, jossa persoonapäätteet liitetään aktiivin indikatiivin preesensissä aina samanlaiseen vartaloon.

Esimerkissä 56 viron astevaihtelusäännöt eivät puolestaan anna mallia heikkoasteiselle MA-infinitiivituotokselle.

(56) Muuto meni hyvin, **oli** paljon kavereita **autamassa**. (Imbi)

Imbi on osannut muodostaa verbiliiton lähes oikein: ainoa virhe on MA-infinitiivin heikko aste. Viron kielessä ma-infinitiivin vartalo on aktiivissa astevaihtelusanoilla aina vahvassa asteessa eli viron kielen astevaihtelusäännöt eivät tarjoa selittävää tekijää Imbin heikkoasteiselle infiniitivimuodolle. MA-infinitiivin inessiivimuodon *auttamassa* käännösvastine tosin virossa on *aitamas* (*aitama/aidata/aitan*), joten pohdittavaksi jää, voiko ma-infinitiivin inessiivin kirjoitusasu *aitamas* antaa mallia suomen kielen MA-infinitiivin tuottamiseen, vaikka vahvaa astetta edustava yksinäiskonsonantti *t* ääntyy pidempänä kuin suomen kielen *t* yksinäiskonsonanttina (ks. Remes 2015: 46, 153, 190).

Suomen kielessä MA-infinitiivin vartalona käytetään monikon 3. persoonan indikatiivin preesensia, josta poistetaan persoonapäite ja lisätään infiniitivin tunnus ja tarvittava sijapäite (ks. White 2008: 244). Näin astevaihtelun piirissä olevat verbit ovat MA-infiniitivissä aina vahvassa asteessa. Imbi on siis voinut päätyä heikkoon asteeseen myös valitsemalla väärän persoonan MA-infinitiivin muodostamisen pohjaksi, sillä verbityyppi 1:een kuuluvan *auttaa*-verbin 1. ja 2. persoonat ovat heikossa asteessa indikatiivin preesensissä. Viron kielen vaikutusta todennäköisempi selitys onkin nähdäkseni kohdekielen eli suomen MA-infinitiivin muodostamissääntöjen horjuminen tai virheen luokittelu satunnaiseksi lipsahdukseksi. Kohdekielen MA-infinitiivin muodostamissääntöjen horjuminen on nähdäkseni taustalla myös esimerkissä 57, jossa Kaja on tuottanut MA-infinitiivin illatiivin heikossa asteessa.

(57) Sano tyterille tervisia ja **jäädän ototaman**... (Kaja)

Odottaa-verbin samanhahmoinen käännösvastine virossa on *oodata*, jonka ma-infinitiivin illatiivi on virossa vahva-asteinen *ootama* (Remes 2015: 190-191; Eesti Keele Instituutin verkkosanakirja Eesti

keele seletav sõnaraamat: s.v. *ootama* 11.8. 2017). Verbi kuuluu IV konjugaatioon, jossa verbeillä on käänteinen eli vahveneva astevaihtelu, joten da-infinitiivi on heikossa ja aktiivin indikatiivin preesens vahvassa asteessa (*oodata/ootan*) (Remes 2015: 189, 191). Tässäkin tapauksessa on mahdollista pohtia, voiko ma-infinitiivin illatiivin vironkielinen kirjoitusasu *ootama* antaa mallia suomen kielen MA-infinitiivin tuottamiseen, vaikka vahvaa astetta edustava yksinäiskonsonantti *t* ääntyy pidempänä kuin suomen kielen *t* yksinäiskonsonanttina. Pidän kuitenkin todennäköisempänä selityksenä kohdekielen eli suomen MA-infinitiivin muodostamissääntöjen horjumista: Kajakin on voinut päätyä heikkoon asteeseen valitsemalla väärän persoonan MA-infinitiivin muodostamisen pohjaksi, sillä verbityyppi 1:een kuuluvan *odottaa*-verbin 1. ja 2. persoonat ovat heikossa asteessa indikatiivin preesensissä. Satunnainen lipsahdus ei vaikuta Kajan tapauksessa todennäköiseltä, sillä hän on käyttänyt muualla teksteissään toisenkin kerran *odottaa*-verbistä heikkoasteista muotoa, tällä kertaa konditionaalien preesensissä (*ototaisimme nyt sinua lapsen kanssa käymä*). Kaja on osannut muodostaa adverbiaalimääritteen asemassa olevaa infinitiiviä edeltävän predikaatin lähes oikein: klusiilin oikeinkirjoitusvirheen lisäksi monikon 1. persoonan preesensin konditionaalissa on vain astevaihteluvirhe. Suomen kielessä aktiivin konditionaalien preesens muodostetaan indikatiivin preesensin monikon 3. persoonan taivutusmuodon pohjalta, joten astevaihtelun piirissä olevat verbityyppi 1:n verbit kuten esimerkiksi *odottaa*-verbi ovat konditionaalissa vahvassa asteessa kaikissa persoonissa (kts. White 208: 211). Virossa konditionaalien tunnus *-ksi-* liitetään aktiivissa indikatiivin preesensistä saatavaan vartaloon, jolloin osalla verbejä (III konjugaation verbit, jossa da-infinitiivi on vahvassa ja aktiivin indikatiivin preesens kokonaisuudessaan heikossa asteessa) muoto on heikkoasteinen. *Oodata*-verbi kuuluu kuitenkin edellämainitun mukaisesti IV konjugaatioon, jossa verbeillä on käänteinen eli vahveneva astevaihtelu eli viron astevaihtelumalli ei selitä Kajan heikkoasteisia muotoja. Pidänkin todennäköisenä, että Kaja on lähtenyt rakentamaan konditionaalialia kohdekielen *odottaa*-verbin persoonataivutuksen pohjalta, mutta on muodostanut konditionaalien väärän persoonamuodon pohjalta (esim. *odotamme*), jolloin konditionaaliin on jäänyt virheellisesti heikko aste. Tätä polkua saattaa vahvistaa viron kielen taivutusmalli, jossa konditionaalien tunnus liitetään aktiivin indikatiivin preesensistä saatavaan vartaloon, eikä pohjana tarvitse käyttää tiettyä persoonaa.

Kajan MA-infinitiivituotoksessa esimerkissä 57 on astevaihteluvirheen lisäksi vielä klusiilin oikeinkirjoitusvirhe ja MA-infinitiivin illatiivin päätte on jäänyt puutteelliseksi, sillä siitä puuttuu *a*. Myös Kajan tuottamassa finiittisestä verbimuodosta *jäädän* puuttuu passiivin päätteestä *ä*. Vastaava passiivimuoto viron kielessä olisi *jäädakse* (kts. Remes 2012: 151). Puutteellisissa päätteissä voi olla

kyse satunnaisesta lipsahduksesta, sillä Kaja on osannut muualla tekstissään tuottaa MA-infinitiivin illatiivin sijapäänteen oikein yhden kerran (*ymärtämään*), vaikka tuotoksesta puuttuukin yksi *m*-kirjain sanan alusta, minkä olen tulkinnut satunnaiseksi lipsahdukseksi. Kahden puutteellisen päänteen tulkinnaassa toinen mahdollisuus nähdäkseni on, että pitkien vokaalien puuttuminen jälkitavuihin viroon kielessä voi vaikeuttaa pitkien vokaalien merkitsemistä sanojen jälkitavuihin myös suomen kielen tuotoksissa.

Esimerkissä 58 Mari on tuottanut A-infinitiivin virheellisesti heikossa asteessa.

(58) Varmasti vanhemmat **haluaisit viittää** ennemmän aikaa lasten kanssansa... (Mari)

Mikäli infinitiivin heikkoasteisuutta ei tulkita satunnaiseksi lipsahdukseksi, Marikin on voinut päätyä virheelliseen tuotokseen muistelemalla verbin preesensin persoonamuotoa esim. heikkoasteisessa yksikön 1. persoonassa, joka on muodostamisen pohjana mm. kieltomuodossa ja imperatiivissa. *Viittää*-verbin käänkösvastine virossa on puolestaan *veeta*, joka on III konjugaatioon kuuluvana verbinä heikkenevässä astevaihtelussa, jolloin *da*-infinitiivi on vahvassa ja persoonamuodot ovat heikossa asteessa (esim. *veedan*) (Remes 2015: 184, 187). Äidinkielen astevaihtelun säännöt eivät siis näytä antavan mallia kohdekielen virheellisesti heikkoasteelle tuotokselle. Tässäkin tapauksessa jää pohdittavaksi, onko *veeta*-infinitiivin kirjoitusasu antanut tukea Marin *viittää*-tuotokselle, vaikka *veeta*-muodossa vahvaa astetta edustava *t* äännyy pidempänä kuin suomen kielen *t* yksinäiskonsonanttina. Pidän todennäköisempänä tässäkin tapauksessa, että Marin heikkosteinen A-infinitiivituotos on joko satunnainen lipsahdus tai hän on pyrkinyt muodostamaan A-infinitiivin kohdekielen eli suomen persoonamuodoista. Marin tuottamassa finiittisessä verbimuodossa on sen sijaan havaittavissa äidinkielen vaikutusta: Mari on osannut käyttää oikeaa, suomen kielen mukaista konditionaalinn tunnusta *-isi*, mutta on käyttänyt persoonapäänteenä oikean *vat*-päänteen sijaan *t*-kirjainta, joka vastaa todennäköisesti viroon kielen monikon 3. persoonan konditionaalinn persoonapääntettä *-d* (Remes 2015: 159, 168). Virossa myös *b*, *d* ja *g* ovat soinnittomien äänneiden merkkejä ja äännyvät miltei samoin kuin suomen vokaaliväliset *p*, *t* ja *k*, mutta hieman lyhyempinä ja heikkotehoisempina (mts. 36).

Linda ja Laine ovat puolestaan muodostaneet teksteissään kumpikin kerran heikkoasteisen muodon *tietää*-verbistä. Olen analysoinut Lindan heikkoasteista vokaalivartalotuotosta (*haluan tiedä miäk on teidän aikataulu*) jo vokaalivartalotuotosten analyysin yhteydessä alaluvussa 6.2.1. Laineen tuottamaan A-infinitiiviin (*tiedää*) sopii nähdäkseni sama tulkinta kuin Lindan *tiedä*-

vokaalivartalotuotokselle. Laine on siis todennäköisesti päätenyt vokaalivartaloon sitä kautta, että on yrittänyt muodostaa verbin A-infinitiivin muistelemalla verbiä persoonamuodossa ja poistamalla sitten persoonapäätteen. Toinen mahdollinen selitys voisi tässäkin tapauksessa (Lindan tekemän astevaihteluvirheen tavoin) olla, että Laine on muodostanut infinitiivin viron vastaavan verbin da-infinitiivin pohjalta. *Tietää*-verbin A-infinitiivin vastine virossa on samanhahmoinen da-infinitiivi *teada*, mutta on kuitenkin muistettava, että *d* ääntyy siinä miltein samoin kuin suomen kielen *t* (ks. Remes 2015: 36, 188). Verbi kuuluu myös III konjugaatioon eli da-infinitiivi on vahvassa (*teada*) ja aktiivin indikatiivin preesens heikossa asteessa (*tean, tead, teab, teame, teate, teavad*) eli lähdekielen astevaihtelun malli ei ole voinut tarjota tukea Laineen heikkoasteiselle A-infinitiivituotokselle. Laineen astevaihteluvirheen luokittelu satunnaiseksi lipsahdukseksi ei vaikuta yhtä mahdolliselta kuin esimerkkien 55-58 osalta, koska kyse ei ole yksinäiskonsonantista geminaatan sijaan, vaan *d*:stä *t*:n sijaan, mikä noudattaa suomen kvalitatiivisen astevaihtelun sääntöjä.

Toisaalta Laine on muodostanut muualla teksteissään kolmesta verbityyppi 1:een kuuluvasta eri verbistä vahva-asteiset vokaalivartalot (*soitta, laitta, kulutta*), mikä niiden osalta näyttäisi puhuvan sitä vastaan, että nämä vokaalivartalot on muodostettu suomen kielen persoonamuodon pohjalta, koska useimmissa persoonissa, kuten juuri taivutuksen pohjana usein käytettävässä yksikön esimmäisessä persoonassa on heikko aste. Näistä verbeistä vain *kuluttaa*-verbillä on viron kielessä samanhahmoinen käännösvastine *kulutada*, joka ei kuitenkaan ole II konjugaatioon kuuavana verbinä astevaihtelussa. Siten senkään vironkielinen käännösvastine ei tarjoa mallia vahvan asteen käyttämiseen suomenkielisessä tuotoksessa. Näiden verbien osalta (*soittaa, laittaa, kuluttaa*) näyttäisikin siltä, että Laine on muistanut hyvin verbien suomenkielisen kirjoitusasun A-infinitiivissä, mutta pitkän vokaalin mahdollisuus A-infinitiivissä ei nähtävästi ole hänellä vielä vakiintunut., koska hän tuottaa teksteissään useampia vokaalivartaloita (yhteensä 5 kpl). Toisaalta nämä vahvat vokaalivartalot voivat myös kertoa siitä, että Laine osaa jo soveltaa varsin hyvin suomen kielen astevaihtelusääntöjä ainakin kvantitatiivisen astevaihtelun osalta. Astevaihteluvirhe kvalitatiivisessa astevaihtelussa (*tiedää*) olisikin tässä tulkinnassa lähinnä merkki pienestä horjumisesta astevaihtelun yleisessä hallinnassa tai sitten merkki kvalitatiivisen astevaihtelun soveltamisen vaikeuksista.

Kun tarkastellaan kokonaisuudessaan vironkielisten S2-oppijoiden tekemiä yleisimpiä virheitä, havaitaan, että yksi opiskelijoista, Inger, ei ole tehnyt näitä virheitä. Aliidekaan ei ole tuottanut yhtään vokaalivartaloa A-infinitiiviin sijaan eikä ole tehnyt vokaaliharmoniavirheitä analyysin kohteena

olevissa rakenteissa ja astevaihteluvirheitäkin hänellä on vain yksi (*ajoisin*). Kadri on puolestaan tehnyt yhden vokaaliharmoniavirheen, muttei yhtään vokaalivartalotuotosta eikä astevaihteluvirhettä. Mari on tehnyt yhden astevaihteluvirheen, muttei yhtään vokaaliharmoniavirhettä eikä vokaalivartalotuotosta A-infinitiivin sijaan. Näistä oppijoista 29-vuotias Inger on ilmoittanut peruskoulutukseen ammatillisen oppilaitoksen, 36-vuotias Aliide lukion, 35-vuotias Kadri yliopiston ja 48-vuotias Mari ammatillisen oppilaitoksen. Inger on kertonut sosioekonomiseksi asemakseen opiskelija ja toimialakseen kauppa-, majoitus- ja ravitsemustoiminnan, Aliide työntekijän julkisissa ja muissa palveluissa, Kadri on ilmoittanut olevansa työtön (julkiset ja muut palvelut) ja Mari on kertonut olevansa työntekijä teollisuudessa. Jokainen on kertonut käyttävänsä suomen kieltä lähes päivittäin. Inger on kertonut opiskelleensa suomea 3-5 vuotta työvoimakoulutuksessa, Mari 3-5 vuotta kansan-/kansalais-/työväenopistossa ja Kadri on ilmoittanut opiskelleensa suomea kymmenessä eri paikassa, joista seuraavissa alle vuoden kussakin: peruskoulu/kansakoulu, lukio, ammatillinen oppilaitos, ammattikorkeakoulu, yliopisto, kansan-/kansalais-/työväenopisto, itsenäinen opiskelu, työnantajan järjestämät kurssit, ulkomailla. Työvoimakoulutuksessa Kadri on ilmoituksensa mukaan opiskellut suomea 1-2 vuotta. Aliide ei puolestaan ole ilmoittanut, missä ja kuinka kauan hän on opiskellut suomea. Ingerin, Marin ja Kadrin osalta opiskeluajan pituus saattaa nähdäkseni olla yksi heitä yhdistävä ja suomen kielen osaamiseen myönteisesti vaikuttava tekijä, joka saattaa myös peittää mahdollista äidinkielen vaikutusta kohdekielen tuotoksiin.

Vironkielisistä S2-oppijoista vain Kaja on tehnyt enemmän kuin yhden virheen kaikissa yleisimmissä virhetyypeissä (vokaalivartalotuokset A-infinitiivin sijaan 3 kpl, vokaaliharmoniavirheet 3 kpl ja astevaihteluvirheet 3 kpl). 25-vuotias Kaja on ilmoittanut peruskoulutukseen peruskoulu/kansakoulu ja sosioekonomiseksi asemakseen opiskelija, muttei ole ilmoittanut, kuinka usein käyttää suomen kieltä tai missä ja kuinka kauan on opiskellut suomea. Ingeriin, Aliideen, Kadriin ja Mariin verrattuna yksi mahdollinen kohdekielen opiskeluvälineksi vaikuttava taustatekijä voi olla peruskoulutuksen jääminen Kajalla perus-/kansakoulutasolle. Oppijoiden vertailun kannalta ongelmallista kuitenkin on, etteivät Kaja ja Aliide ole ilmoittaneet, kuinka kauan he ovat opiskelleet suomen kieltä. Kajan taitotasoluokituksen (3) perusteella voi päätellä, ettei todennäköisesti ole kyse alkuvaiheen opiskelijasta, mutta avoimeksi jää, onko Kaja saavuttanut taitotason suhteellisen lyhyessä ajassa (alle vuodessa) vai onko hän Ingerin, Marin ja Kadrin tavoin opiskellut suomen kieltä jo usemman vuoden.

6.2.4 Virheet konditionaalimuodoissa ja nesessiivirakenteen subjektissa

Käsittelen tässä alaluvussa kahta pienempää virheryhmää, joissa voi havaita lähdekielen vaikutusta vironkielisten S2-oppijoiden tuotoksissa. Aineistoni vironkielisten S2-oppijat ovat tuottaneet 5 kappaletta konditionaalimuotoja, joissa näkyy lähdekielen negatiivista siirtovaikutusta. Nesessiivirakenteen subjektivirheitä vironkielisten S2-oppijat ovat tehneet edellämainitun mukaisesti englanninkielisiä S2-oppijoita selvästi vähemmän eli 3 kappaletta. Niistä ainakin kahdessa tapauksessa eli adessiivisijaisessa subjektissa on nähdäkseni kyse viron negatiivisesta siirtovaikutuksesta. Analysoin jo edellisessä alaluvussa 6.2.3 esimerkissä 58 viron todennäköistä vaikutusta finiittimuotoisen verbin konditionaalimuotoon (*vanhemmat haluaisit vietää*) astevaihteluvirheen erittelyn yhteydessä. Vastaavia tapauksia on aineistossa kaksi muutakin.

(59) Uutiset **voisit olla** pitemmät... (Laine)

(60) ... ja ihmist **voisit muista** ette tähtikin on ihmine (Kaja)

Esimerkeissä 59 ja 60 on käytetty oikeaa, suomen kielen mukaista konditionaalin tunnusta *-isi*, mutta persoonapäätteenä on käytetty oikean *vat*-päätteen sijaan *t*-kirjainta, jonka pohjana on todennäköisesti ollut viron kielen monikon 3. persoonan konditionaalinen persoonapäätte *-d* (Remes 2015: 159, 168). Virossa myös *b*, *d* ja *g* ovat soinnittomien äänteiden merkkejä ja ääntyvät miltei samoin kuin suomen vokaalienväliset *p*, *t* ja *k*, mutta hieman lyhyempinä ja heikkotehoisempina (mts. 36). Esimerkissä 59 A-infinitiivi on tuotettu oikein, mutta esimerkin 60 tuottanut Kaja on tuottanut A-infinitiivin sijaan vokaalivartalon. Olen käsitellyt vokaalivartalovirheitä edellä alaluvussa 6.2.1.

Esimerkeissä 61 ja 62 konditionaalimuodoissa on puolestaan nähtävissä viron kielen konditionaalinen tunnus *-ksi/-ks*.

(61) ...töitä, mistä nuoret **saaks teenata** oma tasku - raha... (Pilve)

(62) Minun mielestäni joka taloyhtiön pihalla **pitääksi olla** sellainen paikka... (Aliide)

Viron kielessä konditionaalinen tunnuksena on passiivissa ja yksikön 3. persoonassa *-ks* (Remes 2015: 159). Aktiivisen konditionaalina voidaan nykyään käyttää myös persoonapäätteitä, jolloin muoto on kaikissa persoonissa *ks*-tunnuksinen (mts. 160). Siten esimerkin 61 verbiketjun finiittimuotoinen verbi noudattaa konditionaalisen tunnukseltaan täysin viron kielen nykykäytäntöä (*saaks*). *Saada*-verbin vironkielinen käännösvastine on da-infinitiivissä identtinen sen kanssa (*saada*) (mts. 179). Pilven konditio-

naalituotos on vartaloltaankin täysin viron kielen mukainen, sillä konditionaalimuodon vartalo saadaan aktiivin indikatiivin preesensistä: *saan/saa-/saaks*, kun taas suomen kielessä *saada*-verbin preesensvartalosta putoaa yksi *a* pois, kun konditionaalin tunnus liitetään sen perään (*saavat/saa-/saisi-*). Viron kielen vaikutus tähän tuotokseen vaikuttaakin ilmeiseltä. Myös verbiketjun infinitiivimuodon *teenata* pohjalla voi olla äidinkielen vastaavan verbin antama malli, sillä *teenata*-verbin vironkielinen samanhahmoinen käänkösvastine on *teenida* (Suomi–viro-suursanakirja 2 2003: s.v. *teenata*). Kyse voi toki olla satunnaisesta lipsahduksestakin.

Esimerkissä 63 Aliide on puolestaan käyttänyt konditionaalin tunnuksena muotoa *-ksi*, vaikka kyseessä on nollapersoonalause, joka edellyttää yksikön kolmannen persoonan mukaista taivutusta finiittimuotoisessa verbissä. Tällöin virossa konditionaalin tunnuksiksi tulisi valita *-ks*. Aliiden käyttämä tunnus lienee siten jonkinlainen suomen ja viron konditionaalimuotojen (*-isi/-ksi/-ks*) seka-muoto. Aliide on liittänyt konditionaalin tunnuksen virheellisesti joko *pitää*-verbin yksikön 3. persoonan preesensmuotoon tai sitten *A*-infinitiivin perusmuotoon, kun suomen kielessä konditionaalinen vartalo on preesenstaivutuksen monikon 3. persoonan vartalo (*he pitävät* → *pitä-* → *pitäisi*). Viron kielessä konditionaalimuodon tunnus liitetään aktiivissa indikatiivin preesensistä saatavaan vartaloon eli lähtökohtana ei pidetä tietyn persoonan preesensvartaloa (Remes 2015: 160). Todennäköisesti Aliide on pyrkinyt muodostamaan *pitääksi*-muodon yksikön 3. persoonan taivutusmuodon pohjalta, koska analyysini ulkopuolelle jäävässä finiittimuodossa *viaksin* (vrt. *veisin*) hän on muodostanut konditionaalil lisäämällä konditionaalinen vironmukaisen *ksi*-tunnuksen yksikön ensimmäisen persoonan vartalon ja persoonapäätteen väliin viron mallin mukaisesti, jolloin vartalossa tapahtuva *i*-vokaalin putoaminen pois suomen konditionaalien sääntöjen mukaisesti jää häneltä tekemättä. Persoonapäätteen jääminen yksikön kolmannen persoonan *pitääksi*-tuotokseen ei kuitenkaan selity viron konditionaalien muodostamiseen antaman mallin perusteella, sillä siellä yksikön kolmannen persoonan persoonapäätte *b* putoaa konditionaalissa pois (ks. Remes 2015: 168). Pohdittavaksi jää, onko Aliiden kenties ollut vaikea hahmottaa *ä*-vokaalia persoonapäätteeksi, jolloin se on jäänyt osaksi konditionaalimuotoa.

Vironkielisten S2-oppijoiden nesessiivirakenteen subjektin sijamuodossa voi myös nähdä äidinkielen vaikutusta ainakin kahdessa tapauksessa. Vironkieliset S2-oppijat tekivät huomattavasti vähemmän virheitä nesessiivirakenteen subjektin sijamuodon osalta kuin englanninkieliset S2-oppijat, mutta pienempi virhemäärä saattaa johtua siitä, että vironkieliset S2-oppijat käyttivät nesessiivirakenteissa enimmäkseen nollapersoonalauseita: 14 nesessiivirakenteesta vain neljässä oli subjekti ja näistä

neljästä yhdessä subjekti oli oikein genetiivissä. Yhdessä tapauksessa subjekti oli nominatiivissa ja kahdessa tapauksessa adessiivissa.

(63) Jos **vanhemmilla pitää olla** töissä... (Kadri)

(64) **Minulla ei tarvinnut tilada** muuttoautoa... (Inger)

Subjektin asemassa olevan sanan tuottamiselle adessiivissa genetiivin sijaan esimerkeissä 63 ja 64 on nähdäkseni pohja S2-oppijoiden äidinkielessä, sillä viron kielessä adessiivia käytetään osassa nesessiivirakenteita. Adessiivi esiintyy nesessiivisen sanaliiton *vaja ja tarvis olema* 'tarvita, täytyä' yhteydessä: *meil on vaja koju minna* 'meidän täytyy mennä kotiin', *sul oleks tarvis kiirustada minna* 'sinun täytyisi kiirehtiä', *Jaani pole vaja tulla* 'Jaanin ei tarvitse tulla' (Remes 2015: 325). Esimerkin 64 A-infinitiivin tunnusvariantissa olevan virheen (A-infinitiivin *ta*-tunnusvariantin sijaan virheellisesti *-da*) voi nähdäkseni tulkita joko satunnaiseksi lipsahdukseksi, klusiilin oikeinkirjoitusvirheeksi tai A-infinitiiviä virossa vastaavan *da*-infinitiivin *da*-tunnuksen käyttämiseksi verbin samanhahmoisen käänkösvastineen *tellida* (Suomi–viro-suursanakirja 2 2003: s.v. *tilata*) pohjalta.

Sen sijaan nesessiivisessä merkityksessä 'täytyä, pitää' käytetyn *pidada*-verbin subjekti on viron kielessä nominatiivissa (Eesti-soome sõnaraamat 2001: s.v. *pidada*; Eesti Keele Instituutin verkkosanakirja Eesti keele seletav sõnaraamat: s.v. *pidama* 20.7.2017). Vironkielisten S2-oppijoiden teksteistä löytyy yksi tapaus, jossa on käytetty genetiivin sijaan nominatiivia nesessiivirakenteen subjektin sijana.

(65) **Joka ihminen pitää tietä**.... (Piret)

Esimerkin tuottanut Piret on osannut muodostaa nesessiivirakenteen finiittimuotoisen verbin oikein, mutta A-infinitiivin sijaan hän on tuottanut vokaalivartalon. Olen analysoinut vokaalivartalotuotoksia tarkemmin alaluvussa 6.2.1. Nesessiivirakenteen subjektin Piret on tuottanut nominatiivissa, mikä on myös *pitää*-verbin samanhahmoisen käänkösvastineen *pidada* edellyttämä subjektin sijamuoto viron kielessä. Jos nominatiivin käyttö esimerkissä 65 tulkitaan viron negatiiviseksi siirtovaikutukseksi, silloin myös englanninkielisten S2-oppijoiden tuottamisissa, virheellisesti nominatiivissa olevissa nesessiivirakenteiden subjekteissa taustalla pitäisi olla lähdekielen vaikutus. Puuttuhan puheena oleva suomen kielen ilmiö eli nesessiivirakenteen genetiivisubjekti myös englannin kielestä. Toisaalta myös suomen kielessä subjektin yleisin sija on nominatiivi ja nesessiivirakenteen genetiivisubjekti on yksi poikkeus tästä (White 2008: 270-272). Olenkin pitänyt todennäköisempänä, että englanninkielisten S2-

oppijoiden osalta kyse voi olla pikemmin kohdekielen eli suomen kielen systeemin aiheuttamasta vaikeudesta oppijalle kuin kohdekieleen nähden hyvin erilaisen lähdekielen antamasta mallista niillä oppijoilla, joilla näitä virheitä aineistossa ilmeni. Vironkielisten S2-oppijoiden osalta kysymystä pohdittaessa on nähdäkseni kuitenkin otettava huomioon myös kohdekielen ja lähdekielen läheisyys: viron kielessä sija on nominatiivituksen keskeisiä kategorioita ja viron kielen sijajärjestelmään kuuluukin 14 sijamuotoa (ks. Remes 2015: 69). Tämä voi nähdäkseni ohjata vironkielisiä S2-oppijoita tukeutumaan enemmän äidinkieleensä myös sijan valinnassa nesessiivirakenteidenkin osalta, jos kohdekielen käytännöt eivät ole oppijalla vielä vakiintuneet. Kyse lienee kahden tekijän yhteisvaikutuksesta: suomen kielessä subjekti on prototyyppisesti nominatiivi ja toisaalta viron kielessä *pidada*-verbin kanssa subjekti on nesessiivirakenteessa nominatiivissa.

6.2.5 Infinitiivin valinta ja MA-infinitiivissä esiintyvät virheet

Aineistoni vironkielisten S2-oppijoiden tuotosten perusteella näyttää siltä, ettei valinta A-infinitiivin ja MA-infinitiivin välillä tuota heille juurikaan ongelmia. Analyysini kohteena olevista infiniivirakenteista löytyi vain kaksi tapausta, joissa vironkielinen S2-oppija on valinnut väärän infiniivin tai muodon, joka on tulkittavissa vääräksi infiniivivalinnaksi.

(66) ... koska mä **en voi mennä** muudin **pesemään**, **eikä laittaa** myös ruoka. (Inger)

(67) Media aloille menee töihin ihminen kukaa rakastaa oma töitä ja **pyydä tehtä**, tätä noin hyvin kuin osa. (Kaja)

Esimerkissä 66 Inger on tuottanut kaksi rinnasteista sivulauseetta, joista ensimmäisessä hän osannut valita oikein MA-infinitiivin *mennä*-infinitiivin määritteeksi ja on myös muodostanut MA-infinitiivin *pesemään* oikein. Sen sijaan toisessa sivulauseessa Inger on valinnut virheellisesti A-infinitiivin *laittaa*, joskin hän on osannut muodostaa sen oikein. Inger myös kuuluu niihin aineistoni vironkielisiin S2-oppijoihin, jolta ei löytynyt yhtään vokaalivartalotuotosta A-infinitiivin sijaan. Ingerin väärää infiniivivalintaa selittää nähdäkseni se, ettei hän ole hahmottanut täysin jälkimmäisessä sivulauseessa olevaa ellipsiä eli *voida*- ja *mennä*-verbien puuttumista lauseesta. Inger on nähdäkseni hahmottanut ellipsin osittain eli vain *voida*-verbin osalta: hän ei ole ottanut huomioon edeltävän sivulauseen *mennä*-infinitiivin vaikutusta, vaan on muodostanut jälkimmäisen sivulauseen A-infinitiivin *laittaa* pelkästään *voida*-verbin sisältävän verbiketjun osaksi.

Esimerkissä 67 Kaja on valinnut virheellisesti A-infinitiivin MA-infinitiivin sijaan, sillä infinitiiviä edeltävä finiittimuotoinen verbi *pyytää* edellyttää siihen liittyvän infinitiivin olevan MA-infinitiivissä (kts. Jönsson-Korhola & White 2010: 111). Toisaalta *pyytää*-verbi sopii huonosti Kajan tuottamaan virkkeeseen, sillä hän kertoo media-alalle menevän ihmisen syistä valita kyseinen ala eikä siitä, mitä tällainen ihminen pyytää tekemään. Nähdäkseni Kajan tavoittelemaan merkitykseen sopiva verbi on *pyrkii*, jolloin virke olisi korjattuna seuraava: *Media-alalle menee töihin ihminen, joka rakastaa omaa työtään ja joka pyrkii tekemään sitä niin hyvin kuin osaa*. Myös *pyrkii*-verbi edellyttää infinitiivitäydennyksensä olevan MA-infinitiivissä (kts. mts. 110). Kajan väärää verbivalintaa voi selittää äidinkielen vaikutus, sillä *pyrkii*-verbin yksi käännösvastine *pürgida*-verbin ohella on *püüda* (Suomiviro-suursanakirja 1 2003: s.v. *pyrkii*). *Püüda*-verbin laajenuksena oleva infinitiivi on viron kielessä puolestaan da-infinitiivissä (ks. Eesti Keele Instituutin verkkosanakirja Eesti keele seletav sõnaraamat 25.7.2017). Siten myös Kajan väärää infinitiivivalintaa voi selittää viron kielen negatiivinen siirtovai-
kut.

Esimerkissä 67 on lisäksi kaksi muuta virhettä finiittimuotoisessa verbissä väärän verbivalinnan lisäksi: finiittimuotoisesta verbistä puuttuu persoonapäätte ja se on virheellisesti heikossa asteessa. Kuten edellä on mainittu, persoonapäätteen puuttuminen finiittimuotoisen verbin yksikön kolmannesta persoonasta on Kajalla melko yleinen virhe, sillä näitä virheitä hänellä on analyysini kohteena olevissa rakenteissa 6 kappaletta. Viron *püüda*-verbi kuuluu puolestaan taivutukseltaan III konjugatioon, eli aktiivin indikatiivin presens on heikossa asteessa 3. persoonat mukaanlukien: *püüan, püüad, püüab, püüame, püüate, püüavad* (Remes 2015: 184, 188). Tämä voi selittää, miksi Kaja on tuottanut yksikön kolmannen persoonan heikossa asteessa, vaikka *pyytää*-verbi kuuluu verbityyppiin 1, jossa 1. ja 2. persoonat ovat heikossa, mutta 3. persoonat vahvassa asteessa. *Püüda*-verbin astevaihtelun muoto (vahvan asteen äännettä vastaa heikossa asteessa kato) ei kuitenkaan anna suoraan mallia, jonka mukaan taivuttaa suomenkielistä *pyytää*-verbiä. Nähdäkseni onkin todennäköistä, että virheen tuottamisen taustalla voi olla sekä viron kielen antama malli kaikkien persoonien heikosta asteesta heikkenevän astevaihtelun piirissä olevien verbien osalta että suomen kielen astevaihtelun omaksumisen vaikeudet verbityypissä 1. Opetuskokemukseni valossa ainakin osa opiskelijoista unohtaa usein pitää astevaihtelun piirissä olevan verbityyppi 1:n verbin yksikön ja monikon 3. persoonan verbit vahva-asteisina, kun kaikki muut persoonamuodot ovat heikossa asteessa.

Vironkieliset S2-oppijat ovat käyttäneet MA-infinitiiviä selvästi enemmän kuin englantinkieliset S2-oppijat, jotka ovat valinneet oikein 11 kertaa MA-infinitiivin. Vironkieliset S2-oppijat ovat sen sijaan valinneet analyysini kohteena olevissa rakenteissa 19 kertaa oikein MA-infinitiivin ja ovat tuottaneet sen 9 kertaa virheettömästi. Vironkieliset S2-oppijat ovat käyttäneet MA-infinitiiviä kahdesti osana verbiliittoa (*olen järjestämässä, oli __ autamassa*). Kerran MA-infinitiivi on nesessiivi-verbiketjun ja kahdeksan kertaa muun verbiketjun osana. Finiittimuotoisen verbin adverbialilajajenuksena MA-infinitiivi on kahdeksan kertaa. Verbiketjuissa ensimmäinen infinitiiveistä on lähes aina hyvin yleinen verbi *tulla* (4 kpl) ja kaksi kertaa *mennä*, joiden kanssa MA-infinitiivin opiskelu oppikirjoissa aloitetaan (ks. Gehring & Heinzmann 2012: 91-92; Heikkilä & Majakangas 2014: 153-154 ; Kuparinen & Tapaninen 2017: 140-141). Kovin mutkikkaista ketjuista ei siis ole vielä kyse.

Vironkieliset S2-oppijat ovat käyttäneet MA-infinitiiviä paitsi suomen kielessä hyvin yleisten *tulla-*, *mennä-* ja *käydä-*verbien, myös neljän muun verbin kanssa. Nämä verbit ovat *päästä*, *pystyä*, *jääda* ja *tottua*. Edellämainituista neljästä verbistä kahdella on viron kielessä samanhahmoinen käännösvastine. Nämä verbit ovat *jääda* ja *päästä*, kun taas *tottua-* ja *pystyä-*verbeillä ei ole samanhahmoista käännösvastinetta virossa. *Jääda-*verbin käännösvastine viron kielessä on *jääda*, jonka laajennuksena oleva infinitiivi on ma-infinitiivissä (Viro–suomi-suursanakirja 1 2003: s.v. *jääda*; Eesti Keele Instituutin verkkosanakirja Eesti keele seletav sõnaraamat: s.v. *jääma* 10.8.2017). *Päästä-*verbin samanhahmoinen käännösvastine viron kielessä on *pääseda* ja senkin yhteydessä oleva infinitiivi tulee ma-infinitiiviin (Soome-eesti sõnaraamat 1999: s.v. *päästä*; Eesti Keele Instituutin verkkosanakirja Eesti keele seletav sõnaraamat: s.v. *pääsema* 10.8.2017). *Pystyä-*verbin käännösvastineet ovat *suuta*, *võimeline olla*, *hakkama saada*, *jõuda*, *jaksata* (Suomi–viro-suursanakirja 1 2003: s.v. *pystyä*). *Tottua-*verbin käännösvastineet ovat puolestaan *harjuda* ja *viluda* (Suomi–viro-suursanakirja 2 2003: s.v. *tottua*). *Pystyä-*verbin käännösvastineet *suuta*, *jõuda* ja *jaksata* edellyttävät da-infinitiiviä eli niiden rektio on eri kuin *pystyä-*verbin, kun taas *tottua-*verbin käännösvastineet *harjuda* ja *viluda* edellyttävät ma-infinitiiviä eli niiden rektio on sama kuin *tottua-*verbin (Eesti Keele Instituutin verkkosanakirja Eesti keele seletav sõnaraamat: s.v. *suutma*, *jõudma*, *jaksama* *harjuma*, *viluma* 10.8.2017). Viron vaikutusta suomen verbien ja niiden rektion oppimiseen tutkinut Nissilä (2011: 198) havaitsi, että vironkieliset suomen oppijat osasivat rektioiden osaamista mittaavassa testissä parhaiten ne rektiot, jotka ovat suomessa ja virossa samat. Oikeiden eli suomenmukaisten rektioiden määrä oli tällöin melkein kaksinkertainen (67,7%) verrattuna tapauksiin, joissa virossa ja suomessa on eri rektio (39,5%). Vironmukaisia rektiovalintoja oli huomattava osuus silloin, kun rektiosija on suomessa ja virossa eri (19,8%). (mp.)

Nissilä ei kuitenkaan havainnut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta sanahahmon vastaavuudella eikä myöskään merkitysvastaavuudella oikeiden rektionvalintojen kannalta (mts. 206, 210-211). Nissilän (mts. 220) mukaan syynä siihen, ettei verbin ominaisuuksilla ole merkitsevää vaikutusta rektioiden hallintaan, voi olla se, että leksikon transfer on ilmiönä erilainen kuin syntaksin transfer.

Jäädä-, *päästä*- ja *tottua*-verbien ja niiden vironkielisten käännösvastineiden sama rektio on siis todennäköisesti auttanut myös aineistoni vironkielisiä S2-oppijoita valitsemaan oikean rektion näissä tapauksissa, kun taas *pystyä*-verbin kanssa on osattu aineistossani käyttää MA-infinitiiviä siitä huolimatta, että suomessa ja virossa on eri rektio. Nissilä (2011: 218) havaitsi, että opiskeluaikalla on suuri merkitys verbirektioiden hallintaan. Alkuvaiheen opiskelijoilla oikeiden vastausten osuus oli noin 32 prosenttia, keskivaiheen opiskelijoilla jo noin 50 prosenttia ja loppuvaiheen opiskelijoilla jo 82 prosenttia (mp.). Oman aineistoni oppijat vertautuvat nähdäkseni keskitason taitajina ainakin Nissilän keskivaiheen suomen oppijoihin, vaikka aineistoni S2-oppijoiden opiskeluaikaa onkin vaikea tarkasti arvioida. Verbin taajuudella näyttäisi Nissilän (mts. 213) mukaan olevan myös jossain määrin vaikutusta rektion osaamiseen: kun verbi on yleinen, sen rektio osataan vähän paremmin kuin melko yleisten ja harvinaisten verbien rektiöt. *Pystyä*-verbi on Suomen kielen taajuussanastossa (1979: 444) sijalla 311, jolloin se olisi Nissilän luokituksessa yleinen verbi (ks. mts. 138).

Viron kielen positiivisesta siirtovaikutuksesta voi olla kyse myös siinä, että vironkielisten S2-oppijoiden aineistosta löytyy MA-infinitiivin illatiivi- ja inessiivimuotojen lisäksi yksi adverbiaali-määritteenä oleva MA-infinitiivin abessiivi, kun englanninkielisillä S2-oppijoilla kaikki MA-infinitivit ovat joko MA-infinitiivin illatiiveja tai inessiivejä.

(68) Telkariakin **haluaisit katsoa leikkimisestä puhumatakaan**. (Mari)

Esimerkissä 68 Mari on osannut tuottaa ma-infinitiivin abessiivin lähes täysin oikein ja on osannut liittää verbiin myös liitepartikkelin *-kaan*. Marin osaamista tukenee viron kielen myönteinen siirtovaikutus, sillä virossa ma-infinitiivillä on neljä päätteellistä sijamuotoa, joissa pääte liittyy ma-tunnukseen. Yksi näistä on abessiivi, jonka pääte viron kielessä on *-ta*: *jättis tegemata* 'jätti tekemättä'. (Kts. Remes 2015: 153). Ainoa virhe Marin tuottamassa MA-infinitiivin abessiivissa on yhden *t*-kirjaimen puuttuminen sijapäätteestä. Tämän voi tulkita joko satunnaiseksi lipsahdukseksi tai viron kielen negatiiviseksi siirtovaikutukseksi: virossa abessiivin pääte on *-ta* eikä *-tta* kuten suomen kielessä (kts. Remes 2015: 78). Tulkintaa viron kielen myönteisestä siirtovaikutuksesta (kyvyssä käyttää MA-infinitiivin abessiiv-

via) vahvistaa se, että MA-infinitiivin abessiivia ei vielä käsitellä B1-tasolle vievissä oppikirjoissa *Oma suomi 2* ja *Hyvin menee! 2* (ks. Kuparinen & Tapaninen 2017; Kuparinen & Tapaninen 2012). B2-tasolle yltämisen mahdollistava Suomen mestari 4 -kirjakin (Gehring, Heinzmann, Päivärinne & Udd 2016: 288) esittelee MA-infinitiivin abessiivin esimerkkinä harvinaisesta sijamuodosta kirjan viimeisessä kappaleessa, joten B1-tasoa vastaavalla 3-tasolla oleva Mari ei todennäköisesti ole opiskellut suomen kielen kursseilla MA-infinitiivin abessiivin käyttöä ja muodostamista.

Vironkielisten S2-oppijoiden MA-infinitiivituoksissa on erilaisia virheitä, joista useimpia olen jo käsitellyt edellisten alalukujen yhteydessä. Olen käsitellyt sijapäätteen puuttumista (4 kpl) vokaaliharmoniavirheitä käsitelleessä alaluvussa 6.2.2 ja astevaihteluvirheitä (2 kpl) näitä virheitä käsitelleessä alaluvussa 6.2.3. Puutteellista sijapäätettä (2 kpl) olen käsitellyt ylhäällä (*puhumatakaan*) ja astevaihteluvirheitä käsitelleessä alaluvussa (*ototaman*). Analysoimatta on vielä virheellisen sijapäätteen käyttö MA-infinitiivissä. Näitä tapauksia löytyi aineistosta vain yksi.

(69) Eilen **kävin** STOAS **katsomaan** näytelmän... (Linda)

Käydä-verbin samanhahmoinen vastine viron kielessä on *käia*, jonka ma-infinitivimuoto on *käima* ja sen merkitysvastineet ovat suomessa 'kävellä', 'käydä' ja 'kulkea' (Eesti–soome sõnaraamat 2001: *käia*). Sekä suomen että viron kielessä *käydä*-verbi edellyttää laajennuksenaan olevan infinitiivimuodon olevan MA-infinitiivin inessiivi (Eesti Keele Instituutin verkkosanakirja Eesti keele seletav sõnaraamat: s.v. *käima* 10.8.2017). Selitystä on siis etsittävä muualta kuin äidinkielen siirtovaikutuksesta. Kyse voi olla satunnaisesta lipsahduksesta, koska virhe on ainoa laatuaan Linda teksteissä (ja myös koko vironkielisten S2-oppijoiden aineistossa). Voidaan myös pohtia, onko yliyleistämisen tulkintavaihtoehto mahdollinen tässä tapauksessa: virossa ma-infinitiivin illatiivilla ei ole sijapäätettä, joten yksi mahdollisuus voi olla, että Linda on erehtynyt käyttämään itselleen uutta asiaa eli sijapäätteellistä MA-infinitiivin illatiivia myös silloin, kun sekä kohdekielessä että lähdekielessä oikea muoto olisi MA-infinitiivin inessiivi.

6.3. Tulosten yhteenveto

Viron- ja englanninkielisten 3-tason S2-oppijoiden tekstien analyysi toi esiin sekä yhtäläisyyksiä että joitakin eroja kahden eri äidinkieltä puhuvan ryhmän välillä. Viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden tekemät yleisimmät virheet ovat analyysini kohteena olevissa rakenteissa monelta osin samat. Yleisin virheryhmä on vokaalivartalon käyttö A-infinitiivin perusmuodon sijaan sekä viron- että englanninkielisillä S2-oppijoilla, joskin englanninkielisillä näitä virheitä oli 19 kappaletta eli hieman enemmän kuin vironkielisillä, joilla kyseisiä virheitä oli 15 kappaletta. Sekä vokaaliharmonia- että astevaihteluvirheitä ryhmät tekivät lähes saman verran: vironkielisillä vokaaliharmoniavirheitä on 11 ja astevaihteluvirheitä 9 kappaletta, kun englanninkielisillä on sekä vokaaliharmonia- että astevaihteluvirheitä kumpiakin 10 kappaletta. Sen sijaan nesessiivirakenteiden subjektivirheitä vironkielisillä S2-oppijoilla oli vain kolme, kun taas englanninkielisillä tämä oli yhtä yleinen virhe kuin astevaihtelu- ja vokaaliharmoniavirheetkin. Vironkielisten S2-oppijoiden pienempi virhemäärä saattaa kuitenkin johtua siitä, että he käyttivät nesessiivirakenteissa enimmäkseen nollapersoonalauseita: 14 nesessiivirakenteesta vain neljässä oli subjekti. Klusiilien oikeinkirjoitusvirheet ovat puolestaan virheryhmä, joka oli vironkielisille S2-oppijoille yksinomainen. Jätin nämä virheet (9 kpl) kuitenkin analyysini ulkopuolelle, koska en en pidä niitä olennaisina tutkimukseni kannalta.

Jarvisin (2000: 259) esittämä vaatimus lähdekielen vaikutuksen todistamisen tavasta kohdekielen tuotoksissa ei siis näytä aineistossani täyttyvän. Jarvisin (mts. 259, 253) mukaan lähdekielen vaikutuksen olemassaolon tai sen puuttumisen osoittaminen edellyttää, että ilmiö voidaan todentaa vähintään kahdella tavalla kolmesta seuraavasta: 1) samaa lähdekieltä puhuvan kielenoppijaryhmän kohdekielen tuotosten homogeenisuudella, 2) eri lähdekieltä puhuvien kielenoppijaryhmien kohdekielen tuotosten heterogeenisuudella ja/tai 3) kielenoppijaryhmän sisäisellä yhdenmukaisuudella lähdekielen ja kohdekielen tuotosten välillä. Tutkimusaineistoni mahdollistaa kahden ensimmäisen asetelman tutkimisen. Edellä kerrotun mukaisesti sekä englannin- että vironkielisten S2-oppijoiden tekemissä virheissä oli kyllä havaittavissa tiettyjä virhetyyppejä, jotka olivat selvästi yleisempiä kuin muut virheet, jolloin ensimmäinen todistetyppi (samaa lähdekieltä puhuvan kielenoppijaryhmän kohdekielen tuotosten homogeenisuus) näyttää täyttyvän. Tämän vaikutuksen kuitenkin näyttää kumoavan se, että viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden yleisimmät virheet olivat lähes kaikilta osin samanlaiset. Ainoa selkeä poikkeus olivat vironkielisille yksinomaiset klusiilien oikeinkirjoitusvirheet, joita en kuitenkaan pidä tutkimukseni kannalta olennaisina. Nesessiivirakenteiden subjektivirheiden tyypillisyy-

vain englanninkielisten S2-oppijoiden kohdekielen tuotoksille ei sekään tule aukottomasti todistetuksi, sillä vironkielisten S2-oppijoiden aineistossa oli edellämainitun mukaisesti liian vähän subjektin sisältäviä nesessiivirakenteita, jotta asiasta voitaisiin tehdä johtopäätöksiä.

On kuitenkin muistettava, että homogeenisuus eri lähdekieliä puhuvien ryhmien kohdekielen tuotosten välillä voi johtua myös siitä, että kunkin lähdekielen vaikutus sattuu tuottamaan analyysin kohteena olevassa ilmiössä samanlaisen vaikutuksen kohdekielessä (Jarvis 2000: 257). On siis mahdollista, että aineistoni S2-oppijoiden lähdekielillä on vaikutusta kohdekielen tuotoksiin, vaikka viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden yleisimmät virheet ovatkin aineistossani pilkälty samat. Virheiden taustalla olevista selittävästä tekijöistä virheanalyysissä esittämäni tulkinnat voivat siis olla täysin mahdollisia, mutta niiden osoittaminen pitävästi oikeiksi vaatii jatkotutkimusta.

Vironkielisten S2-oppijoiden A-infinitiivin perusmuodon sijaan tuottamien vokaalivartaloiden taustalla voi tulkintani perusteella olla sekä kohdekielestä että oppijoiden lähdekielestä nousevia tekijöitä. Suomen A-infinitiiviä virossa vastaavassa da-infinitiivissä ei ole pitkään vokaaliin loppumisen mahdollisuutta, toisin kuin suomen kielessä verbityyppi 1:een kuuluvissa verbeissä on A-infinitiivissä, mikä voi aiheuttaa negatiivista siirtovaikutusta lähdekielestä kohdekielen tuotoksiin. Vironkielisten S2-oppijoiden vokaalivartalotuotokset esiintyivät kaikki juuri verbityyppi 1:een kuuluvissa, pitkään vokaaliin A-infinitiivissä päättyvissä verbeissä. Toinen vokaalivartalotuotoksiin mahdollisesti vaikuttanut tekijä on kuitenkin todennäköisesti sama kuin englanninkielisilläkin S2-oppijoilla eli suomen kielen äänteiden kvantiteettioppositio. Sekä viron- että englanninkielisillä S2-oppijoilla ymmärrys verbin perusmuodon eli A-infinitiivin loppumisesta verbityypissä 1 aina kahteen vokaaliin ei liene vielä täysin juurtunut siitäkään syystä, että S2-oppijan voi olla vaikea erottaa puheessa pitkää vokaalia A-infinitiivin lopussa, jolloin oppijan kuulema puhe ei vahvasta hänen muistijälkeään verbin A-infinitiivin kirjoitusasusta. Englanninkielisillä S2-oppijoilla en pidä lähdekielen vaikutusta todennäköisenä selityksenä A-infinitiivin sijaan verbityypissä 1 tuotetuille vokaalivartaloille, sillä englannin kielen verbitaivutus on suomea ja sen läheistä sukukieltä viroa huomattavasti yksinkertaisempaa: englannin kielessä infinitiivi ja presensin persoonamuodot ovat yksikön kolmatta persoonaa lukuunottamatta lähes poikkeuksetta aina samat. Tästä syystä englannin kielen vaikutusta voisi nähdäkseni todeta siinä tapauksessa, että aineistoni englanninkieliset S2-oppijat olisivat tuottaneet vokaalivartaloita kaikissa verbityypeissä. Englanninkieliset S2-oppijat ovat kuitenkin osanneet muodostaa muiden verbityyppien A-infinitiivit oikein lähes joka kerta. Muiden verbityyppien A-infinitiivien hallinta kertoo nähdäkseni

siitä, ettei verbityyppi 1:n verbien vokaalivartalotuotoksissa todennäköisesti ole kyse englannin kielen paljon yksinkertaisemman taivutusmallin negatiivisesta siirtovaikutuksesta kohdekielen.

Astevaihteluvirheiden osalta pidän todennäköisimpänä virheiden selittäjänä kohdekielen taivutuksessa tapahtuneita virheitä. Englannin kieli ei tarjoa astevaihtelun osalta mallia S2-oppijoiden kohdekielen tuotoksille, ellei malliksi katsota ilmiön puuttumista kokonaan lähdekielestä, jolloin tämän voi ajatella vaikeuttavan astevaihtelun omaksumista ja hallintaa. Koska aineistoni S2-oppijat ovat kuitenkin jo 3-tason eli alemman keskitason suomen kielen taitajiksi arvioituja, pidän todennäköisenä, että kyse on pikemmin kohdekielen taivutusmallien virheellisestä soveltamisesta. Oppijat ovat todennäköisesti valinneet taivutuksensa pohjaksi väärän persoonamuodon, jolloin verbityyppi 1:n vokaalivartaloihin ja A-infinitiiveihin, finiittisiin verbimuotoihin sekä MA-infinitiiveihin on jäänyt virheellisesti heikkoasteisia muotoja. Toinen tulkintavaihtoehto kvantitatiivisten astevaihteluvirheiden osalta on, että kyse voi olla vaikeudesta muistaa verbien kirjoitusasu konsonanttien keston osalta oikein, mihin voi vaikuttaa vaikeus erottaa puheesta myös yksinäiskonsonantin ja geminaattakonsonantin välistä eroa, jolloin S2-oppijan kuulema puhe ei tukisi kirjoitusasun muistamista. Pidän todennäköisimpänä, että myös vironkielisten S2-oppijoiden astevaihteluvirheiden pohjalla on kohdekielen rakenteiden virheellinen soveltaminen edellämainitulla tavalla. Ero suomen ja viron kielen astevaihtelujärjestelmien välillä on suuri, joten lähdekieli ei useinkaan tarjoa mallia, jonka tarjoamaa analogiaa voisi hyödyntää. Väärän persoonamuodon valintaa kohdekielessä verbimuodon pohjaksi saattaa kuitenkin aktiivin indikatiivin ja konditionaalin preesensissä osaltaan vahvistaa viron kielen taivutusmalli, jossa persoonapäätteet liitetään aktiivin indikatiivin preesensissä aina samanlaiseen vartaloon ja jossa konditionaalin tunnus liitetään aktiivin indikatiivin preesensistä saatavaan vartaloon, eikä pohjana tarvitse käyttää tiettyä persoonaa.

Vironkieliset S2-oppijat ovat kuitenkin onnistuneet hiukan englanninkielisiä S2-oppijoita paremmin vokaalivartalotuotosten vahva-asteisuudessa, sillä jälkimmäiset tuottivat kolme heikkoasteista vokaalivartaloa A-infinitiivin sijaan, kun taas vironkielisiltä S2-oppijoilta löytyi vain yksi virheellisesti heikossa asteessa oleva vokaalivartalo. Vironkielisten S2-oppijoiden tuottamista 15 vokaalivartalosta 13 on astevaihtelun piirissä olevia verbejä, kun taas englanninkielisten S2-oppijoiden 19 vokaalivartalotuotoksesta kymmenen on astevaihtelun piirissä. Vironkieliset oppijat ovat tuottamiensa 13 vahvan vokaalivartalon osalta voineet saada tukea äidinkieltensä antamasta mallista viidessä tapauksessa, sillä *antaa-*, *ottaa-*, *muuttaa-* ja *tietää-* verbien astevaihtelu (perusmuoto vahva ja useimmat per-

soonamuodot heikkoja) muistuttaa astevaihtelun etenemisen suhteen näiden verbien samanhahmoisten vironkielisten käännösvastineiden astevaihtelua, jossa da-infinitiivi on vahvassa ja kaikki persoonamuodot heikossa asteessa. Suurimmassa osassa eli kahdeksassa tapauksessa viron astevaihtelu ei kuitenkaan ole tarjonnut positiivista siirtovaikutusta tarjoavaa mallia kolmesta eri syystä: 1) Samanhahmoinen käännösvastine virossa ei ole astevaihtelussa (*kuluttaa* vrt. *kulutada*, *vaihtaa* vrt. *vahetada*). 2) Samanhahmoinen käännösvastine on virossa astevaihtelussa, mutta siten, että da-infinitiivi on heikossa asteessa ja persoonamuodot vahvassa asteessa (*auttaa* vrt. *aidata*, *näyttää* vrt. *näidata*). 3) Suomen verbillä ei ole samanhahmoista käännösvastinetta virossa (*soittaa* merkityksessä 'soittaa puhelimella' vrt. *helistada*, *telefoneerida*, *kõlistada*). Siten vironkielisten S2-oppijoiden onnistuminen vahvojen vokaalivartaloiden tuottamisessa kertonee enemmän suomen kielen hallinnan edistymisestä astevaihtelun osalta kuin viron kielen tarjoamasta mallista, jonka mukaan astevaihtelua voisi useimmiten soveltaa analogisesti.

Vokaaliharmoniavirheiden osalta on huomattava, että englanninkielisillä S2-oppijoilla suurin osa virheistä kasautuu yhdelle oppijalle, ja muiden kolmen oppijan tekemät yksittäiset virheet voivat tulkintani mukaan olla ainakin kahden oppijan osalta myös satunnaisia lipsahduksia. Myös vokaaliharmoniavirheitä eniten tehneen oppijan, Tomin virheet voi tulkita paljolti verbien kirjoitusasun muistamiseksi väärin. On lisäksi huomattava, että olen tarkastellut tekstejä vokaaliharmonian näkökulmasta muidenkin kuin infiniivirakenteiden osalta vain niiltä neljältä S2-oppijalta, joilta löytyi analyysini kohteena olevista rakenteista vokaaliharmoniavirheitä. Voin siis analyysini perusteella todeta varmaksi vain sen, että infiniivejä sisältävistä rakenteista vokaaliharmoniavirheitä löytyi aineistostani vähemmistöltä englanninkielisistä S2-oppijoista. Siten Jarvisin edellyttämä lähdekielen vaikutuksen ensimmäinen todiste, samaa lähdekieltä puhuvan kielenoppijaryhmän kohdekielen tuotosten homogeenisuus ei toteudu vokaaliharmonian osalta englanninkielisten ryhmässä. Voiko englannin kielen mahdollisen siirtovaikutuksen eli transferin ajatella kuitenkin tarjoavan osaselityksen Tomin vaikeuksiin hallita vokaaliharmoniaa? Vokaaliharmonian ja myös *ä*- ja *ö*-kirjainten puuttuminen englannin kielestä voi nähdäkseni vaikeuttaa asian omaksumista varsinkin opintojen alussa, mutta pohdittavaksi jää, voiko se selittää yksittäisen oppijan virheitä vielä keskitasollakin – vai onko silloin kyse pikemminkin opetuksen virheistä ja/tai kielellisestä kyvykkyydestä, minkä vuoksi vokaaliharmoniaa ilmiönä ei ole ymmärretty eikä sen sääntöjä osata siksi soveltaa.

Vironkielisten S2-oppijoiden vokaaliharmoniavirheet eivät englanninkielisten S2-oppijoiden tavoin ole kasaantuneet enimmäkseen yhdelle oppijalle, vaan virheitä löytyy kaikkiaan kuu-
delta vironkieliseltä oppijalta. Puolet vokaaliharmoniavirheitä tehneistä vironkielisistä eli kolme S2-
oppijaa ovat kuitenkin tehneet analyysini kohteena olevissa rakenteissa vokaaliharmoniavirheen vain
kerran. Pohdittavaksi jääkin, kuinka moni aineistoni vokaaliharmoniavirheistä voi olla satunnainen
lipsahdus ja kuinka moni viittaa siihen, että vokaaliharmoniasäännöt eivät olisi vironkielisellä S2-
oppijalla vielä vakiintuneet niiden puutteellisesta omaksumisesta ja/tai mahdollisesti myös lähdekielen
negatiivisesta siirtovaikutuksesta johtuen. Tämän osoittaminen vaatisi aineiston analysointia myös
muiden kuin infinitiivirakenteiden osalta (kaikki finiittimuotoiset verbit ja nominit), mikä jää tutkimuk-
seni rajauksen ulkopuolelle. Vironkielisten S2-oppijoiden osalta lähdekielen mahdollinen vaikutus on
kuitenkin nähdäkseni yksi tulkintavaihtoehto. Viron negatiivisen siirtovaikutuksen mahdollisuutta vielä
keskitasollakin voi vahvistaa se, että vokaalit *ä*, *ö* ja *ü* esiintyvät viron kielessä vain ensimmäisessä
tavussa, jolloin ne eivät siis voi virossa esiintyä infinitiivien tunnuksissa, joista vironkielisten S2-
oppijoiden vokaaliharmoniavirheet pääasiassa löytyivät. Vaikka viron kielessä ei olekaan vokaalihar-
moniaa, vokaalien esiintymiselle eri tavuissa on omat rajoituksensa, jotka voivat aiheuttaa negatiivista
siirtovaikutusta. Tätä vaikutusta saattaa osassa tapauksista vahvistaa suomenkielisen verbin saman-
hahmoinen käänkösvastine virossa (esim. *käima* vrt. *käymään*).

Englanninkielisten S2-oppijoiden virheet nesessiivirakenteen subjektissa ovat myös ka-
sautuneet vahvasti yhdelle oppijalle eli Tomille, joka vastasi myös suurimmasta osasta vokaalihar-
moniavirheitä. Suurin osa englanninkielisistä S2-oppijoista (6) ei ole käyttänyt teksteissään nominatii-
visubjektia genetiivisubjektin sijaan, joskaan heidän teksteistään ei ole myöskään suoraan pääteltävissä,
että enemmistö englanninkielisistä S2-oppijoista hallitsisi genetiivisubjektin käytön nesessiiviraken-
teessa, koska esimerkkejä tästä ei löydy teksteistä tarpeeksi. Kun pohditaan englannin kielen negatiivi-
sen siirtovaikutuksen mahdollisuutta nesessiivirakenteen nominatiivisubjektin selittäjänä, siirtovaiku-
tusta ei näytä analyysini perusteella ilmenevän 3-tasolla ainakaan yleisemmin, koska vähemmistö ai-
neistoni englanninkielisistä S2-oppijoista on tehnyt nesessiivirakenteessa virheen subjektin sijassa. Si-
ten Jarvisin esittämä lähdekielen vaikutuksen ensimmäinen todiste, samaa lähdekieltä puhuvan kie-
lenoppijaryhmän kohdekielen tuotosten homogeenisuus ei toteudu nesessiivirakenteiden genetiivisub-
jektinkaan osalta. Sinänsä englannin kieli voi tarjota mallin sanan perusmuodon eli nominatiivisubjek-
tin käyttämiselle nesessiivirakenteessa. Englannin kielessä ei prepositiokielenä ole suomen kielen kal-
taista sijamuotojen järjestelmää, joten subjekti ei voi olla siellä genetiivissä eli omistusmuodossa. Toi-

saalta myös suomen kielessä subjektin yleisin sija on nominatiivi ja nesessiivirakenteen genetiivisubjekti on yksi poikkeus tästä. Pidänkin todennäköisempänä, että kyse voi olla pikemmin kohdekielen eli suomen kielen systeemin aiheuttamasta vaikeudesta oppijalle kuin kohdekieleen nähden hyvin erilaisen lähdekielen antamasta mallista niillä oppijoilla, joilla näitä virheitä aineistossa ilmeni. Toisaalta voidaan ajatella, että lähdekielen antama malli ja kohdekielen prototyypinen subjekti ikään kuin lankeavat yhteen, jolloin lähdekielen antama malli voi osaltaan lisätä vaikeutta omaksua kohdekielessä ei-prototyypinen rakenne eli tässä tapauksessa genetiivisubjekti. Opetuksen aiheuttamat ongelmat tai opetuksen onnistuminen on luonnollisesti myös yksi mahdollinen selitys eroille, mutta S2-oppijoiden saaman opetuksen sisällöstä aineistoni ei tarjoa tietoa.

Vironkielisten S2-oppijoiden nesessiivirakenteen subjektin sijamuodossa voi myös nähdä äidinkielen vaikutusta ainakin kahdessa tapauksessa. Vironkieliset S2-oppijat tekivät siis huomattavasti vähemmän virheitä (3 kpl) nesessiivirakenteen subjektin sijamuodon osalta kuin englanninkieliset S2-oppijat, mutta pienempi virhemäärä saattaa johtua siitä, että vironkieliset S2-oppijat käyttivät nesessiivirakenteissa enimmäkseen nollapersoonalauseita. Yhdessä tapauksessa nesessiivirakenteen subjekti oli nominatiivissa ja kahdessa tapauksessa adessiivissa. Subjektin asemassa olevan sanan tuottamiselle adessiivissa genetiivin sijaan on nähtävissä siirtovaikutusta lähdekielestä, sillä viron kielessä adessiivia käytetään osassa nesessiivirakenteita (nesessiivisten sanaliittojen *vaja* ja *tarvis olema* 'tarvita, täytyä' yhteydessä). Sen sijaan nesessiivisesä merkityksessä 'täytyä, pitää' käytetyn *pidada*-verbin subjekti on viron kielessä nominatiivissa. Vironkielisten S2-oppijoiden teksteistä löytyy vain yksi tapaus, jossa on käytetty genetiivin sijaan nominatiivia nesessiivirakenteen subjektin sijana ja tällöin verbinä on juuri viron samanhahmoisen *pidada*-verbin suomenkielinen vastine *pitää*. Lähdekielen vaikutuksen mahdollisuutta pohdittaessa tässä tapauksessa on nähdäkseni otettava huomioon myös kohdekielen ja lähdekielen läheisyys: viron kielessä sija on nominatiivituksen keskeisiä kategorioita ja viron kielen sijajärjestelmään kuuluukin 14 sijamuotoa. Tämä saattaa nähdäkseni ohjata vironkielisiä S2-oppijoita tukeutumaan enemmän äidinkieleensä myös sijan valinnassa nesessiivirakenteiden osalta, jos kohdekielen käytänteet eivät ole oppijalla vielä vakiintuneet. Kyse lienee kahden tekijän yhteisvaikutuksesta: suomen kielessä subjekti on prototyypisesti nominatiivi ja toisaalta viron kielessä *pidada*-verbin kanssa subjekti on nesessiivirakenteessa nominatiivissa.

Englanninkielisten S2-oppijoiden nesessiivirakenteista löytyi puolestaan vain tämän kieli-ryhmän teksteille ominaiset kaksi virhettä, joissa on todennäköisesti kysymys lähdekielen negatiivises-

ta siirtovaikutuksesta. Ensimmäisessä on kyse *se*-pronominin käyttämisestä määräisenä artikkelina korvaamassa englannin määräistä *the*-artikkelia ja toisessa ns. muodollisesta *se*-subjektista, joka korvaa englannin muodollista subjektia *there*. Vironkielisillä S2-oppijoilla lähdekielen negatiivinen siirtovaikutus selittää puolestaan neljää MA-infinitiivin sijapääteetöntä illatiivituotosta ja viittä konditionaali-*muotoa*, joiden taustalla on nähtävissä viron kielen antama malli konditionaalin tunnuksen tai kolmannen persoonan konditionaalin päätteen/pääteettömyyden osalta.

Vironkieliset S2-oppijat tuottivat kaikkiaan selvästi enemmän analyysini kohteena olevia infinitiivejä sisältäviä rakenteita kuin englanninkieliset oppijat. Kymmenen vironkielisen 3-tason S2-oppijan teksteistä löytyi yhteensä 87 kappaletta infinitiivejä sisältävää rakennetta (verbiketjut, verbiliitot, infinitiivilauseke objektina tai adverbiaalina), kun englanninkielisiltä S2-oppijoilta näitä rakenteita löytyi yhteensä 66 kappaletta. Vironkieliset oppijat tuottivat vähemmän nesessiivirakenteita kuin englanninkieliset, mutta muita verbiketjuja (kuin nesessiivirakenteita) vironkieliset tuottivat sen sijaan huomattavasti enemmän kuin englanninkielisten ryhmä. Englanninkielisillä S2-oppijoilla kaikki muut verbiketjut ovat *voida*-verbin aloittamia ketjuja yhtä poikkeusta lukuunottamatta (*pystyä*) ja vironkielisilläkin S2-oppijoilla tällaisia *voida*-verbin aloittamia ketjuja on suurin osa (28 kpl) muista verbiketjuista. *Voida*-verbin lisäksi vironkielisillä S2-oppijoilla muun verbiketjun (kuin nesessiivirakenteen) aloittaa kuitenkin 11 kertaa *saada*, kerran *ehtiä*, kerran *pystyä* ja kerran *päästä*. Vironkielisillä oli lisäksi noin kaksi kertaa enemmän rakenteita, joissa infinitiivilauseke on objektina. Kun englanninkielisillä S2-oppijoilla jokainen objektin asemassa oleva infinitiivilauseke on *haluta*-verbin täydennyksenä, vironkielisillä S2-oppijoilla infinitiivilausekkeet ovat 16 kertaa *haluta*-verbin täydennyksenä, kaksi kertaa *osata*-verbin, kaksi kertaa *aikoa*-verbin sekä kerran *yrittää*-verbin täydennyksenä. Adverbiaalitäydennyksenä vironkieliset S2-oppijat ovat käyttäneet infinitiivilauseketta paitsi suomen kielessä hyvin yleisten *tulla*-, *mennä*- ja *käydä*-verbien, myös kahden muun verbin kanssa. Nämä verbit ovat *jäädä* ja *tottua*. Englanninkieliset oppijat ovat myös käyttäneet infinitiivilauseketta adverbiaalina edellämaintujen hyvin yleisten verbien *käydä*, *mennä* ja *tulla* kanssa, mistä ainoa poikkeus on selvästi harvinaisempi *päätyä*-verbi.

Aineistoni vironkieliset S2-oppijat ovat siis paitsi tuottaneet enemmän muita verbiketjuja ja objektin asemassa olevia infinitiivilausekkeita, myös käyttäneet näissä rakenteissa jonkin verran laajempaa kirjoa finiittimuotoisia verbejä kuin englanninkieliset S2-oppijat. Tätä eroa selittää nähdäkseni viron positiivinen siirtovaikutus. Nissilä (2011: 273) huomauttaa, että läheistä sukukieltä puhuvalle

kohdekielen sanojen mieleenpainaminen on helpompaa eikä kuormita niin paljon muistia kuin kaukaisemman kielen sanojen mieleenpainaminen. Oman analyysini tuloksia eritellessä on tosin muistettava, etteivät aineistoni vironkielistenkään S2-oppijoiden käyttämät finiittimuotoiset verbit ole kovin harvinaisia kahta poikkeusta lukuunottamatta. Suomen kielen taajuussanaston (1979: 285, 493) perusteella selvästi harvinaisempia edellämämainituista vironkielisten käyttämistä verbeistä ovat vain *aikoa* ja *tottua*.

Valinta A- ja MA-infinitiivin välillä ei tuota kummallekaan ryhmälle suuria vaikeuksia, joskin vironkieliset S2-oppijat ovat tehneet aavistuksen vähemmän vääriä infinitiivivalintoja kuin englanninkieliset. Analyysini kohteena olevista infinitiivirakenteista löytyi vain kaksi tapausta, joissa vironkielinen S2-oppija on valinnut väärän infinitiivin tai muodon, joka on tulkittavissa vääräksi infinitiivivalinnaksi. Englanninkielisiltä oppijoilta näitä tapauksia löytyi neljä. Vironkieliset S2-oppijat ovat myös käyttäneet MA-infinitiiviä selvästi enemmän kuin englanninkieliset S2-oppijat, jotka ovat valinneet oikein 11 kertaa MA-infinitiivin ja ovat tuottaneet sen neljä kertaa virheettömästi. Vironkieliset S2-oppijat ovat puolestaan valinneet analyysini kohteena olevissa rakenteissa 19 kertaa oikein MA-infinitiivin ja ovat tuottaneet sen 9 kertaa virheettömästi.

Sekä englanninkieliset että vironkieliset S2-oppijat ovat käyttäneet MA-infinitiiviä suomen kielessä hyvin yleisten *tulla-*, *mennä-* ja *käydä-*verbien kanssa. Näiden ohella englanninkieliset ovat osanneet käyttää MA-infinitiiviä kerran kolmen muun verbin kanssa (*päätyä*, *laittaa*, *päästä*). Vironkieliset S2-oppijat ovat puolestaan käyttäneet MA-infinitiiviä neljän muun verbin kanssa. Nämä verbit ovat *päästä*, *pystyä*, *jääda* ja *tottua*, joista *jääda*-verbiä on käytetty aineistossa kahdesti. Edellämämainituista neljästä verbistä kahdella on viron kielessä samanhahmoinen käännösvastine. Nämä verbit ovat *jääda* ja *päästä* ja myös niiden rektio on virossa sama kuin suomessa. *Pystyä-* ja *tottua-*verbeillä ei puolestaan ole samanhahmoista käännösvastinetta suomessa, mutta *tottua*-verbin käännösvastineilla (*harjuda*, *viluda*) on sama rektio kuin suomessa. Viron vaikutusta suomen verbien ja niiden rektion oppimiseen tutkinut Nissilä (2011: 198) havaitsi, että vironkieliset suomen oppijat osasivat rektioiden osaamista mittaavassa testissä parhaiten ne rektiot, jotka ovat suomessa ja virossa samat. Oikeiden eli suomenmukaisten rektioiden määrä oli tällöin melkein kaksinkertainen (67,7%) verrattuna tapauksiin, joissa virossa ja suomessa on eri rektio (39,5%). Nissilä ei kuitenkaan havainnut tilastollisesti merkitsevää vaikutusta sanahahmon vastaavuudella eikä myöskään merkitysvastaavuudella oikeiden rektionvalintojen kannalta (mts. 206, 210-211). *Jääda-*, *päästä-* ja *tottua-*verbien ja niiden vironkielisten käännösvastineiden sama rektio on siis todennäköisesti auttanut myös aineistoni vironkielisiä S2-

oppijoita valitsemaan oikean rektion näissä tapauksissa, kun taas *pystyä*-verbin kanssa on osattu aineistossani käyttää MA-infinitiiviä siitä huolimatta, että suomessa ja virossa on eri rektio.

7. Lopuksi

Olen tutkinut pro gradu -työssäni viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden tuottamia infinitiivejä sisältäviä rakenteita (verbiketjut, verbiliitot, infinitiivilauseke objektina tai adverbialina) virheanalyysin keinoin. Työni teoreettisena taustana on ollut kontrastiivinen kielentutkimus. Tutkimuksessani kävi ilmi, että aineistoni viron- ja englanninkielisten S2-oppijoiden tekemät yleisimmät virheet ovat analyysini kohteena olevissa rakenteissa monelta osin samat. Yleisin virheryhmä on vokaalivartalon käyttö A-infinitiivin perusmuodon sijaan sekä viron- että englanninkielisillä S2-oppijoilla. Myös sekä vokaaliharmonia- että astevaihteluvirheitä ryhmät tekivät lähes saman verran. Jarvisin (2000: 259) esittämä yksi keskeinen edellytys lähdekielen vaikutuksen olemassaolon todistamiselle eli eri lähdekieliä puhuvien kielenoppijaryhmien kohdekielen tuotosten heterogeenisuus ei näytä siis toteutuvan tutkimieni rakenteiden osalta. On kuitenkin muistettava, että homogeenisuus eri lähdekieliä puhuvien ryhmien kohdekielen tuotosten välillä voi johtua myös siitä, että kunkin lähdekielen vaikutus sattuu tuottamaan analyysin kohteena olevassa ilmiössä samanlaisen vaikutuksen kohdekielessä (Jarvis 2000: 257). Virheiden taustalla olevista selittävästä tekijöistä virheanalyysissä esittämäni tulkinnat voivat siis olla täysin mahdollisia, mutta niiden osoittaminen pitävästi oikeiksi vaatii jatkotutkimusta. Omia jatkotutkimuksen aiheitaan kontrastiivisen kielentutkimuksen näkökulmasta voisivat olla niin A-infinitiivien sijaan tuotetut vokaalivartalot kuin astevaihtelu- ja vokaaliharmoniavirheetkin. Kahta viimeksi mainittua olisi syytä tutkia paitsi verbien, myös nominien osalta, jotta tietyn lähdekielen mahdollisesta vaikutuksesta tai sen puuttumisesta näissä ilmiöissä voitaisiin tehdä johtopäätöksiä.

Tutkimukseni tulosten perusteella näyttää myös siltä, ettei vironkielisillä ja englanninkielisillä S2-oppijoilla ole kovin suuria vaikeuksia oikean infinitiivin (A- vai MA-infinitiivi) valinnassa 3-taitotasolla eli YKI-testin alemmalla keskitasolla. Otokseni suppeuden vuoksi (10 vironkielisen ja 10 englanninkielisen 3-tason S2-oppijan kirjoittamisen suoritukset YKI-testissä) tutkimukseni tulokset voivat kuitenkin antaa vasta viitteitä niin viron- ja englanninkielisten yleisimmistä virheistä kuin A- ja MA-infinitiivin valinnassa onnistumisestakin. Analyysini tulosten varmistamiseksi olisikin perusteltua tutkia näitä kysymyksiä laajemmalla otoksella, jonka nojalla aineistoa voitaisiin arvioida myös kvanti-

tatiivisin menetelmin. Jatkotutkimuksia varten olisi syytä harkita tutkimuskohdetta varten erikseen laaditun testin käyttämistä (Kaivapalun ja Nissilän tavoin) valmiin korpusaineiston sijaan, sillä tällöin testi voitaisiin laatia lähdekielen mahdollista vaikutusta paremmin mittaavaksi. Pro gradu -työni virheanalyysin keinoin ja pääasiassa laadullisia menetelmiä käyttäen tehty analyysi voi antaa lähinnä viitteitä lähdekielten mahdollisen vaikutuksen olemassaolosta tai puuttumisesta. YKI-korpuksessa saatavien kirjoittamisen testisuoritusten tekijöiden taustatiedot osoittautuivat lisäksi monelta osin (esim. opiskeluajan pituus ja muut opiskellut kielet) puutteellisiksi, joten testin toteuttaminen itse valituille kohderyhmille parantaisi todennäköisesti mahdollisuuksia kontrolloida laajemmin lähdekielen vaikutusta mahdollisesti peittäviä tai edistäviä taustamuuttujia. Tällöin mahdolliseksi voisi tulla myös Jarvisin esittämän kolmannen lähdekielen vaikutuksen todistetyypin tutkiminen (kielenoppijaryhmän sisäinen yhdenmukaisuus lähdekielen ja kohdekielen tuotosten välillä).

Opiskeluajan pituudella on vaikutusta paitsi kohdekielen hallinnan kehittymiseen, myös lähdekielen vaikutuksen ilmenemiseen kuten Kaivapalun (2005) ja Nissilän (2011) väitöstutkimusten tuloksista voi havaita. Tästä syystä olisikin tärkeää tutkia myös infinitiivirakenteiden hallinnan kehittymistä kontrastiivisesta näkökulmasta sekä aloittelevilla että edistyneillä S2-oppijoilla, eikä pelkästään keskitason oppijoilla, joihin oma pro gradu -työni keskittyi. Vironkieliset S2-oppijat ovat suomen ja viron läheisen sukulaisuussuhteen nojalla tärkeä kohde kontrastiivisessa tutkimuksessa myös jatkossa. Sen sijaan jotakin toista kuin englannin kieltä äidinkielenään puhuvien valinta toiseksi tutkittavaksi ryhmäksi laajentaisi osaltaan tietämystämme lähdekielten vaikutuksesta S2-oppijoiden tuotoksiin.

LÄHTEET:

- CHRISTOPHERSEN, PAUL – SANDVED, ARTHUR O. 1971: *An Advanced English grammar*. Basingstoke: Macmillan.
- DECHERT, HANS W. – RAUPACH, MANFRED (toim.) 1989: *Transfer in language production*. Norwood: Ablex Publishing Corporation.
- Eesti keele seletav sõnaraamat*. Eesti Keele Instituutin verkkosanakirja: <http://www.eki.ee/dict/ekss/index.cgi?Q=näitama&F=M> (13.7.-11.8.2017)
- Eesti-soome sõnaraamat*. Tallinna: Valgus 2001.
- ELLIS, ROD 1994: *The Study of second language acquisition*. Oxford: Oxford University Press.
- Eurooppalainen viitekehys. Kielten oppimisen, opettamisen ja arvioinnin yhteinen eurooppalainen viitekehys*. Helsinki: Sanoma Pro 2012.
- GEHRING, SONJA – HEINZMANN, SANNI 2014: *Suomen mestari 1. Suomen kielen oppikirja aikuisille*. Helsinki: Finn Lectura.
- GEHRING, SONJA – HEINZMANN, SANNI 2015: *Suomen mestari 2. Suomen kielen oppikirja aikuisille*. Helsinki: Finn Lectura.
- GEHRING, SONJA – HEINZMANN, SANNI – PÄIVÄRINNE, SARI – UDD, TAIJA 2016: *Suomen mestari 4. Suomen kielen oppikirja aikuisille*. Helsinki: Finn Lectura.
- GREENBAUM, SIDNEY 1991: *An Introduction to English Grammar*. Harlow: Longman.
- HAAPALA, TERHI 2008: *Finiittiverbeistä verbiketjuihin: verbiytimien kompleksistuminen S2-oppijoiden kielessä*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kieli- ja käännöstieteiden laitos.
- HEIKKILÄ, SATU – MAJAKANGAS, PIRKKO 2014: *Hyvin menee! Suomea aikuisille*. Helsinki: Otava.
- ISK = AULI HAKULINEN, MARIA VILKUNA, RIITTA KORHONEN, VESA KOIVISTO, TARJA RIITTA HEINONEN JA IRJA ALHO 2005: *Iso suomen kielioppi*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- JARVIS, SCOTT 2000: Methodological rigor in the study of transfer. Identifying L1 influence in the inter-language lexicon. – *Language Learning* 50 (2) s. 245-309.

JÖNSSON-KORHOLA, HANNELE – WHITE, LEILA 2010: *Tarkista tästä. Suomen sanojen rektioita suomea vieraana kielenä opiskeleville*. Helsinki: Finn Lectura.

KAIVAPALU, ANNEKATRIN 2005: *Lähdekieli kielenoppimisen apuna*. Väitöskirja. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Kielitoimiston sanakirja. 1. osa A-K. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2006.

Kielitoimiston sanakirja. 3.osa S-Ö. Helsinki: Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2006.

KOKKONEN, MARJA – LAAKSO, SAARA – PIIKKI, ANNI 2008: *Arvaanko vai arvioinko? Opas aikuisten maahanmuuttajien suomen kielen arviointiin*. Helsinki: Opetushallitus.

KORHONEN, SEIJA 2012: *Oppijoiden suomi. Koulutettujen aikuisten käsitykset ja kompetenssit*. Väitöskirja. Kielikeskuksen julkaisuja 3. Helsinki: Helsingin yliopisto.

KUIPER, SOPHIE 2011: *Nomini- ja verbitaivutusmorfeemien omaksumisjärjestys aikuisten S2-oppijoiden välkielessä*. Suomen kielen maisterintutkielma. Stockholms universitet. Institutionen för baltiska språk, finska, nederländska och tyska. Avdelningen för finska.

KUPARINEN, KRISTIINA – TAPANINEN, TERHI 2012: *Hyvin menee! 2. Suomea aikuisille*. Helsinki: Otava.

KUPARINEN, KRISTIINA – TAPANINEN, TERHI 2016: *Oma suomi 1. Suomea aikuisille*. Helsinki: Otava.

KUPARINEN, KRISTIINA – TAPANINEN, TERHI 2017: *Oma suomi 2. Suomea aikuisille*. Helsinki: Otava.

KUPARINEN, OLLI 2015: *Kohti ääretöntä. Jäsentyvä infinitiivikonstruktiojoukko Helsingin puhekielessä 1970-luvulta 2010-luvulle*. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopiston kieli-, käännös- ja kirjallisuustieteiden yksikkö.

LAURY, RITVA 1997: *Demonstratives in interaction. The emergence of a definite article in Finnish*. Amsterdam: John Benjamins Publishing Company.

LEINO, PIRKKO 2010: *Suomen kielioppi*. Helsinki: Otava.

MCALESTER, GERARD – NYBERG, SYNNOVE – OKSANEN, LIISA – OLKKONEN, RAIMO – PYLKKI, LASSE – PÄÄKKÖNEN, PAAVO – TUOKKO, EEVA 1992: *As a Rule. Englannin keskeinen kielioppi*. Helsinki: WSOY.

NISSILÄ, LEENA 2011: *Viron kielen vaikutus suomen kielen verbien ja niiden rektioiden oppimiseen*. Väitöskirja. Oulu: Oulun yliopisto.

ODLIN, TERENCE 1989: *Language transfer. Cross-linguistic influence in language learning*. Cambridge: Cambridge University Press.

PAAVOLA, VILJA 2008: *Haluaisitko mennä muunkansa kalastamaan? – Verbiketjujen kehkeytyminen suomi toisena kielenä -oppijoiden kielessä*. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopiston kielten laitos.

QUIRK, RANDOLPH – GREENBAUM, SIDNEY – LEECH, GEOFFREY – SVARTVIK, JAN 1985: *A Comprehensive grammar of the English language*. London: Longman.

REMES, HANNU 2015: *Viron kielioppi*. Helsinki: Finn Lectura.

SAJAVAARA, KARI 1999a: Toisen kielen oppiminen. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kielenoppimisen kysymyksiä* 73-102. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.

SAJAVAARA, KARI 1999b: Kontrastiivinen kielentutkimus ja virheanalyysi. – Kari Sajavaara & Arja Piirainen-Marsh (toim.), *Kielenoppimisen kysymyksiä* 103-128. Jyväskylä: Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Jyväskylän yliopisto.

SAUKKONEN, PAULI – HAIPUS, MARJATTA – NIEMIKORPI, ANTERO – SULKALA, HELENA 1979: *Suomen kielen taajuussanasto*. Porvoo: WSOY.

SEPPÄLÄ, TANJA 2012: *Oppijansuomen kolligaatit ketjuuntuivissa verbirakenteissa*. Pro gradu -tutkielma. Oulun yliopiston humanistinen tiedekunta. Suomen kieli.

SILFVERBERG, LEENA 1993: Mitä on suomi vieraana kielenä? – *Virittäjä* 2 s. 245-252

Suomi–viro-suursanakirja 1. Tallinn–Helsinki. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Eesti Keele Instituut 2003.

Suomi–viro-suursanakirja 2. Tallinn–Helsinki. Kotimaisten kielten tutkimuskeskus ja Eesti Keele Instituut 2003.

Soome-eesti sõnaraamat. Tallinna: Valgus 1999

TIERMAS, ANNE 2008: *Vokaalien kvantiteettiopposition omaksuminen kielenopiskelun alkuvaiheessa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen ja kotimaisen kirjallisuuden laitos.

WALDHORN, ARTHUR – ZEIGER, ARTHUR – SOUTH, RONALD – SOUTH, JOAN 1971: *English Made Simple*. Lonto: W. H. Allen.

WHITE, LEILA 2008: *A Grammar Book of Finnish*. Helsinki: Finn Lectura

Yleisten kielitutkintojen perusteet 2011. Määräys 24/011/2011. Opetushallitus. http://www.oph.fi/download/138508_yleisten_kielitutkintojen_perusteet_2011.pdf (26.7.2017).

AINEISTOLÄHDE:

Yleisten kielitutkintojen korpus (YKI-korpus). <http://yki-korpus.jyu.fi>